

HRVATSKI VOJNIK

BROJ | 639

17. RUJNA 2021.

CIJENA 10 KUNA

PREDSTAVLJANJE DOSTIGNUTIH
SPOSOBNOSTI MSAP-A

RAZGOVOR
KONTRAADMIRAL
IVO RAFFANELLI
ZAPOVJEDNIK
HRM-A

KAMP
DOČASNIKA
UČENJE I
RAZMJENA
ISKUSTVA U
MEĐUNARODNOM
OKRUŽENJU

30. OBLJETNICA
ZPM-A
ZAVOD KOJI
ŽIVOT ZNAČI

Snimio Tomislav BRANDT

www.hrvatski-vojnik.hr

NAKLADNIK: MINISTARSTVO OBRANE HRVATSKE / SAMOSTALNA SLUŽBA ZA ODNOSE S JAVNOŠĆU I IZDAVAŠTVOM / ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILA I IZDAVAŠTVA**Glavni urednik:** Željko Stipanović (zeljko.stipanovic@mohr.hr) // **Zamjenica glavnog urednika:** Vesna Pintarić (vpintar@mohr.hr)**Urednici i novinari:** Domagoj Vlahović (domagoj.vlahovic@gmail.com), Lada Pužilović (ladapuljizevic@yahoo.com), Petra Kostanjšak (petra.kostanjsak@mohr.hr), Martina Butorac**Lektura / korektura:** Gordana Jetavić (gjetavic50@gmail.com), Andrea Pavlić // **Fotografi:** Tomislav Brandt (tomislav.brandt@mohr.hr), Mladen Čobanović**Grafička redakcija:** Zvonimir Frank (urednik), (zfrank@mohr.hr), Ante Perković // **Marketing:** Mila Badrić Gelo (mabadric@mohr.hr), tel: 3784-243; fax: 3784-322**Tiskat:** Znanje d.o.o., Mandičeva 2, Zagreb // **Adresa uredništva:** Odjel hrvatskih vojnih glasila i izdavaštva, Ilica 256b, 10000 Zagreb, e-mail: hvojnik@mohr.hr

PREDSTAVLJANJE DOSTIGNUTIH SPOSOBNOSTI MSAP-Α

U Međunarodnom središtu za obuku specijalnih zračnih snaga održan je radni sastanak zapovjednika i drugih predstavnika više vojnih specijalnih postrojbi članica NATO-a, a dan je završio atraktivnom pokaznom vježbom pripadnika ZSS-a i HRZ-a

[STR. 10]

NASLOVNICI SNIMIO TOMISLAV BRANDT

SADRŽAJ

- 4 RAZGOVOR**
kontraadmiral Ivo RAFFANELLI,
zapovjednik Hrvatske ratne mornarice
- 14 28. OBLJETNICA MEDAČKOG ĐEPA**
Primjer uspješno izvedene i besprijekorno vodene operacije
- 16 VOJNA POLICIJA**
Intenzivna i dugotrajna suradnja s njemačkim kolegama
- 18 KAMP DOČASNika**
Učenje i razmjena iskustva u međunarodnom okruženju
- 22 30. OBLJETNICA ZPM-Α**
Zavod koji život znači
- 26 POVODOM 26. OBLJETNICE**
Abeceda operacije Maestral
- 30 HRZ**
Pilot koji je zadužio hrvatski narod
- 32 PREDSTAVLJAMO**
Rukometnički tim u Hrvatskoj vojsci
- 34 MORH**
Neformalni sastanak ministara obrane EU-a
Ministar obrane s ugovornim pričuvnicima nakon Ol u Tokiju
- 36 NOVOSTI IZ VOJNE TEHNIKE**
- 38 KOPNENA VOJSKA**
Zglobna sveterenska vozila
- 46 STRELJAČKO NAORUŽANJE**
Preciznost u gađanju (II. dio):
Utjecaj na pogodak i suvremeni pristupi obuci
- 54 PODLISTAK**
Avioni na nuklearni pogon (VI. dio):
Ideja o najvećem avionu
- 58 PRIČE O DOMOVINSKOM RATU**
Pet minuta
- 60 HMDCDR**
Govori na zasjedanju Sabora RH u lipnju 1991.
na kojem je proglašena suverena i samostalna RH
(I. dio)
- 62 DOMOVINSKI RAT**
Najtežih 86 dana u životu – napadna operacija Orkan-91
- 67 FILATELIJA**
Marke – Kanadski vodenici putovi

U članstvu Europskog udruženja vojnih novinara (EMPA).
Rukopise, fotografije i ostali materijal ne vraćamo. Copyright HRVATSKI VOJNIK, 2021.
Novinarski prilozi objavljeni u Hrvatskom vojniku nisu službeni stav Ministarstva obrane RH.

ODJEL HRVATSKIH VOJNIH GLASILICA
IZDAVALA

"Okruženje u kojem su se odvijale obrambene operacije, njihov intenzitet i razvoj u jesen 1991., specifičnosti ratne mornarice kao grane Hrvatske vojske, ljudstvo koje se stavilo na raspolaganje za obranu domovine, naoružanje i tehnika, usporedna ratna događanja diljem Hrvatske, ustrojavanje HRM-a u tim uvjetima te niz drugih čimbenika koji su utjecali na njezin razvoj, dragocjen je rezervitorij znanja o tome kako smo ujedinjeni u obrani domovine izvojivali slobodu"

MORE JE OKOSNICA NAŠEG IDENTITETA, SUVERENITETA I OPSTOJNOSTI

RAZGOVOR

KONTRAADMIRAL

IVO RAFFANELLI

ZAPOVJEDNIK HRVATSKE
RATNE MORNARICE

RAZGOVARAO
Domagoj Vlahović

SNIMIO
Tomislav Brandt

Razgovor sa zapovjednikom HRM-a kontradmiralom Ivo Raffanellijem uoči obljetnice te grane OSRH postao je tradicionalan, pa niti ova godina nije iznimka, posebno ako se uzme u obzir da 2021. znači i jubilarnu, 30. obljetnicu ustrojavanja HRM-a. Uz podsjećanje na povjesnicu i Domovinski rat, razgovor je bio fokusiran i na sadašnji trenutak u kojem pripadnici HRM-a izvršavaju niz zadaća na Jadranu, ali i na drugim europskim i svjetskim morima. Najzanimljiviji je ipak bio dio koji se odnosi na budućnost: mlade kadrove, opremanje i modernizaciju.

TRIDESET GODINA HRM-Â ZNAČI TRIDESET GODINA OD NJEGOVIH POČETNIH, NAJTEŽIH BITAKA. KOLIKO JE TO RAZDOBLJE ZA DANAŠNJI RATNU MORNARICU BITNO S VOJNIČKOG I VOJNOPOVIESNOG STAJALIŠTA? KOLIKO TA RATNA ISKUSTVA I USPOREMENA NA BRANITELJE IZ DOMOVINSKOG RATA UTJEĆU NA DANASNI HRM?

U povjesnom i vojnopolomorskom kontekstu važnost tih događaja u izravnoj je vezi s najvrednijim resursom Hrvatske - Jadranskim morem. S obzirom na to da je pomorska orijentacija naše zemlje neupitna, pitanje zaštite nacionalnih interesa na moru zahtijevalo je najveću odgovornost. More je okosnica našeg identiteta, suvereniteta i opstojnosti. Od iznimnog je geopolitičkog i strateškog značaja, zbog čega je stoljećima povod ratovima i stradanjima. Međutim, snaga pomorskog bića, čovjeka koji je ponikao iz ovih prostora uklesana je u hrvatske otoke i priobalje još od pobjede nad Mlečanicima davne 887. godine.

U vrijeme Domovinskog rata, to isto biće ujedinjuje i osnaže hrvatskog čovjeka u neravnopravnoj borbi s mnogo nadmoćnjim neprijateljem.

RAZGOVOR // KONTRAADMIRAL IVO RAFFANELLI

Iako znatno slabije opremljeni naoružanjem i tehnikom, branitelji uspijevaju izvojevati slobodu hrvatskog Jadranu, mora i priobalja. Spomen na branitelje, koji su položili svoje živote za našu slobodu i neovisnost, kao i na sve one koji su bezuvjetno stali u obranu domovine, naše je polazište.

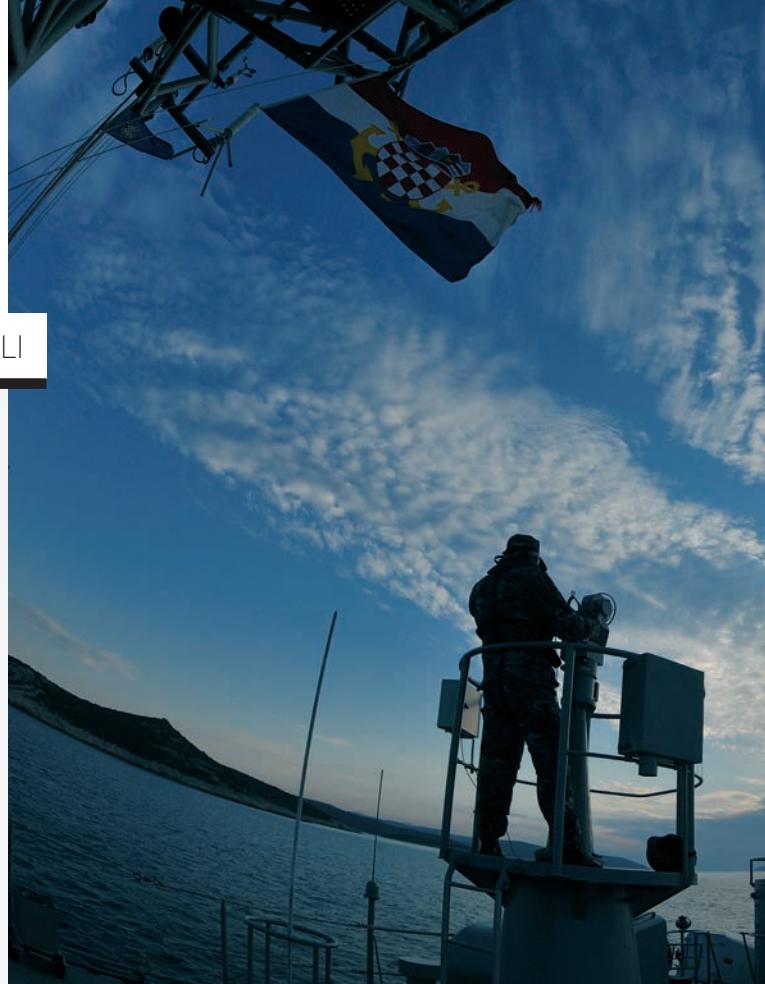
Proučavanje akcija i operacija te brojnih drugih čimbenika koji su utjecali na razvoj događaja, odnosno, sveukupne spoznaje iz ratnih iskustava od osobitog su značaja u izobrazbi i obuci. Okruženje u kojem su se odvijale obrambene operacije, njihov intenzitet i razvoj ujesen 1991., specifičnosti ratne mornarice kao grane Hrvatske vojske, ljudstvo koje se stavilo na raspolažanje za obranu domovine, naoružanje i tehnika, usporedna ratna događanja diljem Hrvatske, ustrojavanje Hrvatske ratne mornarice u tim uvjetima te niz drugih čimbenika koji su utjecali na njezin razvoj, dragocjen je rezervitorij znanja o tome kako smo ujedinjeni u obrani domovine izvojevali slobodu. Ta znanja i iskustva temelji su izobrazbe i obuke mladih naraštaja.

PROŠLU SMU GODINU UGLAVNOM SVI BILI OPTERĆENI PANDEMIJOM KORONAVIRUSA, A MNOGI OBUČNI DOGAĐAJI ZBOG TOGA SU MORALI BITI ODCOĐENI. KOLIKO JE TO UTJECALO NA BORBENU SPREMNOST RATNE MORNARICE? KAKO STE SE PLAGODILI TOJ SITUACIJI?

Od početka pandemije postupali smo sukladno mjerama Nacionalnog stožera. Time smo sprječili značajnije širenje virusa u postrojbama i na brodovima. Zahvaljujući tome uspjeli smo provesti neodgodive zadaće i zadržati kontinuitet obuke. Uz poštivanje svih epidemioloških mjera, tijekom 2020. proveden je kontinuiran nadzor isključivog gospodarskog pojasa (IGP), potom osposobljavanje i certificiranje određenog broja djelatnika u sklopu priprema za protupožarnu sezonu. Usto, provedene su preduputne obuke za upućivanje brodova raketnih topovnjaka RTOP-41 i RTOP-42 u operaciju Sea Guardian, potom autonomnog tima za zaštitu broda (AVPD Autonomous Vessel Protection Team) za operaciju ATALANTA te tima voda protuminskih ronitelja za sudjelovanje u aktivnostima stalno prisutnih NATO-ovih snaga (SNMCMG2) u Sredozemlju. Unatoč pandemiji i osobito složenim uvjetima za provedbu protuepidemioloških mjera, HRM je uspješno proveo sve prioritetne zadaće te zadržao potrebnu razinu borbene spremnosti.

OVIH JE DANA U NATO-OVU OPERACIJU SEA GUARDIAN ISPRAĆEN 5. HRVCON. KOLIKO JE SUDJELOVANJE U TOJ, ALI I U DRUGIM MEĐUNARODnim OPERACIJAMA U KOJIMA STE SUDJELOVALI ZNAČAJNO ZA HRM?

Sudjelovanjem u toj operaciji HRM ispunjava svoju misiju i obvezu doprinosa operacijama potpore miru kao mornarica zemlje članice NATO-a. Riječ je o pomorskoj sigurnosnoj operaciji u području Sredozemlja koja osi-

gurava slobodu plovidbe, pridonosi pomorskoj situacijskoj informiranosti, razvoju regionalne pomorske sigurnosti, borbi protiv terorizma, proliferacije oružja, provodi zadaće pomorskog presretanja te pomaže razvoju sposobnosti ratnih mornarica partnerskih zemalja u Sredozemlju.

Već smo spomenuli operaciju Europske unije ATALANTA u Somaliji u kojoj sudjelujemo dugi niz godina. U cilju prevencije, odvraćanja, osiguranja i zaštite od piratskih napada, otmica i pljački, AVPD timovi izmjenjuju se na brodovima koji prevoze humanitarnu pomoć i hrana stanovništvu ploveći ispred obale Somalije i susjednih zemalja (WFP). U istoj je operaciji jedan pripadnik HRM-a na stožerno dužnosti u Zapovjedništvu operacije, kao i u EU-ovoj operaciji IRINI. Osim doprinos globalnoj sigurnosti, u međunarodnim operacijama naše snage imaju priliku dodatno razvijati svoje sposobnosti, stjecati nova znanja i razmjenjivati iskustva, uvježbavati djelovanja s drugim mornaricama NATO-a te u realnim uvjetima primjenjivati znanja i vještine koje su stjecali kroz obučne aktivnosti i vježbe. Sve povratne informacije o našim pripadnicima, timovima i posadama brodova koji sudjeluju u misijama iznimno su pozitivne, s pohvalama i nagradama za doprinos u provedbi zadaća. Izvrsnost koju iskazujemo prepoznatljiva je konstanta te osobito poticajna. Na naše pripadnike u međunarodnim mirovnim misijama, operacijama i vojnim vježbama uistinu možemo biti ponosni. U cjelini, sve navedeno prilog je naporima kojima Republika Hrvatska pridonosi zajedništvu zemalja članica NATO-a, kao pouzdan i siguran partner u planiranju i provedbi zadaća te, u konačnici, u demonstraciji jedinstvene i neposredne odlučnosti u aktivnostima odvraćanja i borbe protiv suvremenih sigurnosnih prijetnji.

KAD OČEKUJETE PRVE DJELATNE ČASNICE SA STUDIJA VOJNOG POMORSTVA? KOLIKO JE HRM UKLJUČEN U RAZVOJ TOG STUDIJA?

Prva generacija kadeta upisana na studij Vojnog pomorstva uči će u djelatni sastav sredinom 2023. U razvoj tog studija uključeni smo od samog početka. Sukladno toj poziciji te uočenim nedostacima u Elaboratu studijainicirali smo procese njegove izmjene kako bi budući časnici imali znanja i potrebne kompetencije za obnašanje prvih časničkih dužnosti. U toj fazi izmijenjeno je oko 40 % nastavnog plana i programa. U svakom slučaju, s obzirom na to da je učenje proces koji mora držati korak s tehnološkim napretkom, potom i s mogućim izmjenama doktrinarnih načela, stalna zadaća bit će usavršavanje nastavnog plana i programa. Usto, valja nam vidjeti kako će to funkcionirati u praksi, koja

Unatoč pandemiji i posebno složenim uvjetima za provedbu protuependemijskih mjer, HRM je uspješno proveo sve prioritetne zadaće te zadržao potrebnu razinu borbene spremnosti.

će još bolje rasvijetliti moguće nedostatke u programu, kao i moguća rješenja za njegovo poboljšanje.

IZGRADNJA PRVOG OBALNOG OPHODNOG BRODA "OMIŠ" PRILIČNO JE DUGO TRAJALA. KAD OČEKUJETE ULAZAK U OPERATIVNU UPORABU ČETIRIJU NOVIH OOB-Α KOJI SU U GRADNJI I ŠTO ĆE ONI ZNAČITI ZA SPOSOBNOST HRM-Α?

Istina je da se gradnja prototipa OOB-a oduljila, no brod koji smo u tom procesu realizirali odlikuju taktičko-tehničke značajke koje su značajno poboljšane u odnosu na prvotne. Dodatne sposobnosti broda jesu iznimno povoljan stabilitet pri svim brzinama i uvjetima na moru, zanemarivi pad brzine broda pri povećanju stanja mora, visoka automatiziranost, stabilnost porivnog kompleksa, visoka preciznost oružnog sustava i pri težim stanjima mora, mogućnost traganja i spašavanja u noćnim uvjetima uporabom termalne kamere. Vrijedilo je čekati. Brod je tehnološki iskorak za HRM i znatno će olakšati izvršenje zadaća Obalne straže RH u IGP-u. Stvoreni su uvjeti da HRM i pri teškom moru može provoditi zadaće traganja i spašavanja te biti još bolji u funkciji osiguranja plovidbe u zoni odgovornosti RH. Dopunom ugovora definirano je da je prvi brod iz serije trebao biti predan ovih dana, dok se zadnji očekuje najkasnije do veljače 2023. Zbog pandemijskih problema, novi je rok primopredaje prvog broda sredina iduće godine. Međutim, ostali se grade usporedno, pa bi krajnji rok primopredaje svih brodova trebao biti realiziran sukladno dogovoru.

RAKETNE TOPOVNJAČE UDARNA SU SNAGA HRM-Α. KAKVA JE SITUACIJA S NOVIM MOTORIMA KOJI BI SE U NJIH TREBALI UGRADITI?

Raketne topovnjače nositelj su protupovršinskog djelovanja koje je temeljna mornarička sposobnost. HRM u svojem sastavu ima pet raketnih topovnjača. Klase Helsinki (RTOP-41 i RTOP-42) operativna je i u ovom je trenutku okosnica sudjelovanja u operaciji Sea Guardian. RTOP-21 najstarija je remontirana topovnjača, revidirani su joj glavni pogonski strojevi i vraćena je u operativnu uporabu. RTOP klase Kralj (RTOP-11 i RTOP-12) u postupku su vraćanja u operativnu uporabu. Za klasu Kralj nabavljena su četiri nova pogonska stroja M504-B2 od kojih su tri ugrađena na raketnu topovnjaču RTOP-12 "Kralj Dmitar Zvonimir". Nakon ugradnje provedene su plovidbe tijekom kojih su ispitani na maksimalnim režimima rada. U tijeku su završna podešavanja sustava nadzora i njihova upravljanja, tako da tijekom rujna očekujemo vraćanje broda u operativnu uporabu. Topovnjača "Kralj Petar Krešimir IV" imala je jedan pogonski stroj koji je servisiran te testiran na probnom stolu. U cilju vraćanja ovog broda u ograničenu operativnu uporabu u tijeku je ugradnja još jednog od nabavljenih strojeva, dok je za njegovu punu operativnost potreбno provesti nabavu ili reviziju još dvaju. Završetak remonta, ugradnje i ispitivanja glavnih pogonskih strojeva očekuje se do kraja godine.

KAKO NAPREDUJE MODERNIZACIJA BRODA DBM-81 "CETINA" I JESTE LI ZADOVOLJNI NJEZINOM DINAMIKOM?

Projekt modernizacije broda DBM-81 "Cetina" na žalost ne ide u skladu sa željenom dinamikom zbog ograničenja finansijskih sredstava u proračunu koja su u značajnoj mjeri nastupila protekle 2020. godine zbog situacije s pandemijom te su se nastavila i u tekućoj 2021. godini. Projekt će se sva-

RAZGOVOR // KONTRAADMIRAL IVO RAFFANELLI

kako nastaviti čim situacija u obrambenom proračunu bude povoljnija kako bi opremanje provodili sukladno prioritetima i rokovima.

KOJE SU NAJBITNIJE TAKTIČKO-TEHNIČKE STUDIJE NA KOJIMA RADI HRM I U KOJOJ SU FAZI IZRADE? KOJE BI SE JOŠ ZANIMLJIVOSTI VEZANE UZ HRM TREBALE NAĆI U NOVOM DPR-u?

Vezano za nadzor površinske situacije, očekujemo odobrenje za taktičko-tehničku studiju koju smo izradili tijekom prošle godine, nakon čega ćemo pristupiti izradi studije izvodljivosti. Usto, u tijeku je izrada još dviju studija, od kojih se jedna odnosi na opremanje HRM-a višenamjenskim brodom s borbenim sposobnostima tradicionalnog pomorskog ratovanja, protupovršinskog, protuzračnog i protupodmorničkog uključujući i mirnodopska djelovanja u potpori misije HRM-a. Druga studija odnosi se na opremanje platformi HRM-a novim raketnim sustavom za protubrodsko djelovanje. Obje su pri kraju izrade, očekujemo još recenziju te njihovo odobrenje, nadamo se do kraja godine. U novom DPR-u izražena je ambicija HRM-a za razvojem sposobnosti klasičnog ratovanja na moru, posebno za opremanjem višenamjenskim brodom i nabavom novog protubrodskog raketnog sustava koji će naslijediti trenutačni sustav RBS-15B koji je pri kraju svojeg životnog ciklusa. Planira se i nabava lovaca mina s opremom za detekciju i neutralizaciju morskih mina kako bi se zaštitile plovne rute i ključna infrastruktura. Nadalje, pristupit će se modernizaciji mreže obalnih radarskih sustava za nadzor situacije na moru

OOB "Omiš" tehnički je iskorak za HRM i znatno će olakšati izvršenje zadaća Obalne straže RH u IGP-u

te integrirati pomorska situacijska slika na nacionalnoj, NATO-ovoj i EU-ovoj razini.

DIVIZIJUN ZA MINSKO I PROTUMINSKO DJELOVANJE NEDAVNO JE UTEMELJENA USTROJSTVENA CJELINA. KOLIKO JE ONA ZNAČAJNA ZA SIGURNOST JADRANA U CJELINI?

U cilju objedinjavanja sadržaja minskog ratovanja, zadnjim preustrojem HRM-a, od 1. listopada 2019., spajanjem Diviziјuna za potporu i Protuminsko divizijuna ustrojen je Divizijun za minsko i protuminsko djelovanje (skraćeno DMPD). Riječ je zapravo o optimalizaciji procesa razvoja i dosega zadanih sposobnosti u minskom i protuminskom djelovanju te ostalih zadaća u skladu s misijom postrojbe. Time se željelo unaprijediti provedbu zadaća u područjima planiranja, logistike i obuke, ukratko, operativnost postrojbe.

S obzirom na to da je misija DMPD-a provedba desantnih djelovanja, zatim minskih i protuminskih djelovanja, zaštite snaga, zaštite ključne infrastrukture, evakuacije i prevo-

Osim doprinosa globalnoj sigurnosti, u međunarodnim operacijama naše snage imaju priliku dodatno razvijati svoje sposobnosti, stjecati nova znanja i razmjenjivati iskustva, uvježbavati djelovanja s drugim mornaricama NATO-a te u realnim uvjetima primjenjivati znanja i vještine koje su stjecali kroz obučne aktivnosti i vježbe

U novom DPR-u izražena je ambicija HRM-a za razvojem sposobnosti klasičnog ratovanja na moru, posebno za opremanjem višenamjenskim brodom i nabavom novog protubrodskog raketnog sustava koji će naslijediti trenutačni sustav RBS-15B

ženja morem ljudi i sredstava, traganje i spašavanje te potpora civilnim institucijama te snage od osobitog su značaja za sigurnost Jadrana. Kad tome pridodamo njihovu ulogu u protupožarnim snagama Hrvatske vojske u zadaćama prevoženja i opskrbe vodom u područjima požarišta, posebno na otocima, zasigurno ćemo bolje razumjeti važnost ove postrojbe. Brojne su aktivnosti u kojima je diviziju sudjelovalo u potpori akcijama traganja i spašavanja, posebno tijekom ljetne sezone kad se događaju nesreće na moru. Ovdje svakako treba istaknuti iznimnu važnost autonomnih podvodnih

vozila REMUS 100 kojima raspolaćemo, a koja su opremljena senzorskim paketima za pronalazak objekata u moru. Ovo vozilo značajno pridonosi učinkovitosti potrage, posebno u situacijama kad je vrijeme od nestanka osobe poodmaklo, a područje potrage veliko, što zahtijeva angažman većeg broja ljudi i sredstava. Tu su i zadaće u akcijama pomoći lokalnoj zajednici, posebno u slučajevima elementarnih nepogoda. No, da bismo za sve bili još bolji i učinkovitiji, diviziju se kontinuirano obučava. Svojevrsna nadgradnja u tom procesu osposobljavanja pripadnika i razvoja novih znanja, tehnika i vještina provedba je zajedničke obuke voda protuminskih ronitelja s pripadnicima Explosive Ordnance (EOD) Mobile Unit 12 ratne mornarice SAD-a i Golden West organizacije. Primjerice, upravo zahvaljujući narastanju navedenih znanja i sposobnosti, proizšao je i zajednički angažman s talijanskim saveznicima u aktivnostima SNMCMG-2 u području Sredozemnog mora. Sukladno planovima daljnog razvoja ovih sposobnosti, u idućem razdoblju očekujemo opremanje brodovima lovcima mina te autonomnim podvodnim vozilima.

MOŽETE LI OPISATI ULOGU HRM-A U HRVATSKOM PREDSEĐANJU FORUMOM EUROPSKIH OBALNIH STRAŽA, KOJE SU ZASAD ZAVRŠENE AKTIVNOSTI POVEZANE S TIM, A KOJE TEK PREDSTOJE?

Hrvatska ratna mornarica ima iznimno odgovornu, usudio bih se reći, vodeću ulogu u hrvatskom predsjedanju Forumom europskih obalnih straža, ponajprije jer je inicijativa za preuzimanje ovog predsjedanja potekla upravo iz HRM-a. Sve planske, organizacijske i pripremne aktivnosti osmišljene su i razrađene na razini HRM-a. Nakon razmatranja prijedloga koji smo uputili Glavnom stožeru Oružanih snaga Republike Hrvatske i Ministarstvu obrane Republike Hrvatske, uslijedila je Odluka Vlade Republike Hrvatske o preuzimanju predsjedanja Forumom od 1. srpnja 2021. do rujna 2022. Uloga koja nam je pritom dodijeljena zasigurno će pridonijeti promociji, pozicioniraju i jačanju uloge HRM-a i Obalne straže RH na nacionalnoj i na europskoj razini. Šire gledano, tim se izravno pridonosi unapređenju suradnje s tijelima državne uprave Republike Hrvatske za zaštitu prava i interesa na moru, potom s ratnim mornaricama zemalja članica Foruma te ostalim tijelima i agencijama Europske unije u zaštiti pojedinačnih i zajedničkih interesa na moru te podizanju razine spremnosti u provedbi zajedničkih aktivnosti. U sklopu priprema za preuzimanje predsjedanja Forumom realizirane su brojne aktivnosti od kojih bih posebno istaknuo radionicu provedenu na razini Zapovjedništva HRM-a, redovite sastanke članova Međuresornog predsjedništva, Projektnog ureda i Projektnih timova Forum, sudjelovanje na videokonferencijama s predstvincima agencija Europske unije koji su zaduženi za potporu i praćenje rada Foruma i izrada Plana rada našeg predsjedanja. Zadovoljstvo mi je naglasiti da su sve pripremne aktivnosti provedene kvalitetno i na vrijeme što je rezultiralo uspješnim preuzimanjem uloge predsjedatelja od predstavnika Francuske 1. srpnja 2021. u Parizu. Od predstojećih obveza izdvojio bih organizaciju i provedbu tri stručne tematske radionice, tri sastanka Tajništva foruma, vježbu COASTEX 22 i Plenarnu konferenciju u rujnu 2022. na kojoj ćemo predsjedanje Forumom predati predstvincima Belgije.

VOJARNA "PUKOVNIK MIRKO VUKUŠIĆ"

U Međunarodnom središtu za obuku specijalnih zračnih snaga održan je radni sastanak zapovjednika i drugih predstavnika više vojnih specijalnih postrojbi članica NATO-a, a dan je završio atraktivnom pokaznom vježbom pripadnika ZSS-a i HRZ-a

TEKST Domagoj Vlahović // FOTO Tomislav Brandt

PREDSTAVLJANJE DOSTIGNUTIH SPOSOBNOSTI

MSAP-A

Već od samog ustrojavanja Međunarodnog središta za obuku specijalnih zračnih snaga (Multinational Special Aviation Training Centre – MSAP TC) 11. prosinca 2019., zemlje sudionice u projektu izrazile su ambiciju da ono postane NATO-ovo središte izvrsnosti za obuku specijalnih zračnih snaga. Podsjetimo, uz Republiku Hrvatsku kao zemlju domaćinu, osnivačice Središta još su i Bugarska, Mađarska te Slovenija. Bitna je i jasno izražena potpora NATO-ova Zapovjedništva za specijalne operacije (NSHQ), američkog Zapovjedništva specijalnih operacija u Europi (SOCEUR), kao i Republike Poljske, zemlje čije oružane snage imaju vrlo razvijenu komponentu specijalnih snaga. U vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić" u Zemunu kod Zadra, gdje je i središte MSAP-a, održan je 8. rujna sastanak

predstavnika MSAP-a, NSHQ-a, Glavnog stožera OSRH, Zapovjedništva specijalnih snaga OSRH i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva sa zapovjednicima i predstavnicima specijalnih snaga više članica NATO-a. Uz sudionike iz zemalja koje su već uključene u MSAP, sastanku su nazočili i visokopozicionirani časnici iz Grčke, Italije, Nizozemske, Poljske i Sjedinjenih Američkih Država. Cilj sastanka i obilaska prostrojenja MSAP-a bilo je predstavljanje njegovih dostignutih sposobnosti. Međutim, okupljanje toliko stručnjaka

VOJARNA "PUKOVNIK MIRKO VUKUŠIĆ"

iz elitnih postrojbi bilo je prilika i za razmjenu iskustava i mišljenja o dalnjem razvoju NATO-ovih specijalnih zračnih snaga. Ukratko, sigurno je da je posjet dobrodošla aktivnost za MSAP danas, ali i za MSAP kakvim želi postati – središte izvrsnosti koje bi okupilo i više savezničkih i partnerskih zemalja.

Sastanak je otvorio direktor Glavnog stožera Oružanih snaga RH general-bojnik Ivica Olujić i tom prilikom istaknuo važnost MSAP-a kao obučnog središta u kojem zrakoplovne posade iz više savezničkih zemalja mogu zajedno vježbati na jednoj lokaciji koja nudi jedinstvene terenske uvjete.

Direktor MSAP-a brigadir Tomislav Pušnik, pripadnik HRZ-a, te predstavnik NSHQ-a brigadir Raffaele La Montagna, pripadnik talijanskog zrakoplovstva, gostima su predstavili povijest programa MSAP. Istaknuli su ciljeve uvježbavanja u MSAP-u za zračne namjenske postrojbe za specijalne operacije i objasnili kako članice MSAP-a zajedno rade na postizanju interoperabilnosti za NATO-ove specijalne zračne operacije.

REGIONALNO PARTNERSTVO

Približavajući se drugoj obljetnici ustrojavanja, MSAP se razvija prema ispunjenju svoje trenutačne temeljne zadaće: kroz teorijsku i praktičnu letačku obuku obučavati konvencio-

Posjet je dobrodošla aktivnost za MSAP danas, ali i za MSAP kakvim želi postati – središte izvrsnosti koje bi okupilo i više savezničkih i partnerskih zemalja

nalne helikopterske posade za provedbu nekonvencionalnih specijalnih zračnih operacija u potpori specijalnih snaga. Za to se u vojarni "Pukovnik Mirko Vukušić" pripremaju svi uvjeti, kadrovski i infrastrukturni (prostori za život i rad, učionice i druga postrojenja). A za jedinstvenost Središta, koje će obuhavati elitne zračne posade i vojnike, vjerojatno je ključno što su Zadar i okolica stvarno posebno hrvatsko i europsko područje: na relativno su malom prostoru grad, zračna i pomorska luka, prometnice, obala, more, otoci, Ravni kotari, Velebit i tri stotine vrednih dana godišnje, a ne treba zaboraviti ni blizinu nekoliko vojnih poligona i vojarni OSRH. To je potvrđio i predstavnik NSHQ-a američki brigadir Chris Cassem: "MSAP je jedinstven zbog ispunjavanja uvjeta za provedbu učinkovite specijalne obuke za četiri zemlje. To regionalno partnerstvo podiže spremnost cijelog NATO-a i povećava njegove sposobnosti kolektivne obrane i odvraćanja. Kao zrakoplovac mogu vam reći da Hrvatska pruža sjajne mogućnosti za uvježbavanje pilota, blizina raznolikih terena je izvanredna. MSAP se nastavlja razvijati, NSHQ je zadovoljan što vidi da se njihovi napor vide u stručnosti i interoperabilnosti savezničkih specijalnih postrojbi."

ZDRAŽENA ZRAČNA I KOPNENA MOĆ

Bez obzira na sve informacije o MSAP-u i razvoju specijalnih zračnih operacija u NATO-u, sigurno je da nam je najzorniji prikaz kako to treba izgledati dala atraktivna pokazna vježba na kojoj su sudjelovali pripadnici Zapovjedništva specijalnih snaga i Hrvatskog ratnog zrakoplovstva. Nije trajala dugo, tek dvadesetak minuta, što je i značajka taktičkih specijalnih akcija. No, bila je upečatljiva. Ukratko, kao odgovor na krizne

situacije koje je prouzročila teroristička skupina, za tren oka dva su helikoptera Mi-171Sh stigla na poprište pucnjave i praktički u pokretu iskrcavala pripadnike ZSS-a. Uz potporu helikoptera OH-58D Kiowa Warrior te nekoliko vozila MRAP, vojnici su pokazali koliko su sinkronizirani, precizni i ubojiti. "Loši dečki" nisu se dobro proveli. "Izgledalo je tako lako," komentirao je zapovjednik Zapovjedništva specijalnih operacija u Europi general-bojnik David Tabor, koji i sam ima

Kao odgovor na krizne situacije koje je prouzročila teroristička skupina, dva su helikoptera Mi-171Sh stigla na poprište pucnjave i praktički u pokretu iskrcavala pripadnike ZSS-a (iz scenarija vježbe)

iskustva u provedbi sličnih operacija. Impresioniran je bio i brigadir Cassem: "Vidjeli smo fenomenalan prikaz združene zračne i kopnene moći. Prikazane sposobnosti naglasile su važnost kombiniranog zračno-kopnenog uvježbavanja za specijalne operacije. Kad su združene, te su sposobnosti spremne za suprotstavljanje bilo kojoj prijetnji iz bilo kojeg smjera u bilo koje vrijeme."

"Posjet predstavnika specijalnih snaga MSAP-u pokazatelj je važnosti Središta ne samo za četiri nacije nego i za cijeli NATO. Razvojem Središta razvijaju se nacionalne sposobnosti pojedinih zemalja, ali i interoperabilnost te standardi na razini NATO-a," zaključio je brigadir Pušnik, izrazivši uvjerenje da je pred MSAP-om zbog potpore s državnih i vojnih razina svjetla budućnost.

Razvojem Središta razvijaju se nacionalne sposobnosti pojedinih zemalja, ali i interoperabilnost te standardi na razini NATO-a

28. OBLJETNICA MEDAČKOG DŽEPA

Prisjetivši se žrtve koju su podnijeli hrvatski branitelji, ministar obrane Mario Banožić rekao je kako je ovaj događaj prilika za izražavanje potpore njihovu sudjelovanju u svim sferama društvenog života

TEKST OJI // FOTO Filip Klen

PRIMJER USPJEŠNO BESPRIJEKORNO VOĐENE

Izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske ministar obrane Mario Banožić s izaslanstvima Ministarstva obrane i Glavnog stožera Oružanih snaga RH nazočio je 9. rujna u Gospicu svečanom obilježavanju 28. obljetnice vojno-redarstvene operacije Medački džep.

Svečanost je počela misom u katedrali Navještenja Blažene Djevice Marije za sve poginule, nestale i umrle hrvatske branitelje, nakon čega su kod spomenika poginulim hrvatskim braniteljima položeni vijenci i zapaljene svijeće. Vijenci su položeni i u vojarni "9. gardijske brigade Vukovi" te kod spomen-obilježja Velebitskim junacima u Rizvanuši.

Uz ministra obrane s izaslanstvima, svečanosti je nazočio izaslanik Predsjednika Republike i vrhovnog zapovjednika OSRH načelnik Glavnog stožera OSRH admiral Robert Hranj, izaslanica predsjednika Hrvatskog sabora Anita Pocnić-Radošević, izaslanica ministra unutarnjih poslova Irena Petrijević Vuksanović, izaslanik ministra hrvatskih branitelja Darko Nekić, predstavnici Ličko-senjske županije i Grada Gospića, predstavnici braniteljskih udruga i drugi.

Prisjetivši se žrtve koju su podnijeli hrvatski branitelji, ministar Banožić rekao je kako je ovaj događaj prilika za izražavanje potpore njihovu sudjelovanju u svim sferama društvenog života.

"I dandanas aktivni ste na mnogim poljima, što i sam mogu posvjedočiti unutar Ministarstva obrane, gdje pokazujete interes za modernizaciju i opremanje Hrvatske vojske. U tome sudjeluje i Vlada Republike Hrvatske. Naši su odnosi i komunikacija izvrsni i vjerujem kako će se i nastaviti," rekao je ministar Banožić i dodao kako vojno-redarstvena operacija Medački džep dokazuje svu zahtjevnost i težinu oslobođanja okupiranih područja.

SNAŽNA I FORMIRANA VOJSKA

"S jasno završenom operacijom dali ste snagu svim ostalim hrvatskim braniteljima u drugim okupiranim dijelovima Hrvatske da imaju nadu kako će se i kod njih

Ministar obrane Mario Banožić i načelnik Glavnog stožera admirал Robert Hranj kod spomenika poginulim hrvatskim braniteljima položili su vijence i zapalili svijeće

IZVEDENE I OPERACIJE

ta priča jasno završiti. Pokazali ste da je naša vojska formirana i snažna unatoč brojnijem neprijatelju. Upravo je u tim trenucima trebalo pronaći volju i hrabrost da se pribavi sve ono što je služilo za obranu naših domova,” istaknuo je ministar obrane, ističući važnost promicanja istine o Domovinskom ratu među mladim generacijama.

“Domovinski rat nikad ne smije biti podloga za politička djelovanja ili rasprave,” zaključio je ministar obrane. Admiral Hranj zahvalio je svim hrvatskim braniteljima koji su sudjelovali u VRO Medački džep. Istaknuo je kako je naša zadaća trajno čuvanje uspomene na teška ratna vremena i žrtvu hrvatskih branitelja.

“Ova je operacija primjer uspješno izvedene, besprijekorno vođene operacije koja je ostvarila sve svoje postavljene zadaće i ostat će zabilježena kao vrlo važna u povijesti hrvatskog naroda i države. Potvrdila je da Hrvatska vojska izrasta u moćnu organizaciju, sposobnu i spremnu za izvršenje zadaća koje su pred njom stajale,” poruka je načelnika GS OSRH.

Operacija Medački džep potvrdila je da Hrvatska vojska izrasta u moćnu organizaciju, sposobnu i spremnu za izvršenje zadaća koje su pred njom stajale

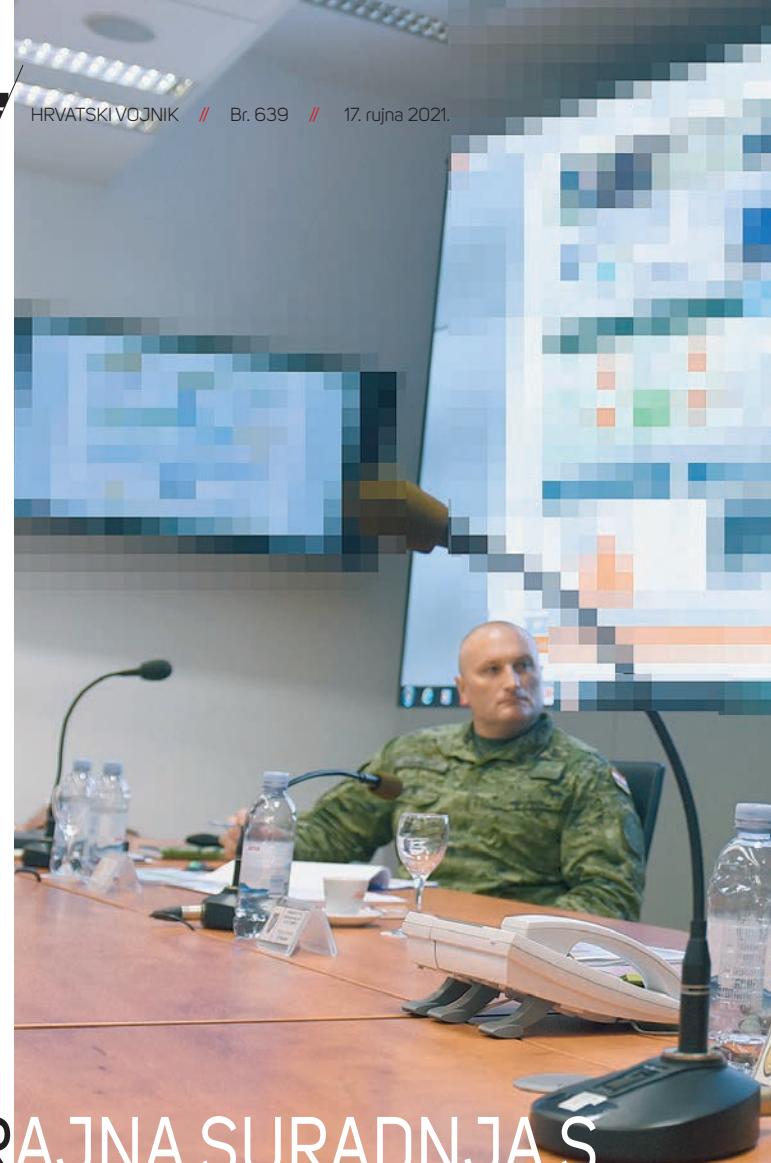
Sudionik VRO Medački džep umirovljeni brigadir Miodrag Hećimović prijetio se tijeka operacije i rekao kako je zbog načina planiranja i izvođenja te hrabrosti i odlučnosti samih sudionika bila nezaustavljiva.

“Danas s ovog mesta sve skupa pozivam na zajedništvo. Da se više uvažavamo i puno više razgovaramo, da zajedno izgradimo bolju, pravedniju i prosperitetniju državu i društvo za naše mlade, da žrtva ne bi bila uzalud, nego kao što sjaj naša pobjeda i Domovinski rat, tako da sjaj i kompletna država,” poručio je Hećimović.

VOJNA POLICIJA

"Imamo intenzivnu i dugotrajnu dobru suradnju, posebice iz misije u Afganistanu. Danas smo ovdje jer suradnju želimo održati, produbiti i intenzivirati," izjavio je brigadni general Häussler

TEKST Petra Kostanjšak // **FOTO** Mladen Čobanović

INTENZIVNA I DUGOTRAJNA SURADNJA S NJEMACKIM KO

Vojne policije Republike Hrvatske i Savezne Republike Njemačke produbljuju dugogodišnju i intenzivnu dobru suradnju, zbog čega je u posjetu hrvatskim kolegama u Zagrebu od 7. do 9. rujna boračio brigadni general Ulf Häussler, zapovjednik Zapovjedništva Vojne policije Bundeswehra.

"Sretan sam što sam ovdje s kolegama iz hrvatske Vojne policije. Imamo intenzivnu i dugotrajanu dobru suradnju, posebice iz misije u Afganistanu. Danas smo ovdje jer suradnju želimo održati, produbiti i intenzivirati," izjavio je brigadni general Häussler. Dodao je da obje strane imaju puno sposobnosti te kako je svima poznato da se u današnjem sigurnosnom okruženju niti jedna nacija ne može štititi sama, već je "od iznimne važnosti

Pripadnici vojnih policija RH i Savezne Republike Njemačke susret su iskoristili za razgovor o prilikama da se dvije strane zajedno obučavaju i uvježbavaju kako bi osigurale da u budućim misijama hrvatski i njemački vojni policijski mogu stajati jedni uz druge i zajedno djelovati

da naši vojnici rade zajedno, da se uskladimo i slično razmišljamo kad treba djelovati".

Susret su iskoristili za razgovor o prilikama da se dvije strane zajedno obučavaju i uvježbavaju kako bi osigurale da u budućim misijama hrvatski i njemački vojni policijski mogu stajati jedni uz druge i zajedno djelovati.

ZAJEDNIČKA OBUKA

Načelnik Samostalnog sektora za vojnopolicijske poslove brigadir Vlado Kovačević naglasio je kako je riječ o važnoj suradnji koja traje već 19 godina.

"Mi smo prvi kod naše Vojne policije za operacije potpore miru verificirali upravo kroz obuku i znanje njemačke Vojne policije prije upućivanja u misiju u Afganistan," rekao je brigadir Kovačević te dodao kako su u prvom dijelu posjeta njemačkim kolegama predložili organizaciju vojnopolicijskih zadaća jer je na tom planu u proteklom razdoblju bilo bitnih organizacijskih promjena.

"Samostalni sektor za vojnopolicijske poslove 2017. godine izdvojio se i postao ustrojstvena jedinica Ministar-

LEGAMA

stva obrane, dok je Pukovnija Vojne policije nastala kao postrojba 2008. godine u sustavu vođenja i zapovijedanja Glavnog stožera OSRH,” istaknuo je brigadir Kovačević i dodao da se kroz posjet i sastanak produbljuje suradnja kako bismo zajedno bili jači na međunarodnom planu i u operacijama potpore miru.

Pritom je naglasio da su posjet iskoristili za razmjenu znanja i iskustva, ali i za razgovor o konkretnim budućim projektima.

O tim je budućim projektima više rekao zapovjednik Pukovnije Vojne policije brigadir Tomislav Kasumović: “Ovo je naš prvi sastanak nakon dulje vremena, a na inicijativu Zapovjedništva Vojne policije Savezne Republike Njemačke. Ono što je svakako interesantno jest suradnja na području obuke i priprema za NATO-ove snage vrlo visoke spremnosti (VJTF).”

Zemlja nositeljica tog projekta, u kojem Hrvatska vojska sudjeluje s jednim vodom VP-a, za 2022. i 2023. godinu bit će Njemačka. Brigadir Kasumović ističe i da postoji mogućnost suradnje u NATO-ovu projektu Multinacionalne bojne Vojne policije jer je Njemačka iskazala određeni interes za priključivanje tom projektu.

“Uza sve navedeno, želja nam je suradnja na području obuke, dakle upućivanje naših pripadnika u njihovo obučno središte u Njemačkoj, gdje bi se timovi zajedno uvježbavali kroz obučne događaje,” naglasio je brigadir Kasumović. Kako zaključuje, važno je prvo utvrditi interese pa zatim početi operacionalizaciju.

KAMP DOČASNIKA

Cilj 12. međunarodnog kampa dočasnika, koji je trajao od 27. kolovoza do 3. rujna, jest da se u međunarodnom okruženju na razini visokih dočasnika izmijene iskustva među saveznicima i partnerima, ali i da se na taj način poveća interoperabilnost i sigurnost Oružanih snaga RH i pripadnica NATO saveza

TEKST Martina Butorac // FOTO Tomislav Brandt

UČENJE I RAZMJENA U MEĐUNARODNOM

Ukupno 19 dočasnika iz Oružanih snaga Republike Hrvatske i devet zemalja članica NATO-a i Partnerstva za mir i ove se godine već tradicionalno okupilo u splitskoj vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba" na 12. međunarodnom kampu vođenja za dočasnike. Uz devet polaznika iz Hrvatske vojske te deset pripadnika oružanih snaga saveznika i partnera, na kampu je sudjelovalo troje inozemnih te trojica predavača iz Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Ovogodišnje okupljanje, kao i ono prethodnih godina, zamišljeno je kao razmjena iskustava među saveznicima i partnerima te prikaz misija, zadaća i ustroja Hrvatske vojske, ali i dobra prilika za upoznavanje s kulturnom, povijesnom i vojnom baštinom Republike Hrvatske. Iako su sudionici međunarodnog kampa dočasnika bili smješteni u splitskoj vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba", tijekom njegova trajanja, od 27. kolovoza

JAISKUŠTVA I OKRUŽENJU

do 3. rujna, obišli su i druge vojne lokacije. Ekipa Hrvatskog vojnika sudionike kampa posjetila je za vrijeme provođenja gađanja na poligonu "Josip Markić" kod Knina.

"Ova je aktivnost vrlo važna za nas dočasnike OSRH zato što je kamp u potpunosti planiran, organiziran i provode ga dočasnici OSRH. Važan je također u kontekstu Republike Hrvatske kao članice NATO saveza jer u kamp dolaze naši saveznici i partneri te na taj način povećavamo i interope-

rabilnost i sigurnost i naših Oružanih snaga i članica NATO saveza," kaže nam prvi dočasnik Oružanih snaga RH časnički namjesnik Dražen Klanjec.

Kamp je organiziran kao kombinacija teorije i prakse pa su tako kao gosti predavači pozvani prvi dočasnici granata OSRH te prvi dočasnici inozemnih oružanih snaga.

"Predavanja su održali prvi dočasnik Slovenske vojske i prvi dočasnik Oružanih snaga Sjeverne Makedonije. Uz njih, predavač je bio i časnički namjesnik Mark Rukavina iz Nacionalne garde Minnesota. Ove smo godine kamp organizirali tako

KAMP DOČASNIKA

da imamo što više praktične obuke, među ostalim, zbog poštivanja epidemioloških mjera. Ovo nam je i prilično prezentirati zadaće, misije i ustroj Oružanih snaga," dodaje prvi dočasnik OSRH. Polaznicima kampa stoga su prezentirane sve tri grane Hrvatske vojske: Hrvatska kopnena vojska, Hrvatska ratna mornarica i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo.

ORGANIZACIJA DOČASNIČKOG LANCA

"Cilj kampa jest da se u međunarodnom okruženju na razini visokih dočasnika izmjene iskustva, da naši gosti iz inozemstva vide kako funkcioniра dočasnički lanac u Hrvatskoj vojsci, a ujedno i da ta iskustva primijene kasnije u svojim postrojbama. Naglasak je stavljen na vođenje, zapovjedanje, rad unutar same organizacije Dočasničkog lanca potpore u Hrvatskoj, kako se povezati s podređenima i stvoriti lanac prema nadređenima, kako se brinuti o podređenima, kako komunicirati i prilagoditi se novim izazovima," objašnjava voditelj 12. međunarodnog kampa stožerni narednik Tihomir Roso, inače viši instruktor u Odjelu za ronjenje Središta za obuku HRM-a.

Polaznici kampa na kninskom su poligonu "Josip Markić" imali prilike gađati iz hrvatskog naoružanja - samokresa HS i jurišne puške VHS

Kako bi se polaznici međunarodnog kampa upoznali sa sve tri grane Hrvatske vojske, pojašnjava dalje njegov zapovjednik, u vojarni "Admiral flote Števo Letica-Barba" prezentirane su im sposobnosti HRM-a, u vojarni u Zemuniku način rada u 93. krilu HRZ-a i Središtu za obuku "Rudolf Perešin", a u Kninu su polaznici obišli vojarnu "4. gardijske brigade Pauci" te poligon "Josip Markić". Ondje su polaznici kampa imali priliku gađati iz hrvatskog naoružanja - samokresa HS i jurišne puške VHS.

"Važno je napomenuti i da smo strancima prezentirali proizvode hrvatske obrambene industrije. Danas na gađanju svi polaznici koriste hrvatsko naoružanje, a dojmovi su iznimno pozitivni jer je za vojnika zanimljiva svaka nova obuka, pogotovo s novim tipom naoružanja," kaže časnički namjesnik Klanjec. Njegove riječi potvrđuje polaznica kampa, pripadnica zračnih snaga Nacionalne garde Minnesota stožerna narednica Danielle Wilson s kojom smo razgovarali na strelištu poligona "Josip Markić".

"Vaša puška i pištolj nešto su drugačiji od naoružanja koje koristimo u našoj vojsci, ali lako se koriste. Osim toga, prekrasna je i lokacija samog strelišta. U Hrvatskoj sam prvi put i dojmovi su odlični. Kroz kamp smo mogli upoznati kako funkcioniira Hrvatska vojska, način organizacije i ustroj svake grane. Prvo smo posjetili Hrvatsku ratnu mornaricu, a njezini pripadnici pokazali su nam čime raspolažu, što i kako rade, a mogli smo i isprobati sredstva kojima se koriste. Proveli smo i dan s Obalnom stražom te smo se upoznali s njihovim brodovima, ali i načinom rada. Posjetili smo i zračnu bazu u Zemuniku gdje smo mogli vidjeti avione Hrvatskog ratnog zrakoplovstva koji su ondje smješteni," kaže stožerna narednica Wilson. Budući da je i sama pripadnica zračnih snaga, bilo joj je zanimljivo vidjeti i usporediti razlike u zrakoplovstvu

Časnički namjesnik Mark RUKAVINA, pripadnik Nacionalne garde Minnesota

"Moj zadatak kao gosta predavača bio je upoznati polaznike s Nacionalnom gardom Minnesota te budućim razvojem dočasnog lanca unutar NATO saveza i partnerskih zemalja. U Hrvatskoj sam već bio 2014. u sklopu State Partnership Programa te sam u Ogulinu sudjelovao u projektu obnove tamošnje škole. Osim mene, iz Nacionalne garde Minnesota na kampu sudjeluju dva pripadnika i ovo je izvrsna prilika da se upoznaju s našim partnerima saveznicima iz NATO-a te našim partnerima iz Hrvatske vojske, s kojima surađujemo dugi niz godina, kako bismo naučili neke nove vještine koje potom možemo iskoristiti u svojem radu i prenijeti ih na svoje podređene."

dviju zemalja, kao i razlike u sredstvima koja se koriste. "Ovakve zajedničke aktivnosti pripadnika različitih vojski i upoznavanje s njihovom strukturu i organizacijom mogu nam olakšati surađnju unutar NATO saveza, a važne su i zbog povezivanja među pripadnicima zemalja članica i partnera jer surađujemo diljem svijeta," smatra ova pripadnica zračnih snaga Nacionalne garde Minnesota.

NOVE PERSPEKTIVE

Za dojmove smo pitali i stožernog narednika Deana Hudsona, pripadnika Oružanih snaga Ujedinjenog Kraljevstva, koji je istaknuo kako mu je na međunarodnom kampu bilo jako zanimljivo raditi s pojedincima, profesionalcima otvorenim za suradnju.

"Moram naglasiti kako je Hrvatska prekrasna zemlja, raznolika i zanimljiva, bogate povijesti i kulture. Također, ističem važnost razmjene znanja i iskustava između zemalja članica NATO-a. Bilo je iznimno korisno izmijeniti iskustva i nove ideje kako voditi dočasnike. Svaka zemlja ima svoje ideje i načine kako razvijati vodenje na svim razinama i uvijek je dobro čuti drugačije inicijative koje pomažu razvijati vojnike na svim razinama. Ponekad je vrlo korisno razgovarati sa strancima, čuti sveže, nove ideje i odmaknuti se od grupnog mišljenja. U radu s drugim nacijama možemo dobiti nove perspektive kako voditi svoje ljude," naglasio je stožerni narednik Hudson te posebno istaknuo kako je ugodno iznenaden tehničkom opremljenosću brodova HRM-a. Pripadnik Počasno-zaštitne bojne stožerni narednik Ivan Slukan pohvalio je organizaciju rekavši kako su njegove kolege iz drugih zemalja oduševljeni aktivnostima tijekom kampa. "Većina nas već je bila u misijama i imali smo prilike raditi u međunarodnom okruženju, no svako je novo iskustvo važno,"

Sudionici međunarodnog kampa dočasnika bili su smješteni u splitskoj vojarni "Admiral flote Sveti Letica-Barba", a obišli su i druge vojne lokacije, kao i kulturne znamenitosti

zaključio je stožerni narednik Slukan. Nakon što je provedeno gađanje na strelištu kninskog poligona, svim sudionicima kampa uručene su diplome i zahvalnice na Kninskoj tvrđavi. "Budući da smo svi saveznici i partneri, sigurno ćemo se još vidjeti na nekoj zajedničkoj aktivnosti," poručili su na kraju organizatori kampa svim sudionicima.

Na 12. međunarodnom kampu vođenja za dočasnike zemalja članica NATO-a i Partnerstva za mir sudjelovalo je 19 polaznika, od toga devet pripadnika Hrvatske vojske te deset pripadnika oružanih snaga Litve, Mađarske, Kosova, Velike Britanije, BiH, Slovenije, Sjeverne Makedonije, Albanije i SAD-a. Uz predavača iz SAD-a, časničkog namjesnika Marka Rukavinu, predavanje je održao i časnički namjesnik Danijel Kovač iz Slovenije te predavač iz Sjeverne Makedonije Brane Petreski.

30. OBLJETNICA ZPM-A

Zavod za pomorsku medicinu u javnosti je poznat po spašavanju života, odnosno liječenju u barokomori, a u zadnjih 30 godina odrđeno je više od 600 žurnih intervencija

TEKST Petra Kostanjšak // FOTO Tomislav Brandt

ZAVOD KOJI ŽIVOT

Zavod za pomorsku medicinu Split ustanova je od posebnog interesa i značaja za Hrvatsku vojsku, posebice kad je u pitanju organizacija zdravstvene zaštite pripadnika naših Oružanih snaga. Osim svoje temeljne uloge, Zavod je na raspolaganju civilnim zdravstvenim ustanovama u pružanju usluga specifične zdravstvene zaštite.

Ove godine obilježava se 30 godina od njegova osnutka pa smo o radu tijekom protekla tri desetljeća razgovarali sa sadašnjim ravnateljem brigadirom Draženom Cvitanovićem, dr. med.

Osnovan je kao ustrojstvena cjelina Hrvatske ratne mornarice pod imenom Institut pomorske medicine 16. rujna 1991. Naime, djelatnici Instituta, koji je do tada bio u sastavu bivše Jugoslavenske ratne mornarice, tog su dana preuzeли Institut i stavili ga na raspolaganje Republiki Hrvatskoj.

VODEĆA MEDICINSKA USTANOVA

Za vrijeme Domovinskog rata, objašnjava ravnatelj, Institut pomorske medicine bio je vodeća medicinska ustanova u pružanju specifične zdravstvene zaštite pripadnicima Oružanih snaga RH na području epidemiologije, preventivne medicinske zaštite, sanitарне kemije i toksikologije te mikrobiologije.

"Na Institutu je tijekom Domovinskog rata hiperbaričnom oksigenacijom uspješno liječeno 200 najtežih ranjenika," ističe brigadir Cvitanović.

Usto, za vrijeme Domovinskog rata, djelatnici su radili brojne kemijske i bakteriološke analize uzoraka vode i hrane, izvršavali nadzor uvjeta boravka i rada u postrojbama HV-a, sudjelovali u sanitetskom osiguranju postrojbi na terenu, obavljali seleksijske i kontrolne preglede djelatnika te niz drugih zadaća u cilju očuvanja zdravlja.

Nakon završetka rata Institut je zadržao status ključne zdravstvene ustanove OSRH u području specifične zdravstvene zaštite, a nastavio je pružati određene zdravstvene usluge i civilnom sektoru. Istodobno je započeo proces stalnog preustrojavanja i prilagodbe novim funkcionalnim i organizacijskim odrednicama, što je rezultiralo reduciranjem osoblja i određenih djelatnosti unutar Instituta.

Preustrojem OSRH iz 2008. godine Institut za pomorsku medicinu više nije u sastavu Hrvatske ratne mornarice, mijenja naziv u Zavod za pomorsku medicinu te postaje

ZNAČI

dio Vojnog zdravstvenog središta kao ustrojstvena cjelina Zapovjedništva za potporu OSRH.

600 ŽURNIH INTERVENCIJA

"Na Zavodu je ukupno zaposleno 38 djelatnika od čega 13 liječnika, tri vojna psihologa, jedan inženjer kemije te 11 medicinskih sestara, a sustavno se provodi prijam i stručno osposobljavanje mlađih djelatnika. Pripadnici Zavoda suđevali su i sudjeluju u međunarodnim vojnim operacijama i misijama potpore miru kao što su ISAF, Odlučna potpora, UNDOF, Sea Guardian, ATALANTA i KFOR," govori nam brigadir Cvitanović.

Zavod za pomorsku medicinu u javnosti se najčešće vezuje uz spašavanje života odnosno uz liječenje u barokomori, a u zadnjih 30 godina održano je više od 600 žurnih intervencija. Stručni tim barokomore u sastavu doktor medicine – medicinski tehničar – operater visokotlačnih sustava, cijele su godine neprekidno u pripravnosti za liječenje hitnih stanja, bilo da je riječ o stradalim roniocima ili ostalim hitnim kliničkim stanjima.

Zavod za pomorsku medicinu sastoji se od Odjela medicine

Na Zavodu je ukupno zaposleno 38 djelatnika od čega 13 liječnika, tri vojna psihologa, jedan inženjer kemije te 11 medicinskih sestara

Stručni tim barokomore u sastavu doktor medicine – medicinski tehničar – operater visokotlačnih sustava, cijele su godine neprekidno u pripravnosti za liječenje hitnih stanja

rada, Odjela za pomorsku, podvodnu i hiperbaričnu medicinu, Odjela za obuku zdravstvene službe i Odsjeka za potporu.

"Jedna od temeljnih zadaća je organizacija i provođenje selekcijskih, prethodnih i periodičnih zdravstvenih pregleda pripadnika Hrvatske vojske kako bi se utvrdila zdravstvena sposobnost za obavljanje službe, kao i kadeta, kandidata za dragovoljne ročnike te kandidata za međunarodne vojne misije i operacije. Zatim tu se liječe specifične ronilačke bolesti, ali i druga akutna i kronična stanja i bolesti za koje postoji indikacija liječenjem hiperbaričnom oksigenacijom," pojašnjava zapovjednik Zavoda. Neizostavne su zadaće edukacija zdravstvenih djelatnika iz pomorske, podvodne i hiperbarične medicine

30. OBLJETNICA ZPM-A

te edukacija ronilaca iz podvodne medicine, kao i obuka zdravstvenih djelatnika iz područja osnovnog i naprednog održavanja života i hitnog zbrinjavanja ozljedenih. Ovdje treba također spomenuti specijalističko-konzilijsku zdravstvenu zaštitu pripadnika OSRH, kao i zadaću nadzora uvjeta života i rada u postrojbama

ZAPOVJEDNICI

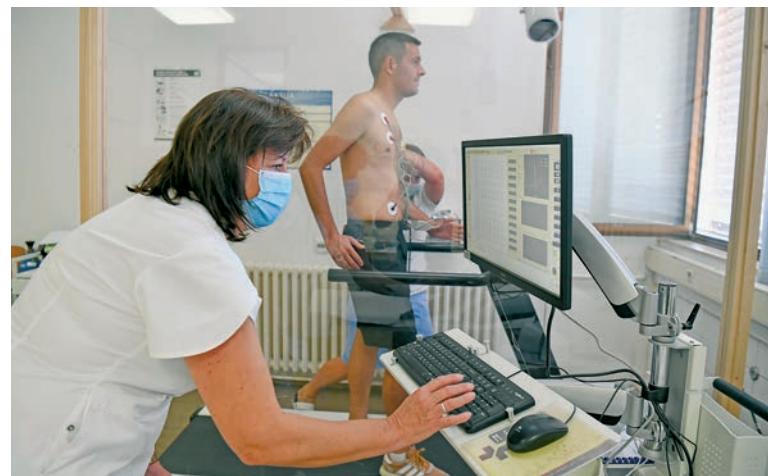
Prvi zapovjednik IPM-a u Republici Hrvatskoj bio je brigadir prof. dr. sc. Bashkim Agoli, dr. med. Krajem 1992. godine mijenja ga brigadir Josip Blažević, mr. pharm. Od 1996. do 2003. godine dužnost zapovjednika obnaša brigadir prof. dr. sc. Darko Ropac, dr. med. Tijekom 2003. godine obnašatelj dužnosti zapovjednika IPM-a bio je brigadir mr. sc. Ivan Bagarić, dr. med., a od 2003. do 2011. godine brigadir prof. dr. sc. Nada M. Petri, dr. med., na čije mjesto 1. srpnja 2011. stupa brigadir Mario Dadić, dr. med. Sadašnji je ravnatelj brigadir Dražen Cvitanović, dr. med., koji obnaša dužnost od 24. lipnja 2014.

**Ravnatelj ZPM-a
brigadir Dražen
Cvitanović, dr. med.,
obnaša dužnost od
24. lipnja 2014.**

naše vojske, dominantno Hrvatske ratne mornarice, uključivši štetnost za zdravije, zdravstvenu zaštitu i zaštitu na radu. Zavodu je u funkcionalnom smislu pridodan i Odsjek za pomorsku epidemiologiju Odjela za preventivnu medicinsku zdravstvenu zaštitu VZS-a koji provodi higijensko-epidemiološki nadzor brodova HRM-a te uzorkovanje briseva i vode, sanitarni nadzor postrojbi HRM-a, epidemiološko anketiranje te organizacija cijepljenja u svrhu pripreme kandidata za upućivanje u mirovne misije i operacije i održavanje tečajeva iz higijenskog minimuma.

U ZPM-u su se dugi niz godina provodili i Dani otvorenih vrata na kojima se u suradnji s HRM-om i ronilačkim klubovima predstavljao rad Zavoda civilnoj zajednici, a trenutačno epidemiološka situacija nažalost onemogućava slične aktivnosti.

ORGANIZACIJA RADA

Zavod za pomorsku medicinu operativna je postrojba OSRH, ali i preventivno-medicinska i nastavna ustanova, kojoj je glavna zadaća organizacija, provedba, koordinacija i unapređenje zdravstvene potpore u području pomorske, podvodne i hiperbarične medicine te specijalistička potpora OSRH u cijelosti, kao i obuka djelatnika zdravstvene službe.

ODJEL MEDICINE RADA

"Na odjelu se obavlja više od 4500 pregleda godišnje po raznim kategorijama, a taj je broj ove godine zbog pandemije COVID-19 odnosno zbog epidemioloških mjera nešto manji. Potpuno premljena oftalmološka ordinacija, UZV uredaj, uredaj za ergometriju, stalno zaposleni specijalisti psihijatrije i oftalmologije te vojni psiholozi, nadmašuju standarde ordinacija medicine rada," opisuje nam ravnatelj. Ovdje se, dakle, obavljaju prethodni, periodički i izvanredni pregledi djelatnika kadeta, dragovoljnih ročnika, ugovornih pričuvnika, službenika i namještenika, kandidata za DVS, djelatnih vojnih osoba te kandidata za mirovne misije i mirovne vojne operacije radi utvrđivanja zdravstvene sposobnosti onih koji ulaze u sustav te kontinuiranog praćenja zdravstvenog stanja onih koji već jesu u sustavu. Prati se također zdravstveno stanje svih djelatnika putem sistematskih zdravstvenih pregleda, provodi se procjena uvjeta rada na pojedinim radnim mjestima, predlažu se mјere zaštite na radu i poboljšanje uvjeta rada, a u svrhu zaštite od profesionalnih bolesti i očuvanja zdravlja. Specifičnost Odjela svakako su pregledi kandidata za mirovne misije i mirovne vojne operacije te sukladno tome nužna suradnja s epidemiološkom službom Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije.

ODJEL ZA POMORSKU, PODVODNU I HIPERBARIČNU MEDICINU

Temeljna zadaća Odjela pružanje je specifične zdravstvene potpore postrojbama i pripadnicima OSRH u području pomorske, podvodne i hiperbarične medicine, te medicine rada. Međutim, svojim stručnim radom i osobljem Zavod je danas na raspolažanju i civilnim zdravstvenim ustanovama, sljedeći tako tradiciju koju njeguje od samog osnivanja. Zavod je široj javnosti poznat upravo po posjedovanju hiperbarične komore koja služi za liječenje specifičnih ronilačkih bolesti te ostalih kliničkih stanja kod kojih postoji indikacija za liječenje hiperbaričnom oksigenacijom. Kako su ronilački incidenti vojnih ronilaca iznimno rijetki, barokomora se ponajviše koristi za liječenje civila, naših i stranih državljana osobito tijekom turističke sezone.

"Sklapanjem ugovora između MORH-a i Kliničkog bolničkog centra Split te Opće bolnice Šibenik omogućeno

je liječenje pacijenata tih bolnica. Tako su samo u prvih osam mjeseci ove godine unatoč pandemiji COVID-19 liječena 102 pacijenta kroz 2200 tretmana," pojašnjava brigadir Cvitanović.

Temeljem ugovora s Ministarstvom branitelja u barokomori se kontinuirano liječe i hrvatski ratni vojni invalidi, a u tijeku je i potpisivanje ugovora s HZZO-om koji bi stupio na snagu početkom iduće godine čime bi Zavod stekao status ugovorne zdravstvene ustanove. Time bi se omogućilo liječenje pacijenata hiperbaričnom oksigenacijom temeljem uputnice doktora obiteljske medicine.

Zavod je i ovlaštena zdravstvena ustanova u kojoj se provodi dio specijalističkog staža iz medicine rada i sporta u području hiperbarične medicine. Na odjelu se redovito organiziraju i održavaju tečajevi stručnog ospozobljavanja zdravstvenog osoblja OSRH iz pomorske i hiperbarične medicine. Također održano je i nekoliko tečajeva za pripadnike Slovenske vojske u sklopu međunarodne vojne suradnje.

Stručno osoblje odjela sudjeluje u provedbi vježbi u nastavi za studente Medicinskog fakulteta te za studente Kinezijološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu kao i za učenike Zdravstvene škole.

ODJEL ZA OBUKU ZDRAVSTVENE SLUŽBE

Odjel za obuku zdravstvene službe planira i provodi obučne i nastavne sadržaje iz područja zdravstvene službe, sukladno funkcionalnim područjima koji oblikuju sustav zdravstvene potpore. Održava se kroz četiri nastavna programa funkcionalnih tečajeva za medicinske djelatnike iz područja osnovnog i naprednog održavanja života, hitnog zbrinjavanja ozlijedenih te medicinske pomoći kod ronilačkih incidenata. U suradnji sa Središtem za obuku HRM-a provodi se obuka iz funkcionalnog područja podvodne medicine te obuka u spašavanju pod vodom pilota i letačkog osoblja. U suradnji s HVU-om "Dr. Franjo Tuđman" djelatnici odjela provode specijalistički dio izobrazbe I. i II. razine slijedno rastuće časničke izobrazbe zdravstvene službe. Također se provodi praktični dio nastave za studente I. i II. godine sveučilišnog studija Vojnog pomorstva iz predmeta Prva pomoć i Medicina za pomorce. U sklopu planirane i odborene međunarodne vojne suradnje, provedena je obuka za pripadnike OS-a Republike Slovenije te libijskog RM-a i Obalne straže.

ODSEK ZA POTPORU

Odsjek za potporu ZPM-a organizira, koordinira i provodi logističku, materijalno-financijsku i personalnu potporu odjelima ZPM-a kao i temeljno održavanje infrastrukture, objekta, kruga i okoliša oko objekta.

POVODOM 26. OBLJETNICE

ABECEDA OPERACIJE

U zajedničkoj operaciji Hrvatske vojske, Hrvatskog vijeća obrane i Armije Bosne i Hercegovine, koja je provedena u zapadnoj Bosni od 8. do 15. rujna 1995., oslobođeni su Šipovo, Jajce i Drvar te važni prijevoji Mlinište i Oštrelj. Bio je to novi poraz bosanskohercegovačkih Srba i ostataka postrojbi pobunjenih Srba iz Hrvatske kojima je još preostalo braniti šire područje Banja Luke. Tako je Maestral zapuhao u smjeru završetka rata u BiH i definitivnog vojnog poraza srpske vojske.

PRIPREMO Marinko Karačić

AKTIVNOSTI PRIJE MAESTRALA

- mjesec dana prije završila je VRO Oluja u kojoj su oslobođeni Knin i okupirana područja Dalmacije, Like, Korduna i Banovine, a grad Bihać debllokiran
- Vojni porazi pobunjeničkih srpskih snaga u operacijama Ljeto i Oluja nisu još uvijek kod njihovih vođa bili dovoljan znak za pristanak na završetak rata i prijedlog međunarodne zajednice o međuetničkoj podjeli teritorija u BiH u omjeru 51 : 49 % (Srbi : Bošnjaci i Hrvati). Jedino rješenje bilo je ponovno ih vojno poraziti i na taj način *dovesti* za mirovni stol.

BROJKE IZ MAESTRALA

- bojišnica prije Maestrala protezala se od Kupreških vrata do Une u duljini oko 100 km
- uključujući Maestral Zborno područje Split s ostalim hrvatskim snagama u 10 mjeseci bilo je angažirano u šest napadnih akcija i operacija, a nakon Oluje, Maestral je bio druga po veličini provedena operacija
 - prosječna dubina oslobođenog područja u ovoj operaciji iznosi je oko 25 km, a sveukupno je oslobođeno oko 2500 četvornih kilometara
 - operacija je izvedena u tri faze, a bojišnica je podijeljena na tri područja za koje su bile odgovorne tri operativne grupe.

CILJ MAESTRALA

- potisnuti neprijateljske snage s dostignute bojišnice u Oluji kako ne bi organizirali moguće napade na hrvatske snage i RH
- potisnuti neprijateljske snage dalje od Kupresa, Glamoča i Bosanskog Grahova
- oslobođiti gradove Šipovo, Jajce i Drvar uključujući i prijevoj Oštrelj
- omogućiti djelovanja snaga 5. korpusa Armije BiH prema Bosanskom Petrovcu i Grmeču te snaga 7. KA BiH prema Kotor Varošu.

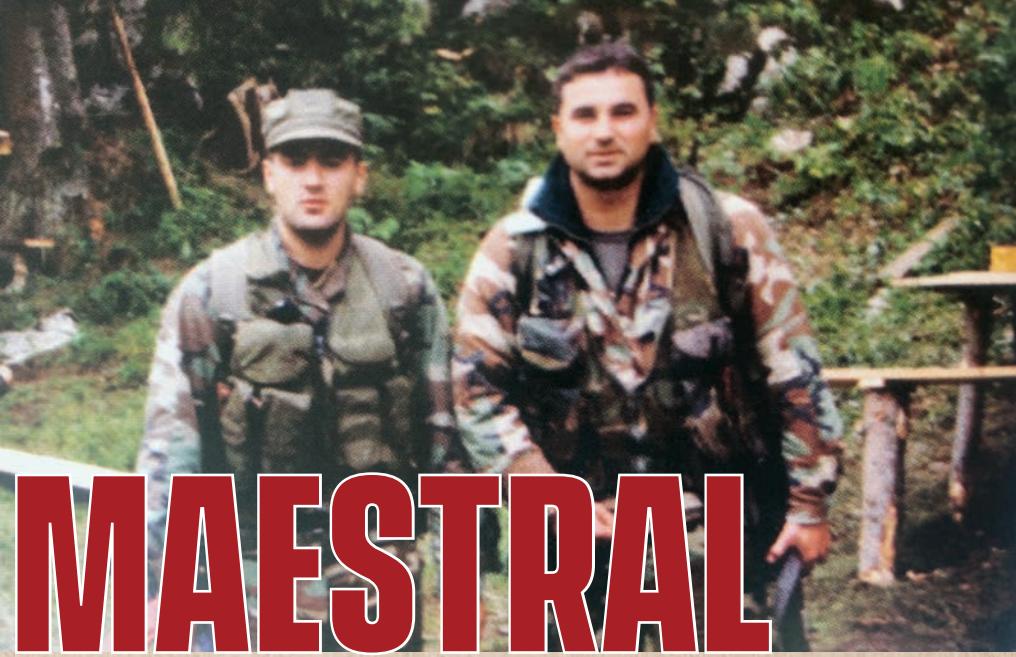
ČELNI ZAPOVJEDNICI I POSTROJBE U MAESTRALU

Ministar obrane RH Gojko Šušak, načelnik Glavnog stožera HV-a general-zbora Zvonimir Červenka, zapovjednik Zbornog područja Split general-pukovnik Ante Gotovina.

HV:

- 4. gardijska brigada
 - 7. gbr
 - 1. hrvatski gardijski zdrug
 - 81. gardijska bojna
 - 112. brigada
 - 113. br
 - 141. br
 - 6. domobranska pukovnija
 - 7. dp
 - 15. dp
 - 126. dp
 - 142. dp
 - 134. dp
 - 14. topnički divizijun
 - 20. haubički divizijun
 - 11. protuoklopni topničko-raketni divizijun
 - 264. izvidničko-diverzantska satnija Glavnog stožera HV-a
 - 275. satnija za elektroničko djelovanje GS-a HV-a (275. satnija za ED)
 - Antiteroristička grupa 72. bojne Vojne policije
 - Satnija taktičkih snajpera
 - inženjerijske postrojbe
 - logističke postrojbe
 - ostale snage HV-a u provedbi i potpori operacije.
- HVO i policijske snage iz Hercegovine:
- 1., 2., i 3. gardijska brigada
 - 60. gardijska diverzantska bojna Ludvig Pavlović

MAESTRAL

- 22. diverzantski odred
- 10. topničko-raketni puk
- snage ZP-a Vitez, Tomislavgrad i Mostar
- snage specijalne policije
- ostale snage HVO-a u provedbi i potpori operacije.

DINAMIKA MAESTRALA

- Smjer Glamoč – Šipovo – Jajce

Ovaj smjer odvijao se na istočnoj bojišnici. Prvog dana operacije, koja je započela ujutro po magli i niskoj naoblaci, probijena je neprijateljska obrana te ostvareno početno napredovanje hrvatskih snaga (oslobađanje naselja Pribelja). Drugog dana 7. gbr oslobađa važni prijevoj Mlinište na putu Glamoč - Mrkonjić Grad, 4. gbr prodire do Jastrebnjaka dok je 1. HGZ zajedno sa snagama HVO-a i specijalaca iz Hercegovine napredovao do planine Vitorog. Četvrtog dana snage HVO-a oslobađaju planinu Demirovac iznad Kupresa čime je uspješno završena prva faza operacije.

U nastavku operacije cilj je oslobađanje Šipova što su snage 1. gbr i 60. gdb HVO-a i pripadnici IDS-a HV-a ostvarile petog dana operacije, a na ovom smjeru napada u borbu je uvedena i 81. gb HV-a. Usljedilo je oslobađanje naselja Trnovo, Majdan, Čitluk, Gornji Volar, Ljuša, Kasumi, Gornji Baraći te Gornja i Donja Pecka. Šestog dana operacije oslobođeno je i Jajce čime su hrvatske snage ostvarile sve postavljene ciljeve na ovom smjeru napada.

- Smjer Bosansko Grahovo - Drvar

Napadna djelovanja hrvatskih snaga na zapadnom smjeru prema Drvaru i prijevoju Oštrelj započela su sedmog dana operacije što je ujedno i završna faza Maestrala.

Hrvatske su snage odlučno nastavile prodor i prisilile neprijatelja na povlačenje prema Bosanskom Petrovcu, a iz smjera Bihaća prema Petrovcu probijale su se snage i 5. korpusa armije BiH. Planinom Klekovača ovladala je 3. gbr HVO-a, a završni čin bilo je oslobađanje Drvara i šireg područja osmog dana operacije uključujući i prijevoj Oštrelj.

dž

DŽEPOVI NEPRIJATELJA

Nakon uspješnog prodora hrvatskih snaga prvog dana operacije i nadzora oslobođenog teritorija po dubini pojavio se još jedan novi izazov, a to su bili džepovi ostataka razbijenih neprijateljskih vojnika koji su pružali otpor. Tako su hrvatski branitelji uz pogled naprijed i napad, oprezno i s jednim okom unazad poduzimali akcije pretrage tek oslobođenog terena pretvarači ga u sigurne zone.

EUROPA I MEĐUNARODNA ZAJEDNICA PRATE RAZVOJ DOGAĐAJA U MAESTRALU

Još jedan vojni poraz srpskih snaga u Maestralu na poseban je način pratila Kontaktna skupina za BiH koja je osnovana u travnju 1994., a činili su je predstavnici Sjedinjenih Američkih Država, Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske, Francuske, Njemačke i Rusije, koje su u ime međunarodne zajednice preuzele ulogu posredovanja za završetak rata i mirovnog rješenja u BiH.

Jednako tako RH je strpljivo čekala pristanak vodstva pobunjenih Srba za prihvatanjem mirnog povratka okupiranih područja Podunavlja u okrilje Hrvatske. Naravno, postrojbe HV-a bile su spremne i za vojno oslobađanje, a operacija je planirana pod imenom Dunav.

FAZE MAESTRALA

Operacija je ciljano izvedena u tri faze, a to znači strpljivo se pripremala i ostvarivala prednost u odnosu na neprijatelja. Krenulo se s desnog krila, zatim po dubini i na kraju sve je završeno napredovanjem na lijevom krilu napada hrvatskih snaga. Važno je istaknuti kako je i u ovoj operaciji na pojedinim dijelovima bojišnice neprijatelj pružao jači otpor o čemu svjedoči i broj žrtava hrvatskih snaga.

GRANATAMA S BOJNIM OTROVOM PO HRVATSKIM SNAGAMA

Neprijateljske su snage u nemoći drugog dana operacije koristile granate punjene smjesom koja upućuje na bojne otrove. Napad je izведен na području južno od Drvara, a jaki vjetar sjeverac bio je na hrvatskoj strani te nije bilo posljedica za hrvatske snage. Ipak, miris se mogao osjetiti sve do Knina, a vjerojatno je bila riječ o otrovu iz skupine nadražljivaca.

e

f

g

POVODOM 26. OBLJETNICE

HRZ I PZO U MAESTRALU

Zračne snage nastavile su s djelovanjem i u operaciji Maestral. Ovaj put do punog su izražaja dolazile posade borbenih helikoptera Mi-24. Tako su petog dana operacije letačke posade Mi-24 u tri navrata djelovale po utvrđenim otpornim točkama neprijatelja kod Šipova što je nakon djelovanja prema Bosanskom Grahovu ocijenjeno kao najučinkovitiji doprinos Mi-24 operacijama hrvatskih snaga na ovom dijelu bojišnice. U Maestralu su ostvarena 24 leta s oko 14 sati naleta.

ISPIT ZRELOSTI

Nakon Oluje i pobjedničkog zanosa koji se s bojišnici prelio na cijelu Hrvatsku koja je slavila pobjedu i slobodu, pred hrvatskim snagama postavljen je novi izazov. Strpljenje, samopouzdanje i vojna nadmoć bili su formula uspjeha Maestrala koji je bio i svojevrstan ispit zrelosti, a hrvatske su ga snage bez puno euforije, vojnički i profesionalno uspješno izvele i još jednom potvrdile kako su ključna prevaga kad mirovni pokušaji ne donose ploda. Usto, neprijatelj je planirao ponovno okupirati dio područja koja su oslobođena u Oluji te se sportsko pravilo u kojem je napad najbolja obrana uspješno prenijelo i na bojno polje. Još jedan detalj upućuje kako su hrvatske snage imale potpun nadzor i diktirale razvoj stanja na bojišnici. Naime, trećeg dana operacije snage 4. i 7. gbr izvedene su iz borbe na kraći odmor uz oprez zadržavanja dijela interventnih snaga u Kninu i kod Glamoča.

JABUKE I ORASI - VITAMINSKI VOĆNI OBROK

Iako se logistika trudila i činila sve kako bi u stopu pratila napredovanje hrvatskih snaga, dio sudionika operacije sjeća se kako su zbog brzine i dubine prodora jedno vrijeme redovite vojne obroke zamjenjivali voćnim s okolnih zasada jabuka i oraha sve dok se nije uspostavila dostava pojачanih mesnih vojnih obroka, a zbog nepristupačnog terena mobilizirani su i konji za dostavu namirnica.

KUMOVI I ANEGDOTA IZ MAESTRALA

Nakon sudjelovanja u oslobođanju Jajca i daljnog napredovanja prema Mrkonjić Gradu pripadnici 81. gbr rado prepričavaju anegdotu kako bi u nastavku djelovanja željeli oslobođiti i Banja Luku što bi im skratilo povratak kući u Viroviticu za 400 km.

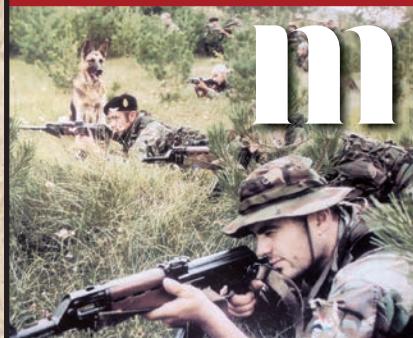

LUKAVSTVO I SNALAŽLJIVOST

Izvidnička skupina 1. HGZ-a petog dana operacije imala je u večernjim satima bliski kontakt s neprijateljskim snagama prilikom izviđanja šumskog puta od Ljuše prema Vukovu. Na pitanje neprijateljskih vojnika *Jeste li vi, drugovi, iz Banja Luke?*, izvidniči odmah odgovaraju potvrđno čime dobivaju na vremenu za zauzimanje položaja i brzu reakciju. Ubrzo je uslijedio okršaj u kojem su hrvatski izvidnici uz potporu pripadnika postrojbe nanijeli poraz ovoj neprijateljskoj skupini koja je najvjerojatnije branila odstupnicu za svoje snage u povlačenju.

LJUDSTVO I TEHNIKA

Maestral je ponovno donio povoljniji omjer hrvatskih snaga u odnosu na neprijatelja pa je prije pokretanje operacije bio: u ljudstvu 2,1 : 1, u oklopništvu 2,8 : 1 te u topništvu 1,5 : 1.

MAESTRAL MIRA

Umirujući Maestral nakon snazne Oluje navjestitelji su ponajprije mira u BiH, ali i većoj sigurnosti Hrvatske. Još jedna pobjeda hrvatskih snaga i zajednička djelovanja sa snagama Armije BiH protiv neprijateljskih srpskih snaga vodila su kraj ratnih vremena i početku mirovnih sporazuma.

NATO-ovi ZRAČNI UDARI

Za vrijeme operacije Maestral NATO je provodio odvojenu akciju *Deliberate force* kojom su iz zraka i topništvom napadani srpski vojni ciljevi s težištem na stvaranju sigurnosnog prstena oko Sarajeva. Naime, jedna minobacačka granata ispaljena je 28. kolovoza 1995. na sarajevsku tržnicu Markale kad je poginulo 39 i ranjeno 86 civila. Iako su snage Vojske Republike Srpske negirale kako je mina ispaljena s njihovih položaja, dva dana poslije počelo je NATO-ovo djelovanje po srpskim položajima oko Sarajeva s težištem na zapovjednim mjestima, središtima veze i ostalim vojnim objektima. Srbima je ponuđen prekid udara ako povuku topništvo dalje od dometa Sarajeva, no oni to nisu prihvatali te su nastavljeni zračni udari koji su trajali do 13. rujna kad su čelnici Vojske RS-a prinuđeni na popuštanje i povlačenje topništva. Ova operacija nije imala izravnu poveznicu i uskladenost s Maestralom, no zasigurno je još jače uzdrmala njihov preostali vojni potencijal i osobito moral ljudstva.

OSTALI BEZ JOŠ JEDNOG KORPUSA

Neprijateljske su snage u Maestralu poražene te su ostale bez 2. korpusa Drvar. Preostao im je još 1. banjalučki korpus kojem je sad glavna brigada braniti šire područje Banja Luke.

P

POSEBNI OBLCI DJELOVANJA HV-a

Nakon jednomjesecne stanke od završetka Oluje, pokretanje nove operacije Maestral držalo se ne samo u tajnosti nego i posebnim oblicima djelovanja nastojalo zbuniti neprijatelja u određivanju glavnog smjera napada hrvatskih snaga. Tako je primitice objavljena vijest o sportskom natjecanju 1. i 2. gbr u Gospicu, a policija je regulirala promet zbog dolaska sudionika natjecanja kojeg zapravo nije ni bilo. Tako se htjelo preusmjeriti pozornost na aktivnosti u ZP-u Gospic, a simulirani su i razgovori zapovjednika ZP-a Gospic sa zapovjednicima Armije BiH o zajedničkom djelovanju. Nakon svega neprijatelj je pojačavao obranu i pozornost upravo na ovaj ZP kao i prema 5. KA BiH.

REZULTATI MAESTRALA

- oslobođeni gradovi: Šipovo, Jajce i Drvar
- oslobođeni važni prijevoji Oštrelj i Mlinište
- oslobođene planine: Vitorog, Dalmatinski Kuk, Klekovača
- poražene neprijateljske snage potisnute su s početne bojišnice od 100 km na usko područje između rijeka Sane i Ugar u širini samo 40 km.

STABILNOST I SNAGA HRVATSKIH SNAGA

HV i HVO odlučno su i čvrsto svaku od tri faze operacije *Maestral* provodile planiranim tempom i time potvrdile snagu, stabilnost i pouzdanost gradeći mentalitet pobjednika koji u potpunosti ostvaruje prevlast na bojišnici.

ŠTO JE MALBAŠINA KAMERA ZABILJEŽILA U MAESTRALU?

Ratni snimatelj Petar Malbaša prateći operacije hrvatskih snaga u Domovinskom ratu zabilježio je u Maestralu i trenutak pružanja pomoći ranjenom vojniku srpskih formacija. Naime, pripadnici 4. gbr drugog dana operacije pronašli su ranjenog neprijateljskog vojnika te mu pružili pomoć za kojom je vatio jer mu je kako je kazao komanda *pobjegla*. I ovaj detalj svjedoči o viteštvu, humanosti i vojničkom kodeksu koji su hrvatski gardisti tako snažno posveđeni, a ranjeni srpski vojnik tek je poslije mogao saznati kako se do saniteta zapravo vozio u zapovjednom vozilu zajedno s ratnim zapovjednikom ove brigade Damijom Krstičevićem.

TAKTIČKA INICIJATIVA HRVATSKIH SNAGA

Cijelo vrijeme operacije hrvatske su snage energično potiskivale i razvlačile neprijatelja ne dopuštajući mu mogućnost organiziranja protuudara te su tako u startu preuzele i zadržale inicijativu koja je vodila uspješnom završetku još jedne pobjedničke operacije.

UKLANJALI MINSKO POLJE ZA NASTAVAK BORBI

Pripadnici 1. HGZ-a prvog dana operacije u djelovanju prema Vitorogu naišli su na području Rupa na protuoklopno minsko polje koje su branile neprijateljske pješačke snage, no hrabro su ga uspjeli ukloniti te nastavili s progonom neprijateljskih snaga.

VRBI - ZAPOVJEDNO MJESTO

Maestral je operacija isplanirana u Kninu, u novouspovjetljenom Zapovjedništvu Zbornog područja Split, a izravno je vođena iz sela Vrbi kod Glamoča.

ZEMLJOVIDI - DRAGOCJENA POMOĆ

U pripremi i provedbi operacije, koja se odvijala na relativno nepoznatom terenu, a usto u prva dva dana i nepovoljnim vremenskim uvjetima zemljovidi su bili vodiči kao važna pomoć u svakom novom proboru hrvatskih snaga i upoznavanju terena koji je bio pred njima. Od koristi su bile i snimke bespilotnih letjelica jer pojedini putovi nisu bili ucrtani. Tako je šumski put prema Vitorogu prepoznat zahvaljujući snimkama iz zraka.

ŽRTVE HRVATSKIH BRANITELJA

U osam dana trajanja operacije poginulo je 55 branitelja hrvatskih snaga dok je 67 teže i 110 lakše ranjeno. Zasluguju naše poštovanje, trajnu zahvalnost i sjećanje.

Izvori za fotografije:

1. Gotovina Ante, Napadajni bojevi i operacije HV i HVO (hrvatskih snaga), Zapovjedništvo Zbornog područja Split, Knin, 1996.
2. 4. gardijska brigada Hrvatske vojske Pauci, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991. - 1996., MORH, GS OSRH, Zagreb, 2011.
3. 7. gardijska brigada Hrvatske vojske Tigrovi, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991. - 1996., MORH, GS OSRH, Zagreb, 2011.
4. 1. hrvatski gardijski zdrug, Edicija monografija vojno-redarstvenih postrojbi Oružanih snaga Republike Hrvatske iz Domovinskog rata 1991.-1996., MORH, GS OSRH, Zagreb, 2011.
5. Osnivanje i ratni put 81. samostalne gardijske bojne Hrvatske vojske iz Virovitice, HVIDR-a RH, 81. samostalna gardijska bojna, Zagreb, 2019.

HRZ

Na 24. Susretima za Rudija u Gornjoj Stubici uz bogat letački, kulturni, zabavni i sportski program, mnoštvo posjetitelja prisjetilo se nevjerljivog života pripadnika našeg ratnog zrakoplovstva- Rudolfa Perešina

TEKST Domagoj Vlahović // FOTO Tomislav Brandt

PILOT KOJI JE ZADUŽIO HRVATSKI NAROD

Tijekom vikenda 11. i 12. rujna Gupčev kraj, Rudijev dio Hrvatskog zagorja, koji je u sunčanim danima ionako turistički i "vikendaški" vrlo aktivan, bio je još napušteniji. Susreti za Rudija u svojem 24. izdanju i dalje su bili puno više od letačkog programa i aeromitinga. Događaj posvećen velikom pilotu i stožernom brigadiru HRZ-a, koji je poginuo tijekom vojno-redarstvene operacije Bljesak 2. svibnja 1995. godine podrazumijeva i sportske, kulturne i zabavne događaje, okuplja ljudi iz cijele Hrvatske, raznih uzrasta i zanimanja. Raznolikost sadržaja potvrđuje i brojnost organizatora: glavni su Općina Gornja Stubica i Zagrebački zrakoplovno-tehnički savez Rudolf Perešin, a suorganizatori Turistička zajednica područja Donje i Gornje Stubice, Hrvatsko ratno zrakoplovstvo, Grad Zagreb, Ministarstvo hrvatskih bra-

nitelja, Ministarstvo unutarnjih poslova, Muzej seljačkih buna i Krapinsko-zagorska županija, uz pokroviteljstvo Predsjednika RH i gradonačelnika Grada Zagreba. Svečano otvorene te polaganje vjenaca i paljenje svijeća održani su 12. rujna u Spomen-parku Rudolfa Perešina. Uz obitelj, suborce i prijatelje te predstavnike organizatora, počast herojskom hrvatskom pilotu izrazili su i izaslanik Predsjednika Republike i vrhovnog zapovjednika OSRH zapovjednik HRZ-a brigadni general Michael Križanec, izaslanik i posebni savjetnik predsjednika Vlade RH Damir Krstičević te izaslanik ministra obrane i državni tajnik MORH-a Branko Hrg. U prigodnim obraćanjima, čelnici izaslanstava istaknuli su kako će Perešin zauvijek

U letačkom programu nastupila je i HRZ-ova akrogrupa "Krila Oluje" s avionima Pilatus PC-9

ostati zapamćen po svojem doprinosu u Domovinskom ratu, počevši od pothvata iz 25. listopada 1991., kad je avionom MiG-21 iz Bihaća preletio u Klagenfurt. Ubrzo je postao jedan od utemeljitelja lovačke komponente HRZ-a te sudjelovao u mnogim borbenim zadaćama. U posljednjoj je dao najviše što je imao, svoj život.

Lijepo nedjeljno vrijeme u Gornjoj Stubici obradovoal je sve ljubitelje zrakoplovstva. U letačkom programu – aeromitingu, najatraktivnijem dijelu Susreta za Rudija sudjelovali su piloti i letjelice zrakoplovnih klubova (Savannah, Sting, EuroStar, Super Cub, SF-25 Falke), Hrvatskog ratnog zrakoplovstva (borbeni avion MiG-21, helikopter Mi-171Sh, akrogrupa "Krila Oluje" s avionima Pilatus PC-9 i padobranci), zračne komponente Slovenske vojske (avion Pilatus PC-9, helikopter Bell 206), Madarskog ratnog zrakoplovstva (avion JAS 39 Gripen) i MUP-a RH (helikopter Bell 206). Sve se moglo promatrati s više lokacija, ali najviše je promatrača bilo u blizini Muzeja seljačkih buna, tj. baroknog dvorca Oršić, gdje se preko razglosa mogao čuti i stručni komentar organizatora. Program je bio dovoljno raznovrstan, a opet ne previše "zahtjevan" pa je bilo i pauza te se nije moralo dva sata gledati samo u nebo.

Za nešto više od mjesec dana navršit će se točno trideset godina od preleta Rudolfa Perešina. Kako ga je doživjela, netom nakon komemoracije u Parku ispričala nam je njegova supruga Ljerka. "Rudijev prelet izazvao je uzbunu u Zagrebu, naravno da se u Hrvatskoj nije znalo što se tada u zraku događalo i da potrebe za uzbunom nema, tek za molitvom da taj let završi sretno. Tog dana bila sam u Zagrebu i niti ja nisam znala da će moj suprug baš tog dana preletjeti," prisjeća se gospoda Perešin. Njezin dojam o Susretima za Rudija bio je kratak: "Meni bi bilo dovoljno da se tu položi jedan cvijet i zapali jedna svijeća, da znam da smo ga se sjetili. Sve ovo ostalo? Hrvatski narod misli da ih je Rudi zadužio i na taj mu način vraća. Uvijek kažem da je to, jednostavno, ljubav."

Stožerni brigadir Perešin bio je jedan od utemeljitelja lovačke komponente HRZ-a

Svečano otvorenje održano je 12. rujna u Spomen-parku Rudolfa Perešina

PREDSTAVLJAMO

Satnik Marko Antunović pripadnik je Zapovjedništva za potporu i uspješan sportaš.

Uz vojnu, satnik Antunović karijeru gradi u rukometu, a koliko je u tome uspješan dovoljno govori podatak da je ove godine u mrežu suparnika "pospremio" čak 201 pogodak čime je osvojio titulu najboljeg strijelca Prve hrvatske rukometne lige

TEKST I FOTO Ivan Šurbek

RUKOMETAŠ U HRVATSKOJ VOJSCI

Vrhunski sportaši u Hrvatskoj vojsci nisu samo ugovorni pričuvnici jer sportaša koji ostvaraju vrhunска postignuća na sportskim borilištima ima i među djelatnim vojnicima – časnicima i dočasnicima. U Hrvatskoj je vojsci puno kvalitetnih sportskih kadrova čija je tjelesna spremnost na zavidnoj razini, a satnik Marko Antunović jedan je od najboljih primjera vrhunski pripremljenog vojnika. Sport je za satnika Antunovića način života, a u vojsku je ušao vrlo mlađ. Kineziološki fakultet upisao je s 18 godina te ušao u program civilnog vojnog studiranja – kadet. Proveo je četiri godine na Hrvatskom vojnom učilištu i nakon toga završio Temeljnu časničku školu. Potom postaje pripadnik prve mehanizirane bojne Tigrovi gdje provodi četiri godine kao zapovjednik voda. Istodobno se obrazovao, a uz sve to gradio je i sportsku karijeru i to vrlo uspješno.

Paralelno uz vojsku, satnik Antunović završio je 2017. Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Upisao je i poslijediplomski studij na Fakultetu političkih znanosti – sigurnosna politika RH koji je završio 2019. Vojnu karijeru nakon Tigrova satnik Antunović nastavlja graditi prelaskom u Zapovjedništvo za potporu na mjesto časnika za kinezologiju, gdje danas radi.

SPORTSKI POČECI

U rukomet se zaljubio 2003. kad je, baš kao i mnogi njegovi vršnjaci, gledao kako hrvatska rukometna reprezentacija piše povijest osvojivši zlatnu medalju na Svjetskom prvenstvu u Portugalu te godinu dana poslije zlatnu medalju na Olimpijskim igrama u Ateni. Na pitanje je li kasno početi trenirati rukomet

s 12 godina, satnik Antunović i profesionalni kineziolog odgovara: "Dijete kroz senzitivne faze razvija svoje motoričke sposobnosti. Bilo bi ga najbolje usmjeravati na neke bazične sportove pa da primjerice dijete s tri godine krene na plivanje, s pet godina na gimnastiku, sa sedam ili osam godina na atletiku. Gimnastika, plivanje, atletika, džudo, hrvanje. To su bazični sportovi kojima dijete stjeće motoričke sposobnosti potrebne za život i do dobi od 12 godina prema mojem mišljenju oni ih je već poprimilo. Nakon toga usmjerio bih ga na neki drugi sport kojim se želi baviti. Ja na taj način vidim napredak djeteta kroz sport, ne u smislu da nužno postane vrhunski sportaš, već da se fizički pravilno razvije u zdravog čovjeka. Rukomet je bio moj prvi sport. Igrao sam nogomet, bio u školi plivanja, ali ovo je prva ozbiljna stvar. "Ovo je zapravo i dobar pokazatelj da se uspjeh može postići i ako se ne počne sa sportom od najranije dječeje

Profesor na Kineziološkom fakultetu Dragan Milanović prozvao je rukomet modernim desetobojem današnjice jer su rukometaši zapravo motorički jedni od najboljih sportaša. "Na fakultetu mi je to bila prednost jer smo sve druge sportove odradivali s lakoćom. Rukomet traži snagu, brzinu, snalažljivost. Stalno si u kontaktu. Ima neku poveznicu s vojskom jer je borben, gladijatorski sport," smatra Antunović.

Satnik Marko Antunović u netom završenoj rukometnoj sezoni odigrao je sve 24 utakmice, pritom postigavši 201 pogodak

Foto: privatna arhiva

dobi. Satnik Antunović kaže da mu je uzor u rukometnim počecima bio kasniji kapetan hrvatske reprezentacije Marko Kopljarić koji je rodom iz Požege baš kao i satnik Antunović. Marko Kopljarić svoju je karijeru počeo graditi igrajući za velike klubove što je satniku Antunoviću bio dobar motiv. "Rukomet te dobro priprema na život jer u rukometu ima svega, od sudačkih nepravdi, previda, puno rada, truda i borbe, nije sve idealno, postoje usponi i padovi, ali zato znaš cijeniti uspjeh," kaže satnik.

VOJNA KARIJERA

S vojskom se prvi put susreo u drugom razredu srednje škole u rodnoj Požegi. U školu su došli promidžbeni timovi i tad se prvi put susreo s vojnicima i pojmovima časnik, dočasnik. "Zainteresiralo me, bilo nas je nekoliko u razredu koji smo baš zagrizli, počeli smo se raspitivati, a zatim smo otišli i na selekciju. Na kraju sam jedini ja završio u vojsci," kaže. O početku vojne karijere i vremenu provedenom u Tigrovima satnik Antunović govorи s ponosom te ima samo riječi hvale. "Neizmjerno sam ponosan što sam bio dio legendarnih Tigrova i ne bih to iskustvo mijenjao niti za jedan rukometni klub na svijetu. Kao dijete u onim ratnim godinama te sam ljudi gledao kao na svoje heroje. Stupao sam po dvorištu s drvenom puškom na ledima i pjeval Mi smo garda Hrvatska. I onda sam odjednom dobio priliku voditi te ljudi, biti zapovjednik voda u kojem još uvijek rade ti heroji iz našeg djetinjstva. Ne mogu vam opisati koliko je to meni značilo i koliko sam i danas ponosan na tu crnu beretku i tigra na njoj," kaže satnik Antunović. Nije mu bilo nimalo lako uskladiti sve obvezе, baviti se rukometom, studirati i biti vojnik, no satnik Antunović sve je to vrlo dobro odrađivao. Međutim, bilo je vrlo naporno. Ono što je uslijedilo bilo je i još napornije, no na sve je izazove odgovorio uspješno. Nakon završetka fakulteta za vrijeme Temeljne časničke škole, 2013. godine dobio je poziv Rukometnog kluba Medveščak, posrnuolog velikana, nekad slavnog doprvaka Europe. "S Medveščakom ulazim u Premjer ligu, najviši rang natjecanja. Te godine predvođen vrhunskim trenerom Hrvjem Pažinom igram najozbiljniji rukomet u karijeri," prisjeća se satnik Antunović.

No, uloga nije bila samo igračka, već je imao i ulogu pomoćnog trenera s obzirom na to da je na fakultetu odabrao upravo rukomet kao usmjerjenje. U toj je sezoni Medveščak igrao vrlo dobro te je dao i nekoliko igrača koji su poslije postali hrvatski reprezentativci. Bila je to sezona, smatra Antunović, u kojoj je naučio mnogo u rukometu.

"Ako sam mislio da se studentsko-kadetsko razdoblje teško moglo uskladiti s rukometom, ono što je uslijedilo dalje bilo je još teže. Prva časnička dužnost bila je u Tigrovima. Živio sam u Zagrebu, a radio u Petrinji. Putovao sam svaki dan na posao i s posla direktno išao na treninge. Treniralo se svaki dan, a kako su ostali suigrači trenirali dva puta dnevno i ja sam ujutro radio treninge snage na poslu kako bih mogao opstati u takvoj konkurenciji," priča satnik.

Karijeru je nakon Medveščaka nastavio u KTC-u, klubu iz Križevaca. Trener mu je ondje bio Damir Miklečić, čovjek koji je za vrijeme rata bio pripadnik specijalne policije legendarnih

Nakon četiri godine na HVU-u "Dr. Franjo Tuđman", satnik Antunović završio je Temeljnu časničku školu te potom pristupio Tigrovima. Usto, magistrirao je na Kinezološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a upisao je i poslijediplomski studij na Fakultetu političkih znanosti. Danas radi na mjestu časnika za kinezologiju u Zapovedništvu za potporu.

Alfi te je imao mnogo razumijevanja za Markove obvezе. Sam Marko tvrdi kako mu je trener ulijevao veliko sampouzdanje i kako je imao važnu ulogu u tom razdoblju za njega kao mladog sportaša.

Nakon KTC-a, vratio se u Medveščak, a iz Medveščaka prešao u rodnu Požegu. Zov doma nije mogao odbiti, a priča je itekako zanimljiva. Ambicije Požege bile su visoke, ali nudile su igranje u nižem rangu natjecanja. Natjecanje u nižem rangu trajalo je samo jednu sezonu nakon koje s Požegom ulazi u prvu ligu. Ondje je ostvario zaista sjajan uspjeh. No, priča iz Požege zanimljiva je i zato što od satnika Antunovića traži fleksibilnost. Naime, s obzirom na to da je vrlo teško u manjim sredinama okupiti vrhunsku ekipu, treninzi se održavaju u Zagrebu, a samo se na domaće utakmice odlazi u Požegu. Na taj način i manji klubovi imaju mogućnost igrati s dobrim i kvalitetnim igračima.

NAJBOLJI STRIELAC LIGE

Marko je u netom završenoj sezoni odigrao sve 24 utakmice, pritom postigavši 201 pogodak. Time je postigao velik uspjeh u svojoj karijeri, a okitio se i titulom najboljeg strijelca prve hrvatske rukometne lige. Kaže da voli igrati na poziciji organizatora igre, što je u skladu zapravo i s njegovim karakterom. Upravo ga je dobra organizacija dovela do ovih postignuća, a i njegove su ideje kvalitetno održane u ZzP-u poput pokretanja sustava vođene organizirane tjelovježbe u vidu grupnih funkcionalnih treninga i škole trčanja. Paralelno voditi dvije karijere, a usto se i akademski obrazovati nije nimalo lak zadatak, ali je moguće. Sve ovo zahtijeva puno odricanja i ljubavi prema onom što čovjek radi, no uz dobru organizaciju sve je moguće. Hrvatska vojska svojim djelatnicima i vojnicima omogućava da se profesionalno razvijaju i rastu, da iskorištavaju maksimalno svoje potencijale i da na najbolji način budu ambasadori u društvu. Sam natporučnik Antunović svojim primjerom o tome svjedoči, a za kraj je i sam poručio kako je zahvalan Hrvatskoj vojsci na potpori koju mu daje tijekom svih ovih godina.

MORH

NEFORMALNI SASTANAK MINISTARA OBRANE EU-A

Ministar obrane Mario Banožić s izaslanstvom sudjelovao je početkom rujna na neformalnom sastanku ministara obrane Europske unije u Ljubljani.

Na radnim sjednicama ministri su raspravljali o operativnom angažmanu Europske unije te je održana i strateška rasprava o suradnji NATO-a i UN-a u uvjetima geostrateških okolnosti

s osvrtom na stanje u Afganistanu, na kojoj je sudjelovao zamjenik glavnog tajnika NATO-a Mircea Geoană te podtajnik UN-a za mirovne misije Jean-Pierre Lacroix. U kontekstu aktualnih sigurnosno-političkih događaja hrvatski ministar obrane istaknuo je važnost razmijene mišljenja rekavši da bi se u okvirima Zajedničke sigurnosne i obrambene politike trebale primijeniti naučene lekcije iz iskustva u Afganistanu kako bi se izbjeglo ponavljanje istih pogrešaka. "U suradnji s partnerima moramo se fokusirati na prevenciju humanitarne katastrofe u obliku nekontroliranih migracija te voditi računa da Afganistan ne postane utočište terorističkih organizacija," rekao je. Što se tiče operativnog angažmana Europske unije ministar je izrazio stajalište kako je neupitna potpora Europske unije partnerima u Sahelu, Libiji te u najblžem susjedstvu, ali da je istodobno važno jasno dati do znanja da se od partnera očekuje provedba potrebnih političkih i sigurnosnih reformi. "Europska unija mora ojačati operativan angažman, pogotovo u najblžem susjedstvu, a upravo će aktualni rad na Strateškom kompasu pridonijeti međusobnom razumijevanju razine ambicije i sposobnosti koje moramo razvijati. Ovakav pristup pridonijet će vjerodostojnosti Europske unije u naporima preventcija kriza i izgradnje mira i stabilnosti," rekao je Banožić, naglasivši kako se u konačnici zalaže za komplementarnost aktivnosti EU-a s transatlantskim partnerima.

(OJ)

MINISTAR OBRANE S UGOVORNIM PRIČUVNICIMA NAKON OI U TOKIJU

Ministar obrane Mario Banožić i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga RH admiral Robert Hranj susreli su se 8. rujna 2021. u Ministarstvu obrane s vrhunskim sportašima, ugovornim pričuvnicima Hrvatske vojske, koji su osvojili medalje na Olimpijskim igrama održanim u Tokiju. Od 42 vrhunskih sportaša, ugovornih pričuvnika HV-a, njih 20 izborilo je odlazak na Olimpijske igre, a sedmero je osvojilo olimpijske medalje: Martin i Valent Sinković, Matea Jelić, Tin Srbić, Tonči Stipanović, Damir Martin i Toni Kanaet. Ministar Banožić zaželio im je mnogo uspjeha u nastavku sportskih karijera kazavši kako se raduje nastavku suradnje. "Želimo vam pomoći da se i dalje razvijate i ostvarujete sjajne uspjehе. Računamo na vas u budućnosti. Budite i dalje prepoznatljiva vrijednost hrvatskog sporta i promotori Hrvatske vojske i naše domovine u svijetu," rekao je ministar

i istaknuo kako je iznimno ponosan na činjenicu kako su od ukupno osam osvojenih medalja iz Tokija, šest osvojili upravo pričuvnici Hrvatske vojske. Govoreći o sportu u Hrvatskoj vojsci, admirал Hranj istaknuo je kako su upravo upornost, uspješnost i discipliniranost zajednički vrhunskim sportašima i izvrsnim vojnicima. "Vaši uspjesi, uspjesi su ne samo cijele države, već i Hrvatske vojske. Ponosan sam što ste dio naše obitelji," rekao je admirал Hranj. Glavni tajnik Hrvatskog olimpijskog odbora Siniša Krajač zahvalio je Ministarstvu obrane i Hrvatskoj vojsci na potpori koju pružaju vrhunskim sportašima kazavši kako je riječ o sjajnom partnerstvu koje je na ponos cijeloj hrvatskoj državi. Martin Sinković prisjetio se samih početaka svoje sportske karijere i kazao: "Misao kako smo dio pobjedničke Hrvatske vojske i jednog jakog sustava,

bila nam je motiv za sve što smo dalje napravili i ostvarili."

Matea Jelić kazala je kako joj je posebna čast biti dio Hrvatske vojske: "Na poseban način srcem osjećam Hrvatsku vojsku i neizmjerno sam ponosna što sam dio nje."

(OJ)

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnost vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

**INTERNI OGLAS
za popunu dužnosti u MSAP-TC-u i RACVIAC-u**

**1. Međunarodno središte za obuku specijalnih zračnih snaga – MSAP-TC, Zadar
dužnost: Legal Advisor, OF-2/OF-3 ili
civilni ekvivalent**

Uvjeti:

- sigurnosno uvjerenje: NATO SECRET
- znanje engleskog jezika: SLP 2222 ili ALCPT 85 %
- ostali uvjeti predviđeni opisom posla.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: siječanj 2022. na razdoblje do četiri godine.

**2. RACVIAC – Centar za sigurnosnu suradnju, Rakitje, Republika Hrvatska
dužnost: vozač / administrativni referent, OR-5 / OR-7**

Uvjeti:

- posjedovanje vozačke dozvole B kategorije
- najmanje pet godina iskustva na poslovima vožnje
- osnovno poznavanje standardnih administrativnih i logističkih poslova
- poznavanje rada na računalu (Microsoft Office)
- znanje engleskog jezika: STANAG 1111 ili ALCPT 60 %
- ostali uvjeti propisani opisom poslova.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: siječanj 2022. na razdoblje do četiri godine.

**3. RACVIAC – Centar za sigurnosnu suradnju, Rakitje, Republika Hrvatska
dužnost: vozač / administrativni referent, OR-4 / OR-6**

Uvjeti:

- posjedovanje vozačke dozvole B kategorije
- najmanje pet godina iskustva na poslovima vožnje

- znanje engleskog jezika: STANAG 1111 ili ALCPT 60 %
- poznavanje rada na računalu (Microsoft Office)
- ostali uvjeti propisani opisom poslova.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: veljača 2022. na razdoblje do četiri godine.

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnost vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (ALCPT test vrijedi tri godine od testiranja, STANAG test vrijedi tri godine od testiranja). Ako traženo nemaju u trenutku podnošenja prijave, a ispunjavaju ostale uvjete, upućujemo kandidate da preko svojih ustrojstvenih cjelina organiziraju testiranje engleskog jezika te dostave rezultate najkasnije do trenutka objave poziva na razgovor pred Povjerenstvom.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnost vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

**INTERNI OGLAS
za popunu dužnosti u Joint Forces Command, Napulj (JFC), Talijanska Republika**

1. stožerni časnik (Land Logistics Operations), DCOS Support, J4, OF-4, OJS L00 0060, Joint Forces Command, Napulj, Talijanska Republika

Uvjeti:

- osobni čin: bojnik – pukovnik
- znanje engleskog jezika: STANAG 3333
- sigurnosni certifikat: NATO SECRET
- iskustvo rada na poslovima kopnene logistike
- ostali uvjeti propisani opisom poslova (NATO Job Description).

Predviđeno upućivanje na dužnost: listopad – prosinac 2021.

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnost vojnog izaslanika i druge vojno-diplomske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanja engleskog jezika (ALCPT test vrijedi tri godine od testiranja, STANAG test vrijedi tri godine od testiranja). Ako traženo nemaju u trenutku podnošenja prijave, a ispunjavaju ostale uvjete, upućujemo kandidate da preko svojih ustrojstvenih cjelina organiziraju testiranje engleskog jezika te dostave rezultate najkasnije do trenutka objave poziva na razgovor pred Povjerenstvom.

VOJNA TEHNIKA // NOVOSTI

BIG WING NA DALEKOM SJEVERU

Foto: GA-ASI

Američka tvrtka General Atomics Aeronautical Systems (GA-ASI) objavila je da je njezina velika vojna besposadna letjelica MQ-9A (Reaper/Predator B) u konfiguraciji s produljenim krilima (Big Wing) u letu dosegla područje velike sjeverne zemljopisne širine. Poletjevši iz Grand Forksa u Sjevernoj Dakoti, ušla je u kanadski zračni prostor i prešla 78. paralelu došavši do Haig-Thomasova otoka, relativno blizu Grenlanda. Let je važan zato što su besposadne letjelice dugog dometa dosad bile limitirane u dosizanju točaka na krajnjem sjeveru i jugu Zemlje. Naime, od 66 stupnjeva nadalje teško je uhvatiti uobičajene satelitske veze za upravljanje koje djeluju u radiofrekvenčijskom pojasu K. Big Wing uspješno je letio i vježbovno obavljao obavještajno-nadzorno-izvidničke zadaće zahvaljujući poboljšanim vezama. Uporabljen je sustav LAISR (L-band Airborne Intelligence, Surveillance and Reconnaissance) tvrtke Inmarsat Government, kao i General Atomicsov sustav L-band High Data Rate. Oba djeluju u radiofrekvenčijskom pojasu L. Uključena je i Inmarsatova pričuvna veza sa sporijim prijenosom podataka. Reaper je u 25 i pol sati preletio 7322 km, što je jedan od najdužih letova koje je GA-ASI proveo vlastitim letjelicom. U Big Wing konfiguraciji raspon krila Predotra B za četiri je metra dulji u odnosu na druge inačice. Letjelica ima operativnu izdržljivost od 43 sata, postiže brzinu od 400 km/h i operativni vrhunac leta od 13 700 m. Može ponijeti 2177 kg korisnog tereta.

Domagoj VLAHOVIĆ

POKUSNE PLOVIDBE SAUDIJSKE KORVETE

Španjolski brodograditelj Navantia počeo je seriju pokusnih plovidbi prve korvete klase Avante 2200 namijenjene saudijskoj mornarici. Tvrta će za Saudijske izgraditi ukupno pet korveta na temelju ugovora vrijednog 1,8 milijardi eura potpisano u travnju 2018. Serija pokusnih plovidbi, odnosno ispitivanja, trajat će gotovo dva mjeseca i bit će podijeljena na dva dijela: brodograđevna i primopredajna ispitivanja. Aktualna ispitivanja trajat će oko dva tjedna uz sudjelovanje oko 140 djelatnika od kojih je četrdesetak inženjera različitih struka. Na ispitivanjima rade djelatnici brodogradilišta Navantia, partnera iz industrije, brodskog registra Lloyds i velikih tvrtki – dobavljača opreme. U procesu sudjeluju i pripadnici saudijske i španjolske mornarice.

Po završetku ispitivanja prva će korveta u klasi, imena Al-Jubail i porinuta u srpnju 2020., prije same dostave na-

Foto: Navantia

ručitelju proći i ugradnju te integraciju borbenog sustava. Osnovne su brodograđevne značajke plovila klase Avante istinsna 2200 t, duljina preko svega 104 m, širina 14 m i najveća brzina 25 čvorova, kao i smanjena radarska zamjetljivost trupa i nadgrađa. Projektirana su za zadaće kao što je ophodnja u isključivom gospodarskom pojasu, zaštita plovnih putova, prikupljanje podataka, zaštita okoliša, prevencija krijumčarenja, pružanje humanitarne pomoći te operacije traganja i spašavanja. Temeljno naoružanje činit će pramčani top kalibra 76 mm, topnički sustav Oerlikon kalibra 35 mm i dvije strojnica. Na korveti će biti mjesta za ukupno 102 osobe, od kojih su 94 članovi posade. Venezuela je nabavila četiri broda te klase.

Maja PTIĆ GRŽELJ

BRITANSKO ULAGANJE U ZRAČNI TRANSPORT

Foto: Mark Johnson / UK MOD © Crown copyright 2021

Ministarstvo obrane Ujedinjenog Kraljevstva objavilo je 12. rujna da će izdvojiti oko 400 milijuna funti (550 milijuna dolara) za povećanje sposobnosti i održavanje flota velikih transportnih aviona Boeing C-17 Globemaster III i transportnih helikoptera Boeing Chinook. Lavovski dio od 324 milijuna funti (450 milijuna dolara) bit će potrošen na Globemastere, i to na senzore koji omogućavaju situacijsku svjesnost izvan vidnog polja, opremu za komunikaciju preko satelita, veći broj podataka prikazan na vjetrobranu (head-up display), kao i proširenje sposobnosti za iskakanje padobranaca slobodnim padom. U skladu s ugovorom s Američkim ratnim zrakoplovstvom, za britanskih osam aviona C-17 u idućih četiri godine i dalje biti osiguran pristup sustavu održavanja i potpore (uključujući i pričuvne dijelove) kakav imaju sve zemlje korisnice divovskog aviona. Prema portalu Defense News, britanska odluka o ulaganju u C-17 (imaju ih od 2001. godine) donesena je nakon što je početkom 2021. najavljena mogućnost smanjenja flote drugih transportnih aviona – C-130J Super Hercules – što znači da bi Globemasteri mogli biti opterećeniji. Za nadogradnju britanskih Chinooka posebno označenih kao Chinook HC.MK 5 i HC.MK 6 bit će izdvojen ostatak sume, s tim da će 64 milijuna funti otpasti na ugradnju sustava IRSS (Infra Red Signature Supression), koji smanjuje infracrveni potpis letjelice. Budućnost tog tipa helikoptera u britanskim oružanim snagama još je jasnija kad se uzme u obzir da je ovog proljeća dogovoren 14 potpuno novih, poboljšanih Chinooka ER, koji će imati veći dolet. Vlada će za njih izdvojiti oko 1,4 milijarde funti (dvije milijarde dolara), a isporuka je zakazana za razdoblje od 2026. do 2030. godine. Najnoviji helikopteri zamjenit će najstarije, ali ne u jednakom broju: trenutačne procjene govore da će flota britanskih Chinooka pasti sa 60 na 51 letjelicu. Kraljevsko ratno zrakoplovstvo 2021. slavi 40 godina od uvođenja prvih Chinooka.

Domagoj VLAHOVIĆ

UKRAJINSKI POGON ZA INDIJSKE BRODOVE

Foto: US Navy / Mass Communication Specialist 1st Class Rawad Madanat

Ukrajinska državna tvrtka specijalizirana za proizvodnju i razvoj sustava plinskih turbina Zorja-Mašprojekt potpisala je s indijskim brodogradilištem Goa Shipyard Limited ugovor o dostavi dvaju svojih najsvremenijih pogonskih sustava M7H.2 za potrebe indijske mornarice. Sustavi bazirani na plinskih turbinama bit će instalirani na novim višenamjenskim fregatama koje će se uskoro graditi u indijskom brodogradilištu. Prema ugovoru, prva jedinica trebala bi biti gotova u prosincu iduće, a druga u srpnju 2023. godine. Jedinice M7H.2

imaju nadograđen mikroprocesorski sustav upravljanja, 58 000 konjskih snaga i omogućuju brzinu od 30 čvorova. Goa Shipyard Limited brodograđevna je tvrtka u vlasništvu indijske vlade, a nalazi se na zapadnoj obali Indije u gradu Vascu da Gami. Ministarstvo obrane Indije objavilo je 30. siječnja 2019. da je tvrtka dobila ugovor o licencijskoj gradnji dviju dodatnih fregata klase Talwar (Projekt 1135.6), namijenjenih domaćoj ratnoj mornarici. Fregate, čiji je dizajn sličan onom ruskih fregata klase Admiral Grigorovič (Projekt 11356M), bit će izgrađene na temelju sporazuma potписанog u listopadu 2016. između Moskve i New Delhija. Prema sporazumu kojim će do 2026. godine Indiji biti isporučene četiri nove fregate Projekta 1135.6, rusko brodogradilište Jantar već gradi dvije u Kaliningradu, dok će GSL izgraditi preostale u Goi uz tehničku pomoć iz Rusije. Klase Talwar indijskog RM-a već ima šest plovila u operativnoj uporabi (na fotografiji je četvrto po redu, INS Teg). Sva su izgrađena u Rusiji, a stigla su u Indiju u dvije serije.

Zorja-Mašprojekt potpisala je u zadnja dva tjedna ugovore s indijskim kupcima u ukupnom iznosu od oko 100 milijuna dolara. Ministarstvo obrane Indije i ukrajinska tvrtka surađuju od 28. siječnja 2016., kad su dvije strane potpisale ugovor o suradnji. Prema navodima iz tvrtke, na brodovima indijske mornarice trenutačno je više od 150 plinskih turbina ukrajinske proizvodnje.

Maja PTIĆ GRŽELJ

KOPNENA VOJSKA

ZGLOBNA SVETERENS

Interes svjetskih vojski za vozila "od dva dijela" na gusjenicama sve je veći i to iz dva osnovna razloga. Prvi je potreba obnove postojećih i sve starijih vojnih "voznih parkova" takvih vozila. Drugi su promjene u svjetskoj geopolitičkoj situaciji, koje se najviše ogledaju u sve većoj važnosti arktičkog područja

Zahvaljujući svojim taktičko-tehničkim značajkama i performansama ta su dosad manje-više neuobičajena vojna vozila posebno prilagođena svladavanju teško prohodnih terena. Naime, zglobna vozila imaju dva posebna dijela – sekciјe – povezane "mostom" s vratilom i hidrauličnim

TEKST
Vedran Slaver

cilindrima koji služi za upravljanje, tj. skretanje i prijenos snage. Svaki dio ima svoje gusjenično podvozje. U principu, prednji dio sadrži motor te upravljačku kabinu, kao i teretni prostor ili putničku kabinu. Drugi dio vozila u pravilu je namijenjen ukrcanom teretu, tj. različitoj opremi koja ovisi o njegovoj namjeni i specifičnoj zadaći.

Takva dvodijelna izvedba općenito omogućuje svladavanje većih nagiba i prepreka u odnosu na klasična vozila. Primje-

KA VOZILA

Foto: UK MOD / Crown Copyright

rice, kod prelaska nekog grebena ili kanala zglobno vozilo može obujmiti prepreku i imati puno veću kontaktну površinu s tlom, pa time i bolje prijanje (trakciju) nego klasično. Naime, potonje pri prelasku prepreka može izgubiti i do pola duljine kontaktne površine, tj. nalazi se velikim dijelom "u zraku". Velika kontaktna površina s tlom u kombinaciji sa širokim gumenim gusjenicama omogućuje zglobnim vozilima i veliku prohodnost po slabo nosivu tlu i snijegu, ali i olakšava plivanje, sposobnost prisutnu kod većine takvih vozila.

Zbog nabrojenih su značajki zglobna vozila već ušla u široku primjenu u

Otkopnu inačicu zglobnog vozila nazvanu BvS 10 Viking koriste britanski Kraljevski marinci. Fotografirano u travnju 2021. u sjevernoj Norveškoj

vojskama skandinavskih zemalja, ali često se mogu naći i na popisima brdskih postrojbi i postrojbi mornaričkog pješaštva zemalja na južnijim zemljopisnim širinama.

POČECI U SKANDINAVIJI

Prvo zglobno vozilo koje je doseglo veći broj proizvedenih primjeraka te široku primjenu bio je švedski Volvo Bandvagn 202 (skraćeno Bv 202). Proizvodio se od 1964. do 1981. godine. U osnovnoj konfiguraciji u prednjem dijelu prostor za vozača i suvozača/zapovjednika, a u stražnjem dijelu prevozi osam do deset vojnika. U inačici Mark I pogoni ga motor tvrtke Volvo od 61,5 kW (82,5 KS), a u inačici Mark II ugrađen je jači motor od 72 kW (96,5 KS), koji na kopnu postiže najveću brzinu od 35 km/h, a pliva brzinom do 7 km/h. Naslijednik vozila Bv 202 je Bv 206, koje možemo proglašiti dosad najuspješnijim vozilom tog tipa. Proizvedeno je u više od 11 000 primjeraka prodanih vojnim i civilnim korisnicima

KOPNENA VOJSKA

Foto: US Department of Defense via Wikimedia Commons

**Volvo
Bandvagn 202
(skraćeno Bv 202)
proizvodio se od
1964. do 1981.
godine. Na fotografiji
iz veljače 1981.
prikazano je vozilo
u uporabi norveške
vojske**

u najmanje 37 zemalja. Razvila ga je tvrtka Hägglunds koja je danas dio grupe BAE Systems. Razvoj vozila Bv 206 počeo je 1974., a prvi su serijski primjerici isporučeni Švedskoj kopnenoj vojsci 1980. godine. Bv 206 veći je i veće mase od prethodnika te može prevoziti do šest ljudi u prednjoj i do 11 u stražnjoj sekciji. Ovisno o inačici, Bv 206 je s do 50 km/h nešto brži od Bv 202, ali je zato i nešto sporiji u vodi. Maksimalna brzina plivanja iznosi tri do 4,7 km/h. Masa vozila u osnovnoj inačici iznosi 4,5 t (Bv 206D ima 6,5 t), a nosivost tereta od 2,24 tone podijeljena je na 630 kg u prednjem i 1,61 t u stražnjem dijelu, s tim da može vući još i prikolicu mase do 2,5 tone. Dimenzije su osnovnog modela: duljina 6,9 m, širina 1,87 m i visina 2,4 m. Pogon originalne inačice čini motor Ford Cologne V6 od 99 kW (132,8 KS). S vremenom su se u kasnije inačice ugrađivali različiti jači motori, pa primjerice Bv 206D ima motor snage 202 kW (270,9 KS). Automatsku transmisiju osnovne inačice čini model Mercedes-Benz W4A 018. S obzirom na velik broj korisnika i zadaća s vremenom su razvijene specijalizirane vojne inačice vozila Bv 206. Švedska kopnena vojska ima, primjerice, ambulantnu i zapovjedno-komunikacijsku inačicu, kao i dvije protuoklopne s bestrzajnim topom 90 mm, odnosno protuoklopnim vođenim raketnim sustavima TOW ili RBS 56 Bill 2 itd.

Među mnogim korisnicima našla se i Američka vojska te Marinski korpus. Ondje je Bv 206 označen kao Small Unit Support Vehicle (SUSV) i razlikuje

se od osnovne inačice po ugrađenom Mercedesovu motoru i sustavu gašenja požara koji se ne bazira na halonima, odnosno halogeniziranim ugljikovodicima. Posebno je zanimljivo da se Bv 206 proizvodi od 2012. po licenciji i u Rusiji, gdje je označen kao GAZ-3351 Elk.

Vojskama je najinteresantnija lako oklopljena inačica Bv 206S, koja prevozi nešto manje vojnika: vozača plus četiri vojnika sprijeda i osam straga. Ona se našla na popisima oružanih snaga Francuske, Grčke, Italije, Kanade, Nizozemske, Njemačke, Singapura, Španjolske te naravno, Švedske.

VEĆE I JAČE U BRITANIJI

Švedska podružnica BAE Systemsa razvila je za potrebe britanskih Kraljevskih marinaca nešto veću i jaču okloplju inačicu BvS 10 Viking. U operativnoj je uporabi od 2005. godine. BvS 10 ima 6-cilindrični, 5,9 litreni motor Cummins snage 202 kW (270,9 KS) koji osigurava najveću brzinu od 65 km/h na cesti i 5 km/h u vodi te operativni doseg od 300 km. Masa vozila je 8,5 tona (pet prednji te tri i pol stražnji dio) i ima nosivost do pet tona. Može se konfigurirati u različite namjene, a po potrebi može se instalirati i dodatni oklop te naoružanje. No, osnovna je inačica transporter koji osim vozača i suovozača/zapovjednika prevozi još dva vojnika u prednjem te do osam vojnika i 300 kg tereta u stražnjem dijelu. Naoružanje čini ručno upravljana strojnica kalibra 7,62 ili 12,7 mm postavljena na krovu prednjeg dijela vozila. Osim osnovne transportne inačice, Kraljevski marinci koriste i inačicu s minobacačem L16A2 kalibra 81 mm na stražnjem dijelu vozila te ambulantnu inačicu. Zapovjedna inačica

**Bv 206 u sastavu njemačke vojske
pokazuje sposobnosti zglobnih vozila
u prelazeњu prepreka**

**Čest prizor na NATO-ovoj vježbi
Cold Response 2020 provedenoj u ožujku prošle
godine u norveškom dijelu arktičkog kruga**

osim dva člana posade prevozi do osam vojnika, a stražnja kabina opremljena je komunikacijskim uređajima. Inačica za izvlačenje i popravke ima četiri člana posade – mehaničara, a opremljena je radionicom, HIAB dizalicom, kompresorom zraka, 9-tonskim vitlom te hidrauličnim osloncima. Britanski marinici prvotno su kupili 108 vozila BvS 10, da bi tijekom godina u nekoliko navrata uzimali manje dodatne količine u inačici Mark 2 koja ima dodanu protuminsku zaštitu i dostiže masu od 14 tona. Do 2016. godine provedena je modernizacija na standard Mark 2 kod 99 ranije proizvedenih i nabavljenih primjeraka.

Viking je u operativnoj uporabi i kod nizozemskih marinaca te francuske, austrijske i švedske vojske. Potonja je i najveći korisnik BvS-a 10 (ali pod oznakom Bv 410) sa 280 vozila – što u uporabi, što naručenih. Posebno je zanimljiva švedska inačica za protuzračnu obranu s raketama IRIS-T, odnosno, prema švedskoj nomenklaturi RBS 98, koja se tek uvodi u naoružanje. Vozilo na stražnjoj polovini nosi četiri rakete koje se lansiraju vertikalno, a prednji dio obuhvaća upravljački sustav s lakim radarom Giraffe-1X na krovu. Usmjeren primarno na civilno tržište, BAE Systems Hägglunds razvio je i neoklopljeni BvS 10 nazvan Beowulf, koji zbog izostavljenog oklopa ima bolju nosivost i kapacitet, odnosno može prevesti do 14 ljudi ili do osam tona tereta.

KONKURENCIJA IZ AZIJE

Praktički monopol švedske serije vozila Bandvagn na zapadnom tržištu narušen je 2001. godine. Singapurska tvrtka ST Kinetics (danasa ST Engineering) tad je uz pomoć državne

Foto: Canadian Combat Camera / Avi Jérôme J. X. Les Sard

Bolničarka i pacijent iz kanadskog OS-a u unutrašnjosti ambulantne inačice vozila Bv 206

agencije Defence Science and Technology Agency (DSTA) razvila vozilo Bronco. Kasnije ih je, prema neslužbenim procjenama analitičara, više od 600 ušlo u naoružanje singapske vojske. Najveći je uspjeh Bronca, međutim, prodaja Ujedinjenom Kraljevstvu, čija ga vojska rabi pod imenom Warthog. Naime, Britanci su 2008. radi zadovoljenja hitnih operativnih potreba naručili 115 Bronca za 150 milijuna funti. Željeli su u operacijama u Afganistanu zamijeniti svoja vozila BvS 10 Viking onima koja pružaju bolju oklopnu i protuminsku zaštitu. Isporuka i uporaba u Afganistanu počela je 2010. godine. Britanci su naručili Warthoge u četiri inačice: oklopljeni transporter, ambulantno vozilo, zapovjedno vozilo i vozilo za izvlačenje. Transporter i zapovjedno vozilo umnogome se ne razlikuju osim po opremi za komunikaciju i zapovijedanje u unutrašnjosti vozila. Transporter prevozi osam vojnika u stražnjem dijelu, a u prednjoj su kabini tri člana posade: zapovjednik, vozač i ciljač, koji na krovnom oknu operira univerzalnom strojnicom 7,62 mm, teškom strojnicom 12,7 mm ili pak automatskim bacачem granata 40 mm. Nosivost je do pet tona. Ambulantna inačica pak prevozi četiri ranjenika na nosilima ili devet ranjenika u sjeđecem položaju. Inačica za izvlačenje ima 6-tonsku dizalicu, 10-tonsko vitlo, električni generator, kompresor zraka, radni stol i različiti alat. U odnosu na originalni Bronco, britanske inačice imaju poboljšan sustav hlađenja i filtracije zraka, komunikacijski sustav

Foto: Bundeswehr/Schneider

KOPNENA VOJSKA

Bowman, dodatni oklop te sustave za elektroničko ometanje improviziranih eksplozivnih naprava.

NENADANO POVLAČENJE

Singapsurska vojska također koristi niz inačica Bronca kao što su ambulančno, inženjerijsko, vozilo za izvlačenje, transporter, teretno vozilo te cisterna. Najzanimljiviji je ipak samohodni minobacač kalibra 120 mm sa sustavom Super Rapid Advanced Mortar System. Vozilo uključuje minobacač koji se ručno puni preko usta cijevi, kao i hidropneumatski sustav za ublažavanje trzaja zbog kojeg nema potrebe za ojačavanjem podnike vozila. On i skraćuje vrijeme ljaljanja vozila nakon opaljenja, što pridonosi preciznosti i brzini paljbe. Tu je i automatizirani sustav upravljanja vatrom koji za određivanje položaja koristi inercijski navigacijski sustav te se može uvezivati sa zapovjedništvom i drugim vozilima putem sustava za upravljanje bojištem.

Warthog, tj. Bronco 2 kako ga naziva proizvođač, pokreće 7,2-litarski dizelski motor Caterpillar 3126B snage 261 kW preko automatske transmisijske Allison MD 3500 s četiri brzine za kretanje naprijed i jednom za nazad. Borbena masa vozila je 6540 kg. Što se tiče dimenzija, duljina je 8,6 m, visina prednje kabine 2,95 m, a stražnje 2,32 m, dok je širina 2,2 m. Najveća brzina na cesti je 65 km/h za originalni Bronco, odnosno 60 km/h za Warthog, a obje inačice plivaju brzinom od 5 km/h.

Zbog iznenadnog razvoja događaja, Ministarstvo obrane Ujedinjenog Kraljevstva već je u listopadu 2015. povuklo sve Warthoge iz uporabe pravdajući se nepostojanjem daljnje potrebe za njihovim korištenjem. Zanimljivo je da je ne puno prije toga, u prosincu 2013., objavljen plan kojim bi se zadržala gotovo sva ta vozila u ustroju i nakon završetka britanskog borbenog angažmana u Afganistanu 2014. godine.

Najnovija je generacija singapsurskog vozila Bronco 3, razvijen na temelju iskustva stečenog na Warthogu. Razlikuje se od prethodnika po podnici u obliku slova V i reorganiziranim unutarnjem rasporedu kompo-

Foto: US Department of Defense / David Mattox

Američki SUSV (Small Unit Support Vehicle) pliva na jezeru Engineer na Aljasci

nenti u svrhu poboljšanja otpornosti na mine. U skladu s tim, vozilo ima i veću nosivost. Usto, stražnja je polovina Bronca 3 modularnog dizajna pa se može brzo prenamjeniti korištenjem standardnih modula.

RUSKO JE VELIKO

Sovjetska vojska zbog nepreglednih je sjevernih prostora stava bila logičan korisnik sveterenskih zglobnih vozila. To vrijedi i za Rusiju, posebice zadnjih nekoliko godina, otkad ta zemlja nastoji znatno ojačati svoje vojne kapacitete za djelovanje unutar arktičkog kruga. Osamdesetih je godina u operativnu uporabu sovjetske vojske ušla serija vozila Vitjaz, a niz tih vozila aktiviran je i danas. Proizvodi ih tvornica Vitjaz iz grada Išimbaja na

Ukrcaj vozila Bv 206 u transportni helikopter CH-47 Chinook u Afganistanu 2009. godine

Foto: Resolute Support Media / Flickr

jugozapadu Rusije. Poznate su inačice u tri veličine: DT-10 nosivosti 10 tona, DT-20 nosivosti 20 tona i DT-30 nosivosti 30 tona. Ruska vojska, prema dostupnim izvorima, danas koristi uglavnom novije inačice DT-10PM i DT-30PM, koje imaju i amfibijske značajke.

Dakle, radi se o puno većim vozilima od onih koja susrećemo na zapadu pa tako najveći DT-30PM ima duljinu od 16 m, širine je 3,1 m, a masa praznog iznosi oko 30 tona. Prema podacima na internetskim stranicama ruske tvrtke za trgovinu naoružanjem Rosoboronexport, bez obzira na puno veću masu od one zapadnih i azijskih konkurenata, pritisak na tlo tog vozila pri punom teretu iznosi 29,43 kPa, dok primjerice, Bronco ima dvostruko više – 60 kPa. Razlog je velika ukupna širina Vitjazovih gusjenica od čak dva metra, kao i velika

**Ruski sustav
DT-30PM dug je
16 i širok 3,1 m,
a masa praznog
iznosi oko 30 tona**

duljina kontaktne površine. U spomenuto moderniziranu inačicu ugrađen je motor snage 588 kW (788,5 KS), a starija su vozila imala motor izведен iz motora tenka T-64 snage 530 kW (710,7 KS). Najveća brzina na cesti iznosi 45 km/h, a pri plivanju 5 km/h, dok je domet vrlo dobrih 700 km.

DT-10PM oko dvije tone je lakši te kraći oko 1,5 m, a još manji pritisak na tlo, tj. 21,6 kPa, dok su ostale značajke slične onima vozila DT-30PM, uključujući i jednak motor. Novi Vitjazi pobudili su pozornost zapadnih

BvS 10 Beowulf razvijen je u suradnji sa Hägglundom i BAE Systemsom. Vozilo je dizajnirano da može raditi u svim vremenskim uvjetima i na svim terenima, uključujući i vodene površine.

Foto: Rosoboronexport

KOPNENA VOJSKA

analitičara kad su tijekom prošlog desetljeća razvijene inačice za protuzračnu obranu opremljene sustavima TOR-M2DT i Pancir-SA, što je bio svojevrstan dokaz znatnog ulaganja Rusije u sposobnosti uporabljive na ledenom arktičkom području. Godine 2018. pojavile su se i slike samohodnog minobacača Magnolija, koji je u osnovi kombinacija vozila DT-30PM i kupole sustava 2S31 Vena s užlijeblijenim minobacačem kalibra 120 mm opremljenim zatvaračem, tj. s punjenjem straga kao kod topa. Domet je tog minobacača 10 km, a brzina paljbe do 10 mina u minuti. Te su se godine pojavile i vijesti o razvoju inačice samohodnog višecijevnog lansera raketa koja se dobiva spajanjem vozila DT-10PM s lanserom Grad kalibra 122 mm i vozila DT-30PM s lanserom Smerč kalibra 300 mm.

AMERIČKA I EUROPSKA ZAMJENA

Američka kopnena vojska trenutačno traži zamjenu za spomenuto inačicu zglobnog vozila Bv 206D, tj. sustav Small Unit Support Vehicle (SUSV). Projekt se provodi pod nazivom Cold Weather All-Terrain Vehicle (CATV) i traži se inačica za prijevoz ljudi te inačica za prijevoz tereta. U uži je krug u travnju ove godine ušla tvrtka Oshkosh Defense u timu sa singapurskim ST Engineeringom i nude najnoviju inačicu singapurskog vozila Bronco 3. Konkurent je BAE Systems koji nudi Beowulfa. Očito je da SAD ne inzistira na oklopnom vozilu jer je Beowulfova prednost u odnosu na oklopljeni Bronco to što se u jednom komadu može prevoziti pobjesno helikopterima CH-47 Chinook, a po sekcijama i helikopterima UH-60 Black Hawk. Odabir pobednika očekuje se sredinom 2022. i prvo će mu biti dodijeljen ugovor za 110 primjeraka, a broj kojem SAD teži je barem 163. Kako SUSV koristi i američki Marinski korpus, oba se konkurenta nadaju da će ugovor s KoV-om u budućnosti donijeti i ugovor s marincima.

Sličan projekt nabave zajednički provode i neke europske zemlje: u veljači 2019. u Bonnu je potpisani sporazum između Njemačke, Nizozemske, Finske, Ujedinjenog Kraljevstva, Nor-

Foto: Oshkosh Defense

**Na natječaju
Američke
vojske CATV
tvrtka Oshkosh
Defense u timu sa
singapurskim
ST Engineeringom
nudi najnoviju
inačicu
singapurskog
vozila Bronco 3**

veške i Švedske o razvoju i nabavi nasljednika postojećih zglobnih sveterenaca, a to su u pravilu Bv 206 i BvS 10. Nazvan je Collaborative All-Terrain Vehicle (CATV), što znači da ima jednaku pokratu kao i američki projekt. Zanimljivo je da se ne provodi pod pokroviteljstvom neke od EU-ovih ili NATO-ovih inicijativa o zajedničkom razvoju opreme.

Nizozemska je ovog lipnja objavila da počinje nabavu zglobnih vozila u svrhu opremanja lakih amfibijskih postrojbi. Radi se o 179 vozila u četiri inačice: osnovna transportna, izvidnička, zapovjedna te inačica za izvlačenje / tehničku potporu. Naručitelji preferiraju tzv. nabavu s police (*off the shelf*), dakle već gotovog proizvoda s početkom isporuke 2025. godine. Nije jasno u kakvom je odnosu ta nabava s međunarodnim europskim projektom CATV, no zahtjev za nabavu s police potiče nagađanja da CATV možda više i nije aktualan.

NOVI KONKURENT

Drugi je znak da CATV više vjerojatno nije u igri pokretanje samostalnog razvoja oklopнog zglobnog vozila u Njemačkoj. Naime, njemački je ured za nabavu vojne opreme (Bunde-

**Tvrtka FFG
isporučila je ovog
lipnja Ministarstvu
obrane Njemačke
demonstrator
HiMoLaP**

Foto: FFG

samt für Ausrüstung, Informationstechnik und Nutzung der Bundeswehr – BAAINBw) naručio od tvrtke FFG (Flensburger Fahrzeugbau Gesellschaft) studiju za pronalaženje različitih tehničkih rješenja za poboljšanje dizajna zglobovnih vozila. FFG je dobro reagirao te napravio i u lipnju ove godine isporučio demonstrator HiMoLaP (High Mobile Land-Platform), također prema narudžbi BAAINBw-a. Na vozilu su primjenjena rješenja za bolje ponašanje pri skretanju, odnosno za sprečavanje bočnog naginjanja stražnjeg dijela. Tu je i sustav "aktivnog skretanja i penjanja", pri čemu se sekcije vozila privlače bliže jedna drugoj. Time se olakšava upravljanje i smanjuje trošenje sustava prijenosa snage prilikom zakretanja sekcija u skretanju ili penjanju/ spuštanju preko prepreka. U skladu s trendom, osim klasičnog dizelskog motora u prednjoj sekciji vozila, u stražnjoj je smješten i dodatni električni pogon. On daje dodatnu snagu vozila u kritičnim situacijama, napaja elektroničke sustave i omogućuje tiho kretanje nakon isključivanja dizelskog motora. FFG-ovo je vozilo po dimenzijama slično švedskim i singapurskim prethodnicima, ima nosivost od 3,6 t, a masa praznog iznosi 10,4 t. Vozilo je amfibijsko i ima doseg od 550 km. Nakon testiranja prototipa, 2022. slijed išpitivanje predserijskih primjeraka, a za 2024. planiran je početak serijske proizvodnje.

Foto: UK MOD / Crown Copyright

NA FINSKI NAČIN

Iako finska vojska koristi vozila Bandvagn, domaća tvrtka Sisu razvila je 1985., primarno za potrebe postrojbi na sjeveru zemlje, vozilo Nasu, koje je dosta slično vozilu Bv 206. U odnosu na Bv 206, Nasu je oko metar dulji i oko 1000 kg veće mase. Prevozi do 17 vojnika ili različitu opremu, za što ima nosivost od 1950 kg, a može vući i prikolicu s do 2500 kg tereta.

Proizvedeno je više od 500 Nasua u dvije osnovne inačice: NA-140 BT proizvodila se između 1986. i 1991. i pogonio ju je benzinski motor Rover 3,5 (3,9) V-8 snage 142 kW (190,4 KS). Nakon nje proizvodila se od 1992. do 1994. malo veća i teža NA-110. Pogoni je dizelski motor GM 6.2 L Heavy Duty V-8, koji je, zanimljivo, manje snage od prethodnika, tj. ima 113 kW (151,5 KS). Osim transportnih inačica, razvijene su i specijalizirane, primjerice oklopljena za operacije pod vodstvom Ujedinjenih naroda, inačica za vezu te minobacačka s oružjem kalibra 120 mm i ukrcanom zalihom od 14 mina. Nasu koriste i vojske Francuske, Meksika i Indije.

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Važnost treninga i vježbe vrijedi i za preciznost jer urođeni talent samo treningom možemo dovesti do tražene razine praktične primjenjivosti i vještine, a to ostvarujemo ispravno oblikovanim procesima obuke

PRECIZNOST U GAĐANJU (II. DIJ)

UTJECAJ NA POGODAK I SUVREMENI PRISTUPI OBUCI

Ostvariti precizan pogodak u metu vrlo je jednostavno. Nakon što ste prepoznali i odabrali metu, sve što treba napraviti jest usmjeriti oružje u metu, naciljati, povući okidač i čekati da projektil pogodi metu i na nju prenese kinetičku energiju. Kakav je učinak na meti prikazuje nam termalna balistika ili balistika na meti/cilju. Ključno je da prilikom okidanja i izlaska projektila ne dođe do pomicanja cijevi u odnosu na ciljnu točku. Ako to uspijemo ostvariti, pogodak je gotovo zajamčen. Postoji još niz čimbenika koji utječu na rezultat gađanja, ali ako smo dobro naciljali i nismo pomaknuli cijev, pogodak bi trebao biti barem zadovoljavajući.

Ako razmatramo samu situaciju u kojoj koristimo vatreno oružje, možemo prepoznati četiri ključna čimbenika: to

TEKST
Kristian Družeta

su strijelac, oružje, meta i okruženje. Svaki od njih značajno utječe na učinkovitu primjenu vatrenog oružja. Strijelac to čini svojim znanjima i vještinama praktičnog i sigurnog rukovanja vatrenim oružjem, kao i potrebnom razinom vještine gađanja. Oružje je bitno sa svojim tehničko-taktičkim značajkama, a za mete je karakteristična varijabilnost, tj. mogu biti veće, manje, udaljene, u blizini, statične, pomicane u više smjerova. Okruženje može biti kontrolirano kao na strelnici ili dinamično u stvarnim životnim kritičnim i pogibeljnim situacijama. Rezultati primjene vatrenog oružja značajno ovise o svim tim čimbenicima, od kojih neki jesu, a neki nisu pod našom kontrolom.

UTJECAJ NA REZULTAT

Kad govorimo o samom strijelcu, rekli bismo da taj čimbenik ima potrebnu samokontrolu, no životna iskustva govore da nije tako. Stres, strah i fizički procesi u ljudskom tijelu koji proizlaze iz situacija kad se primjenjuje vatreno oružje vrlo su nepredvidljivi. Stoga samo trening i obuka koji se provode s uvođenjem biokemijskih i elektrokemijskih utjecaja prisutnih u kritičnim i pogibeljnim situacijama mogu pomoći da posti-

Foto: USMC / Cpl. Karis Mattingly

gnemo višu razinu samokontrole. To ne vrijedi samo za kritične i pogibeljne situacije. Često imamo priliku vidjeti da sportaš na treningu ostvaruje odlične rezultate, ali na natjecanju, iako situacija nije kritična niti pogibeljna, ne može dostići potrebnu razinu izvrsnosti. Ista stvar česta je kod osoba koje prvi put uzmu vatreno oružje u ruke: najčešće lako možemo prepoznati znakove stresa i straha. Zato je za trening i obuku vatrenim oružjem iznimno važno poštivati pravila sigurnosti, a sam trening vatrenim oružjem možemo koristiti za simuliranje uvjeta u kojima imamo prisutne procese u tijelu koji se javljaju kod kritičnih i pogibeljnih situacija.

Streljačko naoružanje i njegove tehničko-taktičke karakteristike još su jedan vrlo varijabilan faktor. Osnovna

Američki marinci vježbaju na palubi amfibijsko-jurišnog broda USS America 5. kolovoza ove godine u Solomonskom moru. Svjetlosni trag pokazuje koliko strijelac kontrolira trzaj puške i druge utjecaje na preciznost

su pitanja hoće li to biti vatreno oružje duge ili kratke cijevi, koji je kalibar oružja, kapacitet spremnika, kolika je masa oružja i potrebna sila okidanja? Bez pogotka u metu i očekivanog balističkog učinka kad projektil na metu prenese kinetičku energiju, strijelac i vatreno oružje kojim je gađao zapravo postaju neučinkoviti.

Meta može biti papirnata na stalku, čelična ili živo biće koje treba pogoditi da bismo ga zaustavili i/ili svaldali. Može se nalaziti u kontroliranim uvjetima strelišta, na mjestima za vježbe gađanja, urbanoj sredini ili negdje u divljini. Okruženje može biti statično ili izrazito dinamično s nepredvidljivim promjenama. Sve to ima značajan utjecaj na rezultat gađanja.

PROMATRANJE POGODAKA NA METI

Dakle, strijelac kod okidanja treba paziti da ne pomakne cijev s odabrane ciljne točke. Do pomicanja uvjek dolazi zbog pokreta koje strijelac čini u trenutku okidanja, a uzrok tog pokreta može biti mentalne i/ili motoričke naravi. Primjerice, do pomicanja može doći jer se strijelac uplašio za svoj život i naglo promjenio smjer cijevi prilikom okidanja ili zato što se na podsvjesnoj razini boji buke koju stvara vatreno oružje pa

STRELJAČKO NAORUŽANJE

pod utjecajem stresa pomiče cijev kod okidanja. Do pomicanja cijevi također može doći zbog mišićne memorije, aktiviranja mišića i tetiva te motoričkih radnji koje također dovode do toga da se u trenutku okidanja cijev pomakne s ciljne točke. Bez obzira na to koji je uzrok pomicanja cijevi, dobro je znati da ga se može detektirati iz slike pogodaka na meti. To nam pomaže da treningom i vježbama s vatrenom oružjem "na suho" i s bojnim streljivom budemo precizniji.

Najčešće pogreške kod gađanja pištoljem koje se mogu detektirati pregledom slike pogodaka na meti su:

- "lomljenje" zgloba prema gore
- guranje dominantne ruke
- propuštanje procesa ispraćaja hica
- "premalo" prsta na okidaču
- stiskanje prstiju na rukohvatu/dršku
- "lupanje" po okidaču
- guranje prema naprijed
- "lomljenje" zgloba prema dolje
- spuštanje glave
- stiskanje hvata podupirućom rukom
- "previše" prsta na okidaču
- pritisak palcima
- pritisak unutarnjim dijelom brida dlana.
- očekivanje trzaja.

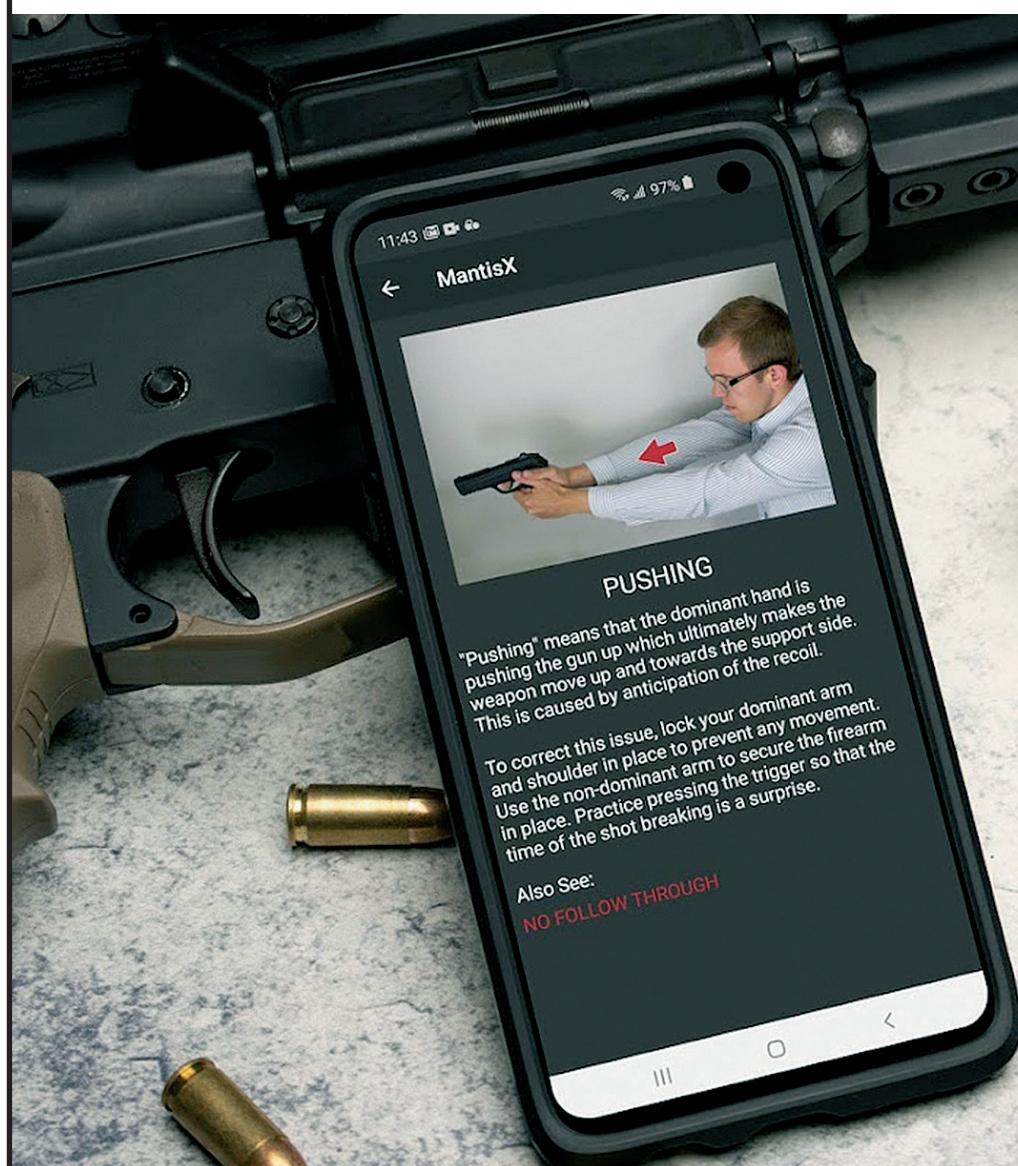
Osim pregleda slike pogodaka na meti, suvremena tehnologija danas omogućuje detektiranje pogreški s pomoću uređaja koji se montiraju na vatreno oružje, dok na aplikaciji instaliranoj na mobilnom uređaju imamo prikaz kretanja cijevi tijekom okidanja. Kod nekih aplikacija čak imamo prikaz hvata oružja u futroli, podizanja oružja, ciljanja, okidanja i povratnog trzaja. Jedan od takvih uređaja je Mantis X10 koji možemo rabiti za trening bojnim streljivom, ali i za trening "na suho". Primjena takve suvremene tehnologije omogućava nam vježbanje izvan streljane, ali smanjuje i ukupne troškove obuke. Osim toga, poboljšanja se mogu postići brže zahvaljujući praktički trenutačnim povratnim informacijama.

PRST JE JAČI OD ŠAKE

Neke od nabrojenih pogreški kod gađanja mentalnog su uzroka, a neke su rezultat naše anatomije i biome-

**Uredaj i mobilna aplikacija
Mantis X10 primjer
su modernih
sredstava koja
mogu pomoći
učinkovitijoj obuci
gađanja**

hanike pokreta. Svi koje zanima streljačko naoružanje vjerojatno su puno toga čuli ili čitali o prstu na okidaču. Imali ga previše ili pre malo, je li na pravom mjestu? Možda "lupate" po okidaču ili ne prepoznajete resetiranje okidača? Jeste li se ikad zapitali kako jedan kažiprst može biti jači od snage šake ili još bolje od snage dvoručnog hvata? Kako je moguće da prst kojim vršimo okidanje ima takvu snagu da svlada snagu hvata i pomakne cijev s ciljne točke u trenutku okidanja i izlaska projektila iz cijevi, odnosno da "rep" (prst) upravlja "tijelom" (šakom)? Osim slabog i nedovoljno snažnog, a opet ne presnažnog hvata, za to postoji više razloga. Nema potrebe previše pisati o funkcionalnoj anatomiji, ali ono što je bitno znati i razumjeti jest da onaj dio prsta na okidaču koji vrši pritisak nema mišiće. Djelovanje prsta koji okida zapravo pokreću mišići šake koji su dobro razvijeni i usavršeni sami po sebi jer je šaka ključni dio tijela za hvatanje. Baš u toj namjeni hvatanja leži "problem" koji ostavlja karakterističan "potpis" dešnjaka i ljevaka na meti. Naučiti kako odvojiti pokret prsta kod okidanja, a da

Dubinski izvidnik njemačkog Bundeswehra iz vode osigurava zonu slijetanja na poligonu Klietz. Svaka moderna obuka s naoružanjem nastoji se približiti stvarnim uvjetima

pri tome ne dolazi do stiskanja šake (prstiju) na rukohvatu ili obuhvatu podupiruće ruke važan je dio tehnike gađanja. Taj izazov dolazi do izražaja posebice onda kad je strijelac pod stresom i stoga gubi onu "finu" motoriku. U takvim situacijama često dolazi do hitaca koji završavaju nisko ispod mete. Nekad davno su se oko toga radili različiti mitovi, a uzroci i rješenja su se skrivali. Danas su ti mitovi razbijeni i sve što treba da bi osoba/strijelac popravila svoje rezultate jest metodičan i pedagoški ispravan plan i program obuke/treninga, koji mora biti personaliziran za svakog strijelca jer su i uzroci subjektivne naravi. Jednom kad strijelac zna sam prepoznati koje pogreške čini i kako će ih otkloniti, onda može i samostalno nastaviti s treningom. U tome mu može pomoći i već navedena suvremena tehnologija. Treba imati na umu da su potrebni sati i sati treninga "na suho" i na streljani da bismo postigli izvrsnost. I još jednom: ne smije se zaboraviti da je sigurnost na prvom mjestu jer je statistika neumoljiva. Što više sati provedete na streljani i što više metaka ispućate veća je vjerojatnost da postanete

tamna brojka statistike. Zato nikad nemojte biti oni koji tvrde da se to njima ne može dogoditi, kao niti oni koji sve znaju. U streljaštvu i među ljubiteljima vatrenog oružja, koliko god da ih je malo, takvih ima previše.

KONTROLIRATI SEBE I SITUACIJU

Fiziologija, biokemija i elektrokemija koje vezujemo uz naše tijelo u trenucima stresa i straha čuvaju nas da ostanemo živi. Koliko god nam pomažu, jer to im je osnovna funkcija, svojim djelovanjem često negativno utječu na određene bitne sposobnosti za uspješno gađanje. Čovjek i njegove reakcije potaknuti su fiziološkim procesima koji se odvijaju unutar njegova tijela. Ta fiziologija ovisi o signalima koje primarno odašilje određena biokemijska i elektrokemijska aktivnost koju su izazvale naše emocije i raspoloženja. To direktno utječe na naše misli i osjećaje, što je pak usko povezano s našim riječima i djelima, a u konačnici s krajnjim rezultatom našeg postupanja. Razumijevanje tih procesa, povezanost naših postupaka s onim što se događa u našem tijelu, daje nam poseban alat za samokontrolu. Važno je znati i prihvatići da onaj tko može kontrolirati sebe, može kontrolirati i situaciju, a to se posebice odnosi na konfliktne situacije. Sve te reakcije koje se događaju unutar našeg tijela, a uključuju izlučivanje različitih hormona kao što su adrenalin, noradrenalin, kortizol, dopamin i drugi, dovode do različitih manifestacija koje se očituju kao:

- ubrzan rad srca
- ubrzano i plitko disanje
- proširene zjenice
- isprekidan, nepovezan i ubrzan govor
- povиšen ton glasa
- drhtanje
- suha usta
- žed
- blijeda koža
- pojačano znojenje, posebice dlanova ruku
- bolovi u želucu
- mučnina i povraćanje
- nemogućnost mokrenja
- pojačana potreba za mokrenjem
- pražnjenje crijeva

STRELJAČKO NAORUŽANJE

- zamućenje vida
- nedostatak zraka
- klonulost i osjećaj nemoći
- nesvijestica.

S aspekta rukovanja vatrenim oružjem, primjerice pištoljem, sve navedeno izrazito se odražava na učinkovitost sigurnog i praktičnog rukovanja oružjem koje se očituje u stavu, hвату oružja, sposobnosti ciljanja, povlačenju okidača i generalno korištenju vatrenog oružja.

UPOZNAJ SAMOG SEBE

Reakcije našeg tijela stvarne su i zaista se događaju, i to kod svih ljudi, pa potencijalan korisnik streljačkog naoružanja treba ih ne samo naučiti nego i osvijestiti. Često ih možemo vidjeti kad se osobe prvi put susretnu s pištoljem i trebaju gađati u kontroliranim uvjetima na strelištu. To je često i jako dobra prilika da upoznamo dio samog sebe, vidimo kako reagiramo kad smo pod stresom. S druge strane, instruktor gađanja vatrenim oružjem na strelištu upoznaje svojeg polaznika i tako će mu lakše i učinkovitije pomoći da bude spremna za stvarnu situaciju. Sve reakcije još su izrazitije u tim potencijalno pogibeljnim situacijama, ili situacijama kad uperimo oružje prema drugom ljudskom biću. Tad su mentalna i fizička opterećenja iznimno velika i poseban su izazov za čovjeka.

Što se tiče spomenutih hormona, najkraće možemo reći da su hormoni aktivne tvari koje žlijezde s unutarnjim izlučivanjem izlučuju izravno u krv. Sustav žlijezda s unutarnjim izlučivanjem, endokrini sustav, sastoji se od niza žlijezda različitih po sastavu, smještaju, veličini i funkciji. Osim što sudjeluju u rastu i razvoju, metabolizmu i reprodukciji, te žlijezde imaju značajnu ulogu u kritičnim i pogibeljnim situacijama. Zanimljivo je spomenuti jedan znanstveni eksperiment u kojem je ispitnicima eksperimentalno dana infuzija katekolamina, hormona koji nastaju u živčanom sustavu i u srži nadbubrežnih žlijezda, a među njihovim glavnim funkcijama su regulacija metabolizma, djelovanje na cirkulacijski sustav i obrana od posljedica stresa (adrenalin) te neuromodulatorna funkcija u središnjem

Foto: NATO

Pripadnik rendžerske bojne Švedske kopnene vojske sprinta od mete do mete na natjecanju European Best Sniper 11. kolovoza ove godine na poligonu Hohenfels u Njemačkoj

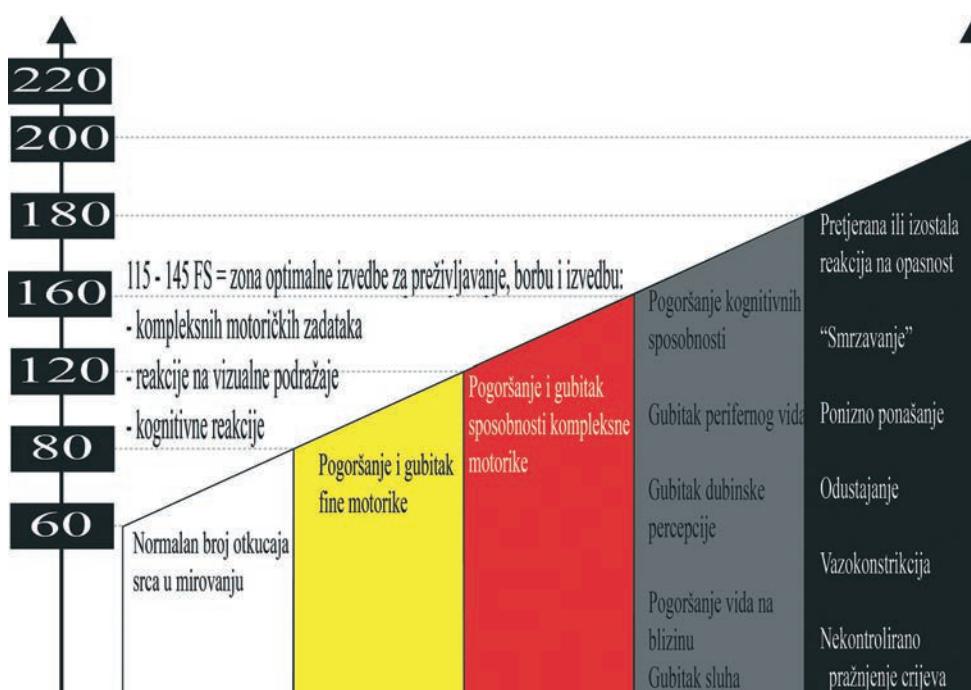
i autonomnom živčanom sustavu (dopamin i noradrenalin). Nakon infuzije kod ljudi je došlo do snažne aktivacije simpatičkog živčanog sustava te su osjećali nemir, tjeskobu, napetost, palpitacije (nelagodan osjećaj lupanja srca) i tremor (drhtavicu), baš kao da su suočeni sa stvarnom prijetnjom. U jednom drugom ispitivanju gdje se ocjenjivala koncentracija, brzina reakcije i budnost, bolji rezultati korelirali su s višim razinama adrenalina, no samo kad je zadaća doživljena kao umjeren ili slabiji stres. Jačanjem stresora i sve većim rastom koncentracije adrenalina, ispitnici su postizali slabije

Foto: USAF / Staff Sgt. Zoe Russell

Američki instruktor gađanja s pripadnicima somalske vojske iz brigade Danab. Zadaća je instruktora upoznati svojeg polaznika te mu pomoći da bude spremna za stvarnu situaciju

Slika 1: Utjecaj hormonskog povećanja broja otkucaja / frekvencije srca na sposobnost (modificirano prema Siddleu i Grossmanu 1997.)

rezultate. Na slici 1 možemo vidjeti kakav je utjecaj hormonskog povećanja broja otkucaja / frekvencije srca na sposobnosti, a to, naravno, uključuje i sposobnost preciznog gađanja.

SPECIFIČNA I SPECIJALISTIČKA GAĐANJA

Instruktori koji provode programe obuke gađanja vatrenim oružjem moraju uzeti u obzir da planovi i programi vježbovnog gađanja, bez obzira na to je li riječ o preciznom, instinktivnom ili situacijskom gađanju, moraju biti takvi da osobu pripremaju za stvarne životne događaje koji su kod primjene vatrenog oružja često pogibeljni. Ta činjenica sama po sebi kod ljudi stvara određenu razinu stresa i straha. Kako vojnika treba obučiti da bude efikasan u primjeni vatrenog oružja, onda i obuka treba biti onakva da se prilagođava onome kako želimo da se vojnik bori. Da bi se to ostvarilo, postoje suvremeni pristupi koji se provode kroz specifična i specijalistička gađanja. Ona podrazumijevaju visoku razinu sigurnog rukovanja vatrenim oružjem u uvjetima dinamičkog, instinktivnog i situacijskog gađanja. Specifična gađanja jesu ona koja se provode pod specifičnim opterećenjima i okruženjima. Po svojem su sadržaju slična situacijskim gađanjima, ali uključuju specifične prepreke, okruženje, fizičke i kognitivne zahtjeve u stresnim situacijama. Specijalistička gađanja planiraju se i provode prema posebnim zahtjevima određenog posla, uvjeta ili situacije. To mogu biti gađanja za specijaliste zaštite štićenih osoba, gađanja iz vozila i plovila, opet uz posebne uvjete kao što su određena psihofizička opterećenja.

UTJECAJ NA BRZINU REAKCIJE

Na samom kraju, dolazimo do oblika obuke u gađanju koji je od iznimne ako ne i ključne važnosti za uspješnost u primjeni vatrenog oružja: to je kognitivno gađanje. Ono se temelji na spoznajama o tome što je stres i na koji se način manifestira. Dakle, ako znamo da se stres manifestira na fizičkoj i psihičkoj razini kroz elektrokemijske i biokemijske fiziološke procese, onda znamo na koji način ga možemo

STRELJAČKO NAORUŽANJE

Foto: NATO

Portugalski marinac na vježbi ovog ljeta u Litvi. Naučiti kako odvojiti pokret prsta kod okidanja, a da pri tome ne dolazi do stiskanja šake (prstiju) na rukohvatu važan je dio tehnikе gađanja

stimulirati. Naravno, razina stresa na treningu nikad neće biti kao u stvarnoj situaciji jer najveći stres u stvarnoj kritičnoj i pogibeljnoj situaciji dolazi zbog straha od smrti. Na treningu to nećemo nikad postići jer on prije svega mora biti siguran. Osim toga, važno je znati da se u kritičnom događaju naše reakcije potiču na tri načina, osjetilom vida, sluha i kognitivnim procesima. Taj ulazni signal utječe na našu (re)akciju u kritičnoj situaciji. Za uspješnu (re)akciju važno nam je utjecati na potrebno vrijeme prepoznavanja prijetnje i odabira ispravnog odgovora. U tome presudnu ulogu imaju procesi koji se događaju u našem mozgu, u našem živčanom sustavu. Možda će neke začuditi podatak da, kad govorimo o utjecaju na brzinu reakcije, na kognitivne procese odlazi oko 70 %, a na motoričke vještine oko 30 %. To pokazuje zašto je prava funkcionalna poluga sigurnosti u našoj glavi, a ne na vatrenom oružju.

Kognitivno gađanje može se provoditi kroz sve prije navedene oblike gađanja, uz dodatne stimulanse koje dajemo u obliku informacija za naš vid, sluh i kognitivne procese. Za to koristimo boje, slike, zvukove, matematičke zadatke i kombinaciju svega toga. Osim toga uvodimo i fizička opterećenja kojima izazivamo određene

Različite mete služe za uvježbavanje gađanja u različitim situacijama

tjelesne reakcije te utječemo na proces disanja i ostvarenje hipoksije i hiperoksiјe. Pod strogim nadzorom liječnika, mogu se koristiti i sredstva koja utječu na izlučivanje određenih hormona koji se pojavljuju u stresnim situacijama. Kao i kod prethodnih oblika gađanja, kod kognitivnog je također važna postupnost opterećenja, a preduvjet je prihvatljiva razina sigurnog rukovanja oružjem za početne razine treninga. Cilj je doći do ispunjavanja uvjeta za situacijska, specijalistička i specifična gađanja kod visokozahtjevnih treninga.

IZAZOVI ZA MOZAK

Primjer kognitivnog gađanja je postavljanje brojčanih oznaka na mete, određivanje meta po bojama, zamjena brojeva, slova i boja. Moguće je i davanje signala za identifikaciju meta koje primamo sluhom, vidom ili kognitivnim procesom. Također se postavljaju i memoriske zadaće. Koriste se sve radnje i pomagala kojima se kod strijelca može potaknuti stres. Time se utječe na razvoj brzine procesiranja primljenih informacija

Američki dočasnik izdaje zapovijedi vojnicima tijekom vježbe. Kognitivno gađanje temelji se na spoznajama o tome što je stres i na koji se način manifestira

Foto: US DoD / Senior Airman Christopher Gross

Slika 2: Primjer mete za kognitivno gađanje

i skraćivanje potrebnog vremena identifikacije i reakcije na prijetnju. Na slici 2 vidi se meta s označenim brojevima. Najjednostavnije postavljena zadaća u uvježbavanju kognitivnog gađanja jest da se strijelcu da informacija o broju koji označava dio mete koji tre-

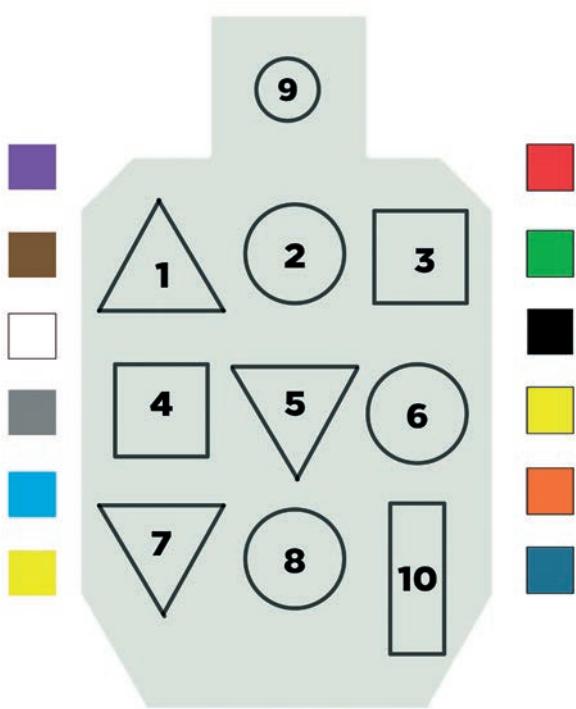

Foto: USAF / Greg L Davis

ba pogoditi, nakon čega se pokreće mjerac vremena – timer. Sljedeća je razina rješavanje jednostavnih matematičkih radnji zbrajanja i oduzimanja prema zadanim brojevima ili rezultatima. Nakon toga, slijede množenje i dijeljenje. Može se provesti i "zamjena" boja i brojeva tako da određena boja znači broj i obrnuto. Metama se može dati i određeni naziv. Sve to može se povezati u određene nizove informacija nakon kojih strijelac treba izvršiti gađanje prema zadanom nizu. Informacije se mogu davati zvukom, slikom, kroz priču ili drugi oblik koji će strijelcu dati podatke za identifikaciju mete i gađanje u nju u što kraćem vremenu i točnim redoslijedom. Kao mete mogu se koristiti one standardne koje se prilagođavaju posebnim oznakama, baloni u bojama, čelične popper mete... Mogu se organizirati i posebne sekvenце otvaranja i zatvaranja zadaća nakon uključenja mjeraca vremena.

TALENT JE NIŠTA BEZ VJEŽBE

Ukratko, vještina sigurnog i praktično primjenjivog rukovanja vatrenim oružjem s visokom razinom učinkovitosti koja se očituje u preciznom gađanju i djelovanju po odabranoj meti osnovna je uloga vojnika kao strijelca. U konačnici, svaki je vojnik u temeljnoj obuci strijelac, bez obzira na kasniju specijalizaciju. Osim što gađanje vatrenim oružjem mora biti pravodobno, iznenadno, ekonomično, nužno je i da bude precizno. Za učinkovito korištenje vatrenog oružja od iznimne je važnosti poznavati i primjenjivati pravila sigurnosti koja do izražaja najviše dolaze kroz vještinsku rukovanju vatrenim oružjem. Dok je preciznost u značajnoj mjeri urođena motorička sposobnost, vještine sigurnog rukovanja vatrenim oružjem postižu se kroz učenje i vježbu. Važnost treninga i vježbe vrijedi i za preciznost, jer urođeni talent samo treningom možemo dovesti do tražene razine praktične primjenjivosti i vještine, a to ostvarujemo kroz ispravno oblikovane procese obuke. Razumijevanje postupnog i planskog uvođenja zahtjeva i opterećenja koji se postavljaju pred obučavanu osobu iznimno su bitni za ostvarenje potrebne razine obučenosti. Kod vatrenog oružja, ta obuka počinje od osnovnih pravila sigurnosti i završava specifičnim i situacijskim gađanjima. Do visoke razine zastupljenosti kognitivnih zadaća dolazi se polako, kroz prve korake gađanja malim kalibrima i precizno gađanje u statičnu metu sa statičnim strijelcem u jednostavnim i kontroliranim uvjetima. Bez ispravnog vođenja i obuke u tim prvim koracima teško je dostići potrebnu razinu sigurnog, preciznog, pravodobnog, iznenadnog i ekonomičnog korištenja vatrenog oružja. I to u situacijama gdje je moguća meta pomicana u svim smjerovima, gdje strijelac najčešće nema priliku za najbolji stav i potreban zaklon, a dinamika okruženja i unutarnji fiziološki procesi preuzimaju vođenje bitke. Da bi vojnik bio efikasan i precizan u takvim stvarnim kritičnim i pogibeljnim situacijama od iznimne je važnosti razumjeti i znati što se sve događa tijekom borbe u nama i oko nas jer tako možemo ostvariti cilj da vojnika obučavamo onako kao što želimo da se bori. Zato je uloga instruktora koji provode takvu obuku, kao i kvaliteta planova i programa obuke, ključna u tome da vojnik postigne potrebnu razinu obučenosti i ostvari visoku ocjenu kojom prikazuje isto takvu spremnost oružanih snaga. Za kraj: samo je precizan pogodak učinkovit, a preciznost je važnija od brzine gađanja.

PODLISTAK

AVIONI NA NUKLEARNI POGON (VI. DIO)

IDEJA O NAJVEĆEM

Iako se danas Lockheed CL-1201 uglovnom spominje u kontekstu letećeg nosača zrakoplova, on je bio znatno više od toga. Zapravo su postojali planovi za razvoj triju izvedenica. Izvedenica označena kao CL-1201-1-1 trebala je biti nosač zrakoplova koji bi osigurao mogućnosti djelovanja u neposrednoj blizini ili unutar protivničkog zračnog prostora. Pritom se pod protivničkim zračnim prostorom prije svega mislilo na onaj Sovjetskog Saveza te članica Varšavskog pakta.

O izvedenici CL-1201-1-2 danas se zna vrlo malo, zapravo ništa. Vjeruje se da se trebalo raditi o strateškom bombarderu naoružanom krstarećim projektilima s nuklearnim bojnim glavama i/jili jurišnim avionima također

TEKST Mario Galic

naoružanim nuklearnim oružjem. CL-1201-1-2 rabio bi jednak pogonski sustav kao i ostale dvije izvedenice, no bio bi projektiran sa smanjenim radarskim odrazom te bi izgledom bio između prototipnog bombardera iz četrdesetih godina Northrop YB-49 (opširnije v. tekst Northrop YB-49 – slomljeno leteće krilo, HV br. 577) i današnjeg, modernog bombardera Northrop B-2. Iz spomenutog se da zaključiti da bi Northrop vjerojatno bio uključen u njegov razvoj.

Treća izvedenica – CL-1201-1-3 – trebala je biti strateški transportni avion. I to doslovno strateški. Dakle, ne bi bio kao C-5 Galaxy ili An-124 Rusla, pa čak ni kao An-225 Mrija. Bio bi to zaista strateški transportni avion sposoban za prijevoz cijele pješačke brigade u bilo koji dio svijeta.

TREĆI SVJETSKI RAT

No, vratimo se na početak. Sredinom šezdesetih godina generali u Pentagonu ozbiljno su se zabrinuli da bi njihove kolege u Moskvi mogli doći na ideju o iznenadnom napadu taktičkim nuklearnim oružjem malog i srednjeg dometa (balističkim projektilima i bombarderima). Njim bi

Iako danas široj javnosti nepoznat, Lockheed CL-1201 najnevjerljiviji je od svih projekata razvoja vojnih zrakoplova koji su ikad pokrenuti. Pritom treba naglasiti da nije bila riječ samo o preambicioznoj ideji tvrtke Lockheed nego su u nju bile uključene i američke oružane snage

Foto: USMC

ĆEM AVIONU

Ilustracija: Hrvatski vojnik; Foto: USAF / Airman 1st Class Michael S. Dorus;

uništili baze NATO saveza u Europi i američke baze u ostatku svijeta te tako onemogućili američko djelovanje izvan teritorija SAD-a. Doduše, takav bi napad sasvim sigurno izazvao jednak odgovor zemalja kao što su Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo, koje su već tada posjedovale nuklearne podmornice naoružane balističkim projektilima s nuklearnim bojnim glavama i tako bi počeo Treći svjetski rat. U svakom slučaju, američki su generali zaključili da im trebaju sposobnosti prebacivanja vrlo velikog broja vojnika (pješačke brigade s nekoliko tisuća vojnika) i opreme u područja koja su udaljena od mora i oceana, a to znači izvan domašaja nosača zrakoplova i pomorskih desantnih snaga. Takve bi

Najveći je avion ukrajinski Antonov An-225 Mrija, čija je maksimalna poletna masa 640 t. No, da je Pentagon ostvario svoj projekt taktičkog zračnog transporta cijele pješačke brigade, koji je mogao biti nalik na današnji bombarder B-2 (silueta na ilustraciji), broj vezan uz odgovarajući avion bio bi nekoliko puta veći!

sposobnosti dobro došle i tijekom lokalnih ratova jer bi omogućile američkim oružanim snagama u samo nekoliko sati desantiranje jedne ili više brigada u bilo koji dio svijeta. Američki su generali zaključili da je samo jedan način da bi se to provelo brzo i učinkovito – uporabom gigantskih transportnih aviona. Kako bi sprječili njihovo obaranje, zajedno s njima trebali su djelovati i gigantski avioni – nosači aviona. Nije poznato kad je projekt točno pokrenut. Većina izvora navodi kraj šezdesetih, a tek neki preciznije govore o 1969. godini. Nije poznato ni jesu li postojali slični projekti drugih zrakoplovnih tvrtki ili se Pentagon izravno obratio Lockheedu. Jedno je sigurno: projekt je bio najstroža tajna.

VEĆ RAZRAĐEN PROJEKT

Jedan od osnovnih zahtjeva projekta bio je da se jednim avionom u bilo koji dio svijeta može prevesti najmanje 3000 vojnika. To je zahtjevalo golemu letjelicu s iznimno snažnim nuklearnim pogonom. Procijenjena poletna masa bombarderske izvedenice CL-1201-1-2 trebala je biti "tek" oko 525

PODLISTAK

tona, a izvedenice nosača zrakoplova CL-1201-1-1 oko 5375 tona (neki izvori spominju 5440 t). Iako bi dimenzije objiju izvedenica bile jednake, do razlike u masi došlo bi zbog bolje iskoristivosti prostora kod CL-1201-1-1. Ipak, ti podaci izgledaju teško shvatljivo, ali treba uzeti u obzir da je dostupnih izvora jako malo. Za usporedbu, maksimalna poletna masa danas najvećeg američkog vojnog transportnog aviona – C-5M Super Galaxy – iznosi 381 t, a najvećeg transportnog aviona uopće – ukrajinskog An-225 Mrija – 640 t.

Dimenzije CL-a trebale su biti zaista goleme – raspon krila čak 341 m (površine 38 100 m²), a duljina trupa 170 m. Iako se na prvi pogled čini da je raspon krila prevelik u odnosu na duljinu trupa, u obzir se mora uzeti činjenica da se zapravo radi o letećem krilu koje je imalo vrlo kratak trup promjera 46,6 m. To je bilo dosta dobro za korisni volumen prostora od čak 609 000 m³. Međutim, znatan bi dio trupa zauzimao nuklearni pogon te bi iskoristiva površina trupa bila 457 200 m³.

Po svemu sudeći, USAF je odabrao Lockheed jer je tvrtka već imala donekle razrađen projekt znatno manjeg aviona Model 1170-6 na klasični pogon. Izvedenica 1170-6-1 trebala je imati pogon s dva klasična turboventilatorska motora, a nešto veća 1170-6-2 s četiri. Napravljeni su planovi i za inačicu 1170-6-2-3 raspona krila 68 m i duljine trupa 29 m. Planovi su rađeni za Američku ratnu mornaricu, koja je tražila protupodmornički avion vrlo velikog polumjera djelovanja. Lockheed nije napravio samo preliminarne planove nego i studije izvedivosti te proveo ograničena testiranja modela u zračnom tunelu. Američka ratna mornarica nikad nije naručila Model 1170-6, no bio je dobra osnova za CL-1201.

GENERALI I PROJEKTANTI

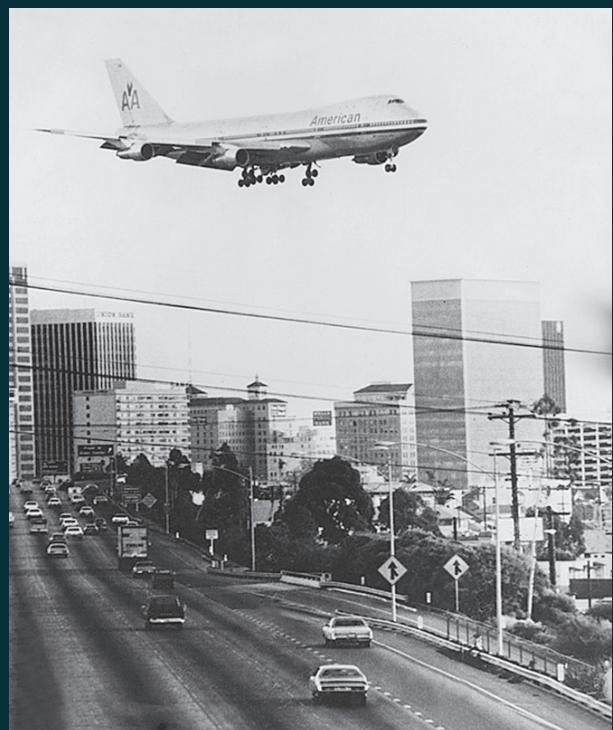
Zahtjev vezan uz golemu nosivost i praktički neograničen dolet mogao se ostvariti samo na jedan način – nuklearnim pogonom. To je zapravo vrlo zanimljivo jer je razvoj nuklearnog pogona za avione u SAD-u službeno prekinut 1961. godine (vidi prethodne nastavke podlistka) pa je pitanje na koji su to pogon mislili

Nije poznato jesu li postojali slični projekti drugih zrakoplovnih tvrtki ili se Pentagon izravno obratio Lockheedu. Jedno je sigurno: projekt je bio najstroža tajna

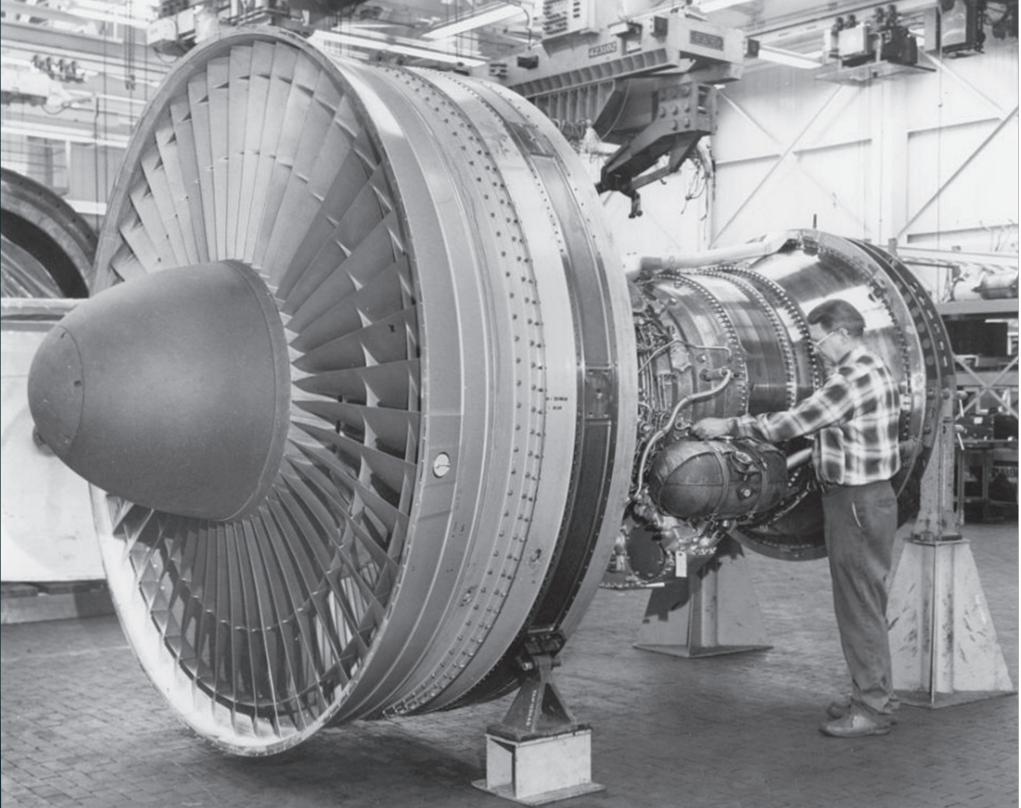
američki generali i projektanti u Lockheedu? Isto tako, nije poznato koju bi vrstu pogona rabili – Direct Air Cycle tvrtke General Electric ili Indirect Air Cycle tvrtke Pratt & Whitney. Činjenica je da bi CL-1201 tijekom leta pokretala četiri golema turboventilatorska motora pokretana energijom nuklearnog reaktora. S obzirom na to da je General Electric zagovarao ugradnju reaktora u motore, vjerojatnije je da bi CL-1201 bili pokretani sustavom Indirect Air Cycle. Uostalom, do sredine šezdesetih godina taj je princip rada nuklearnih postrojenja već bio poprilično razvijen za uporabu na podmornicama i u elektranama. Jezgra reaktora od devet metara zajedno sa sustavom za prijenos energije do motora i zaštitom od radijacije zauzimala bi središnji dio trupa. Snaga reaktora bila bi 2300 megavata. Zamjena nuklearnog goriva planirana je nakon 1000 sati rada. Podaci o turboventilatorskim motorima ni danas nisu dostupni, osim da im je promjer bio otprilike veličine trupa aviona Boeing 747. Svaki je trebao davati potisak od 2780 kN. To bi bilo dovoljno za krstareću brzinu od 0,8 Macha na visini iznad 9000 metara. No, još je zanimljivije da je predviđeno vrijeme krstarenja bilo 41 dan. Avion je teoretski mogao u zraku ostati i puno dulje, no ograničenje je bilo zamor posade te količina hrane i vode koju je mogao ponijeti. Sve bi to dolazilo do izražaja posebno ako bi u avion u izvedenici CL-1201-1-3 bila ukrcana padobraska ili pješačka brigada.

KOLIKE ĆE BITI STAZE?

Izračuni su vrlo brzo pokazali da bi CL-1201, bez obzira na četiri motora golemog potiska, morao za polijetanje rabiti

Promjer motora na nuklearni pogon za CL-1201 trebao je biti otprilike veličine cijelog trupa aviona Boeing 747 (na fotografiji)

JEDINI KOJI JE MOGAO ZAŽIVJETI

Što se tiče izvedenica, danas se najmanje zna o strateškom bombarderu CL-1201-1-2. Već je spomenuto da bi koncepcionalno bio nalik na bombardere Northrop YB-49 i B-2, a to znači leteće krilo bez trupa. Kako bi se reducirao radarski potpis, sva bi četiri turboventilatorska motora pokretana nuklearnim reaktorom bila smještena u stražnji dio trupa. Avion bi se rabio isključivo za napade nuklearnim oružjem pa bi mu dimenzije bile znatno manje u odnosu na ostale dvije izvedenice. Kako tehnologija nadzora leta šezdesetih godina još nije bila na razini današnje, tj. fly-by-wire nadzorni sustav leta još nije bio razvijen, CL-1201-1-2 trebao je dobiti čak tri vertikalna stabilizatora, po jedan na vrhovima krila i jedan na repu. Na taj bi se način izbjegli problemi stabilnosti tijekom leta uočeni kod prototipa YB-49. Iako dimenzije nisu poznate, po jednoj se skici može naslutiti da bi avion bio tek nešto veći od Northrop Grummanova B-2 Spirita. Kako Lockheed nije imao iskustva s razvojem bombardera konfiguracije letećeg krila, a Northrop jest, sasvim je izvjesno da bi izvedenicu CL-1201-1-2 razvijali zajednički.

Veliko je neodgovoren pitanje i nuklearni pogonski sustav. Sustav koji bi se ugrađivao u druge dvije izvedenice CL-1201 bio bi prevelik za CL-1201-1-2. Isto tako, i pripadajući turboventilatorski motori ne bi stali u mali trup. Izvjesno je da bi CL-1201-1-2 imao drugi tip nuklearnog pogona, ali može se samo nagađati kakav, s obzirom na to da je razvoj nuklearnog pogona za avione u SAD-u još ranije službeno obustavljen. Po veličini, bio bi idealan za motore General Electric XN140E-1, no to bi značilo da je razvoj tih motora nastavljen u tajnosti.

U svakom slučaju, moguća je i teorija da su Pentagon, Američko ratno zrakoplovstvo i strateške snage pokrenuli projekt CL-1201 unaprijed znajući da će izvedenice CL-1201-1-1 i CL-1201-1-3 biti tehnički i tehnički nemoguće ostvariti, no nadajući se da će znatno manji i tehnički manje zahtjevan CL-1201-1-2 jednom ipak poletjeti.

**Golemi avioni
morali bi
primjenjivati
tehnologije
za vertikalno
polijetanje i
slijetanje. Za to
bi bili potrebni
deseci i deseci
motora Pratt &
Whitney JT9D (na
fotografiji)**

vrlo duge voletne staze – toliko duge da bi u praksi to bilo nemoguće ostvariti. Stoga je odlučeno da će CL-1201 imati mogućnost vertikalnog polijetanja i slijetanja (Vertical Take-Off and Landing – VTOL). Ali, kako avion mase veće od 5000 tona teoretski možete vertikalno podići? Tako da uporabite golem broj klasičnih turboventilatorskih motora. Većina izvora navodi 54, a poneki čak 182 motora. Do razlike dolazi zbog toga što se prvi broj najvjerojatnije odnosi na izvedenicu aviona CL-1201-1-3, a drugi na izvedenicu CL-1201-1-1.

Izvori ne navode točan model motora, tek da su se rabili na prvim inačicama Boeingova 747. A prve inačice 747 rabile su motore Pratt & Whitney JT9D. Jedini je "problem" u tome što se u podacima navodi da bi pojedinačna snaga tih motora bila 367 kN, dok snaga ni najjačih izvedenica motora JT9D nije prelazila 250 kN. Doduše, navedeni potisak mogao se ostvariti uporabom sustava za naknadno izgaranje, no on troši velike količine goriva. Ostaje pitanje bi li CL-1201 i s tim dodatnim pogonom zaista mogao vertikalno polijetati. Znatno je veća vjerojatnost da bi dodatni klasični turboventilatorski motori zapravo služili za skraćivanje voletne staze. Nažalost, niti jedna dostupna skica ne pokazuje točan položaj tih motora unutar aviona. Žato se ni danas ne zna bi li motori stajali okomito ili pod nekim kutom ni bi li se mogli pomocići po okomici te se tijekom slijetanja rabiti za kočenje.

PRIČE O DOMOVINSKOM RATU

PET MINUTA

Ministarstvo hrvatskih branitelja treću godinu zaredom raspisalo je natječaj za kratku priču o Domovinskom ratu za učenike srednjih škola u Republici Hrvatskoj. Pristiglo je 208 učeničkih priča, a Povjerenstvo za vrednovanje proglašilo je pobjednike za 2021. godinu. Drugu nagradu dobila je priča *Pet minuta* Vide Terze

Vida Terze,
učenica
4. razreda
II. gimnazije,
Zagreb

"Sada savijte lakat preko leđa i uhvatite prste prstima druge ruke. Tako držite dvadeset sekundi." On napravi kako mu je rečeno. Mišićno mu se tkivo napne i stegne. Zadovoljno uzdahne. Uskoro će zvoniti za veliki odmor. Razmišlja o maminim sendvičima.

Prije pedeset godina po prvi su puta iskoristene kazetne bombe. Za petnaest godina bit će zabranjene. Još deset minuta do odmora.

Sunce stoji visoko u zenitu, a ondje na školskom igralištu VII. gimnazije u Zagrebu pružaju se toplice vrpce svjetla. Guste svibanjske boje bujaju oko njega.

Kazetna bomba je eksplozivno oružje koje se sastoji od nosača punog nekoliko manjih bombi koje se tijekom aktiviranja izbacuju iz kućišta. Najpo-

zvonjici su zvonjici. Međunarodno nepriznata srpska paradržava pod nazivom Republika Srpska Krajina posjeduje lanser koji se zove VBR Orkan. Njegovo je odstupanje od nominalnog cilja jedan kilometar. Kad se bomba baci, nemoguće je znati gdje će pasti. Još osam minuta.

Profesor Drago Bagić baci pogled na svoj ručni sat. Kaže da će sada zvoniti i da se mogu ići presvući. Tri kata iznad njih dvije djevojke mole profesoricu da ih pusti malo ranije. Žele stići do knjižare nekoliko metara od škole kako bi kupile zadaćnice. Operacija Bljesak traje već dvadeset i osam sati. Jos tri sata i bit će postavljen nadzor nad autocestom A3. Podrum škole nije dovršen i ne može se koristiti kao sklonište.

Dok ulazi u svlačionicu, prijatelj ga gurne laktom i on posrne. Nasmiju se u vlažnoj prostoriji. Skine majicu mokru od znoja i rukama promrsi kosu. Tri kata iznad, djevojke stoje u hodniku, pored prozora, i gledaju kako vlak juri tračnicama u daljini. Profesor Bagić, koji će godinama kasnije postati ravnatelj II. gimnazije, ulazi u zbornicu.

Pilot Republike Srpske Krajine u avionu iznad Zagreba ispušta bombu. Bomba padne u dvorište.

Svijet se napne i rasprsne. Eksplozija zatrese zidove. Prozori se razbiju. Oblak prašine zasjeni sunčevu svjetlost.

Jedan dio zvonjica trenutačno se aktivira, prskajući olovnim kuglama po prozorima i dvorištu. Drugi dio padne na tlo.

Neko vrijeme je tišina. On ne zna koliko je sati, ne zna gdje je, ne zna tko je. Prolomi se metež.

Njegovi prijatelji izjure iz svlačionice. Krene za njima. Netko više: "Četnici!"

Tri kata iznad dvije djevojke leže na hodniku. Kugle iz zvonjica prošle su im kroz tkivo i zabilje se u rame na. Za dvanaest godina svjedočit će u Haagu. Sada, pločice u hodniku su hladne.

Kad izadu u dvorište, na trenutak oslijepi od žarkog sunca. Profesori stoje na stepenicama i viču: "U Sheraton! Brzo!"

Djeca trče kroz dvorište. Odsjaj metalna bljesne u njegovom oku. Stane. Osjeća se kao da se utapa u udarcima svojeg srca. Znoj mu se slijeva niz vrat. Na betonu leži metalna čahura nalik na bakteriofag, dužine oko deset centimetara. Krv mu napusti lice. Oko njih deseci i deseci djece.

Prijatelj ga zgrabi za zapešće. Pokaže mu na usnule zvonjice. Zna da će, ako netko stane na njih, eksplodirati.

Nečka se. Prestrašen je i umoran, a vani je tako vruće. Pita se: "Ako sad ne pomognem, tko će znati? I tko, tko me može osuđivati što nisam napravio nešto što se od mene ne očekuje?"

Pred njim valovi djece prskaju po dvorištu. Na drugom kraju spazi još jednu čahuru. Kap glatkog metala na zrnatom betonu usred stotine ružičastih tijela koja dišu i misle i žive. Pomisli: "Ja ću te osuđivati. Mrzit ću te do kraja života."

Pogleda prijatelja i kime.

Okrenu se i stanu probijati kroz struju učenika koja šiba van. U svlačionicama punim prašine koja se dignula nađu svoje torbe. Kopaju po njima tresućim rukama, izvuku bilježnice pa trče natrag van.

Nađu zvonjice. Otvaraju bilježnice i trgaju stranice. Biologija, fizika, matematika. Pojmovi koji su do prije petnaest minuta bili važni, a više ne znače ništa. Listove polažu uz metalne čahure da ih obilježe. Profesori im pomažu. Bijela boja papira blijeći na suncu kao slonovača.

Kad je gotovo, profesori ih šalju u Sheraton s ostalima. Rika gradskih sirena stane tuliti za uzbunu. Netko kaže da je bilo još bombi, da su pale na dječju bolnicu u Klaićevoj. Da ima mrtvih.

Isprrva ne može, ne želi vjerovati. Rat se odvija na bojnicama, a ne u srednjim školama i bolnicama. A onda ga prelije neopisivo saznanje, osjećaj hladan poput sjevernih mora, i zna da je sve što kažu istina. Ovo nije rat s televizije. Da su ga pogodili zvonjici i on je pao mrtav, bilo bi im drago.

U podrumu Sheratona mračno je i vlažno. Pogleda na sat na zidu. Dvadeset do jedanaest.

Odjednom mu sine.

Bomba je pala u dvorište pet minuta prije velikog odmora. Pet minuta ranije i ubila bi sve dečke njegova razreda, zajedno s profesorom. Pet minuta kasnije i ubila bi cijelu školu.

Kažiprst i srednjak pritisne na kožu ispod desnog uha. Osjeti bubnjanje krvi o svoj znojni dlan. Pet minuta, toliko mu je dano.

Iznad svojih glava začuju motor aviona. Slijedi još eksplozija. Milijun noževa na lancima režu jedan drugog.

Odjekne eksplozija, pa još jedna.

Još jedna. Ovaj puta bliže.

Na radiju će reći da je to bio napad Republike Srpske Krajine, na čelu s Milanom Martićem, kao osveta za Operaciju Bljesak. Bacani su zvonjici, bombe primarno namijenjene ranjavanju civila.

Oni drhte u podrumu ispod Sheratona nagurani ispod blijedog svjetla, sve četiri generacije škole. Pogleda oko sebe. Čuje njihovo nemirno disanje i preplašene glasove. Šesto krvavih srca što nastavlja kucati. Sav protrne od ljubavi.

DOMOVINSKI RAT

GOVORI NA ZASJEDANJU SABORA RH U LIPNU 1991. NA KOJEM JE PROGLAŠENA SUVERENA I SAMOSTALNA RH (I. DIO)

TEKST

dr. sc. Ante Nazor, ravnatelj Centra

Prilikom podnošenja izvješća o stanju u Republici Hrvatskoj na sjednici svih vijeća Sabora 30. svibnja 1991. predsjednik Republike Hrvatske Franjo Tuđman poručio je da "referendumská odluka nas obavezuje da... u najkraćem roku donešemo državnopravne odluke i obavimo sve neophodne pripreme kako bismo ostvarili punu državnu suverenost i samostalnost Republike Hrvatske," a ako se do 15. lipnja ove godine ne dovrše pregovori s

ostalim republikama, "da bi se na demokratski način utvrdila mogućnost mirne preobrazbe SFRJ u savez suverenih republika – država."

Za pripremanje nacrt-a državnopravnih akata o savezu suverenih država i neovisnosti i suverenosti Republike Hrvatske osnovana je višestranačka radna skupina Sabora. Budući da sporazum o savezu suverenih država nije postignut, Sabor RH 18. je lipnja 1991. započeo trajno zasjedanje, kako bi, prema riječima predsjednika Sabora dr. Žarka

HRVATSKI MEMORIJALNO-DOKUMENTACIJSKI CENTAR DOMOVINSKOG RATA U SURADNJI S HRVATSKIM VOJNIKOM OBJAVLJUJE AUTENTIČNE DOKUMENTE I MEMOARSKO GRADIVO VEZANO UZ DOMOVINSKI RAT

Domljana, "donio sve potrebne zakone i druge odluke i akte temeljem kojih će Republika Hrvatska postati suverena i samostalna država." Tako su na prvoj skupnoj saborskoj sjednici, od 18. lipnja 1991., razmatrani nacrti odluka o neovisnosti koje je pripremila radna skupina.

Radna skupina, u kojoj su prevladavali zastupnici Hrvatske demokratske zajednice (HDZ), predložila je bezuvjetnu suverenost i neovisnost države, no druga po snazi stranka, Socijaldemokratska partija Hrvatske – Stranka demokratskih promjena (danasa SDP), zahtijevala je da se nacrti državnopravnih akata o osamostaljenju Hrvatske dopune tako da se u njih unese obveza razdruživanja i istodobnog "udruživanja (Hrvatske) s drugim republikama u savez suverenih republika." Na završnoj svečanoj saborskoj sjednici 25. lipnja 1991., odlučivalo se o konačnom tekstu ustavnopravnih i političkih odluka o suverenosti i neovisnosti Republike Hrvatske. Prijedloge tih dokumenata zastupnicima je obrazložio predsjedatelj radne skupine koja ih je pripremila, potpredsjednik Sabora Vladimir Šeks, no za dio zastupnika sporan je i dalje bio ključni pravni akt – Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, jer njime nije bilo predviđeno istodobno udruživanje Hrvatske s drugim republikama, zapravo stvaranje "treće" Jugoslavije.

U potrebu očuvanja Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ) ili u stvaranje neke nove ("treće") Jugoslavije, zastupnike Sabora RH je dan ranije, 24. lipnja 1991., u svojem izlaganju u nastavku 17. skupne sjednice svih vijeća Sabora RH, kojih su, uz ostale uzvanike, nazočili i Stjepan Mesić – tadašnji predsjednik Predsjedništva SFRJ i Josip Manolić – tadašnji predsjednik Vlade RH, pokušao uvjeriti tadašnji predsjednik Saveznog izvršnog vijeća ("jugoslavenski premijer") inženjer Ante Marković. Iz njegova poduzeća izlaganja izdvojiti će se u dva nastavka dijelovi u kojima predsjednik savezne Vlade pokušava objasniti zašto bi trebalo podržati opstanak Jugoslavije, a potom će se, u idućim brojevima Hrvatskog vojnika, objaviti dijelovi odgovora pojedinih saborskih zastupnika na Markovićevu izlaganje.

U svojem izlaganju na sjednici Sabora RH, održanoj 24. lipnja 1991., s početkom u 10 sati, predsjednik SIV-a SFRJ, Ante Marković, među ostalim, rekao je: "Poštovani gospodine predsjedniče, poštovani zastu-

pnici, dozvolite da izrazim, ne samo svoje veliko zadovoljstvo, nego i zahvalu za poziv kojega sam dobio od predsjednika Republike Hrvatske dr. Tuđmana da prisustvujem vašoj sjednici i da na toj sjednici govorim. (...) Vi sada već funkcionirate u novom sastavu nešto preko godinu dana. Izabrani ste u višestračkim izborima koji su, ako se tako usudim reći, uslijedili i zahvaljujući radu ove Vlade koja je opredijelivši se za reforme i demokratizaciju našeg društva konstituirala jedan vrlo konzervativan program transformacije i reformi i demokratizacije našega društva koji je trebao da omogući da prelaz iz jednog sistema u drugi sistem, koji zahtijeva ogromno naprezanje, žrtve, znoj, ali uvijek smo naglašavali ne i krv, ni jednu jedinu kap, koji treba da omogući da prelaz iz jednog u drugi sistem prede bez obzira na sve ogromne žrtve na optimalan način, transformacijom jednog društva u drugo društvo, izgradnjom potpuno novih odnosa, počev od privatnog vlasništva, formiranja tržišta, povećanja efikasnosti ekonomije, nove uloge države i u makroekonomskim politikama i njenoj pravnoj funkciji, prava građana i njihovog suvereniteta i iz toga izgrađenih drugih suvereniteta i prava, a onda i višestračkog sistema partijskog koji treba da bude izraz takovih promjena u strukturi društva u cjelini. Naravno, vođeci računa, bez promjene karaktera vlasništva nema velike šanse da se izvrši promjena karaktera društva, a i njegove političke strukture. (...) U momentu kada smo ulazili u te velike promjene, pred dvije godine, razlika između Hrvatske i Jugoslavije u cjelini, pred drugim istočno-evropskim zemljama je bila ogromna. Bez obzira na to što je postojao i dalje jednopartijski sistem u Jugoslaviji, promjene posebno od karaktera društvenog vlasništva, bez obzira na to što se ono pokazalo nesposobnim da riješi suprotnosti razvoja i prelaska jednog sistema u drugi, je bio korak naprijed koji je omogućavao veće slobode i prava, manje državnog uplitavanja i omogućavao je da se ne radi o jednoj centralno-planskoj ekonomiji, privredi, pa zbog toga je i oslobođao određene kreativne snage i formirao jedan osjećaj vlasništva, bez obzira što je to bilo kvazi-vlasništvo na kojem su zapravo se uspjeli da razviju odnosi, da se razvije efikasnost i produktivnost rada i da se razvije određeni nivo demokracije, koji je garantirao da se Jugoslavija nalazi najmanje 20 godina ispred drugih bivših socijalističkih zemalja."

DOMOVINSKI RAT

General Rudi Stipčić ostao je zapamćen kao zapovjednik Operativne grupe Posavina. Po njegovoj je pripremi, planiranju i zapovijedanju od 29. listopada 1991. do 3. siječnja 1992. uspješno provedena napadna operacija Orkan-91 tijekom koje su razbijena neprijateljska uporišta, oslobođena 22 naseljena mjesta i 750 km² na području zapadne Slavonije

NAJTJEŽIH 86 DANA U ŽIVOTU

NAPADNA OPERACIJA ORKAN-91

Generala Rudija Stipčića ratna je 1991. dočekala kao pukovnika JNA, načelnika veze u Komandi 32. mehaniziranog korpusa u Varaždinu odakle je, u rujnu 1991., u dogовору s generalom Špegeljom i Kriznim štabom Varaždina pomagao u pregovorima oko predaje varażdinske vojarne. Dragovoljno pristupa Zboru narodne garde i od 26. rujna 1991. sudjeluje u aktivnostima obrane i oslobođanja napadnute Republike Hrvatske. Premda je u odori hrvatskog vojnika proveo relativno kratko vrijeme, jer 31. srpnja 1992. zbog bolesti odlazi u mirovinu, general Stipčić ostavio je za sobom u obrani Hrvatske jedinstven, značajan trag. Najviše je ostao zapamćen kao zapovjednik Operativne grupe Posavina, dužnosti na koju je postavljen 8. listopada 1991. i obnašao ju je do 30. prosinca te godine. Po njegovoj je pripremi, planiranju i zapovijedanju od 29. listopada 1991. do 3. siječnja 1992. uspješno provedena napadna

TEKST
Lada Puljizević

FOTOGRAFIJE
Lada Puljizević i
Rudi Stipčić
(Napokon smo
krenuli)

operacija Orkan-91 tijekom koje su razbijena neprijateljska uporišta, oslobođena 22 naseljena mjesta i 750 km² na području zapadne Slavonije.

General Rudi Stipčić danas živi u Zaprešiću, proučava povjesnu građu, slaže bilješke i piše knjige o ratnom vremenu jer, kaže, "činjenice povijesti i Domovinskog rata želi sačuvati od zaborava"; a kaže i "ne volim govoriti o sebi, to bi drugi trebali" – no kad opisuje događaje od prije tri desetljeća onda s nevjerljivom lakoćom o detaljima govori iz glave, bez bilješki, podsjetnika, zemljovida. Na pitanje kako to uspijeva i kako i nakon trideset godina tako dobro pamti datume, sva ta imena sela, zaselaka, uzvisina, šumaraka, slijemući ramenima i uz osmijeh odgovara: "Ah, morao sam. Sve sam to toliko puta

prolazio pješice pa sam zapamlio za cijeli život."

POČECI OBRANE HRVATSKE

Prisjećajući se ratne 1991. i svojih početaka u odori hrvatskog vojnika, general Stipčić kaže: "Hrvatska vojska počela je 14. rujna blokirati vojarne JNA među kojima i vojarnu u Varaždinu, gdje sam bio načelnik veze 32. korpusa. Suradivao sam s Kriznim štabom vezano uz mirnu predaju Varaždinskog korpusa, a po nalogu ministra obrane Martina Špegelja potpisao sam 26. rujna ugovor i došao u Hrvatsku vojsku. Odmah sam otišao u Bjelovar, gdje sam od 26. do 29. rujna sudjelovao u organizaciji veze za Zapovjedništvo buduće 2. operativne zone Bjelovar. Sudjelovali smo i u zauzimanju vojarne u Bjelovaru.

bila policijska uprava i gdje sam se informirao o stanju, pa sam navečer stigao u Novsku. Dan kasnije, ujutro 10. listopada, imao sam brišranje sa svim zapovjednicima koji su tad ostali u Novskoj."

ZAPOVIJEDANJE OPERATIVNOM GRUPOM POSAVINA

Nije trebalo puno vremena da novopristigli zapovjednik OG-a Posavina, školovan i iskusni vojnik, shvati okolnosti na terenu i situaciju u kojoj se nalaze. Istodobno, zapovijed koju je dobio glasila je: "Ne dopustiti daljnji prorok neprijateljskih snaga na glavnom pravcu u zahvatu autoceste i puta Okučani-G. Rajić-Novska i iz pravca Jasenovca prema rijeci Ilovi i Zagrebu."

General Stipčić prisjeća se: "Novsku je tad branilo svega oko 1400 ljudi, a 6. listopada zamalo je pala u napadu Banjalučkog korpusa, njegove 16. motorizirane brigade. S naše strane, pogotovo u pričuvnim postrojbama HV-a, disciplina je bila vrlo slaba. Promjena vlasti, promjena političkog uređenja i stvaranje nekakve demokratske države pretpostavili su kod vojnika da je i u vojsci nastupila demokracija – međutim, vojska ni u jednom sustavu nije demokracija i od toga je trebalo krenuti. U vojski postoji i traži se hijerarhija koja se kreće od glavnog zapovjednika do zadnjeg

Bio sam nazočan kad je Hrvatska vojska ušla u vojarnu u Bjelovaru i kad smo nastojali u što kraćem vremenu izvući sva materijalna sredstva. Moj vojni boravak u Bjelovaru završio je 5. listopada, kad sam se vratio u Zagreb. No, sa 5. na 6. listopada 1991. počela je blokada vojarne u Samoboru i odmah sam dobio zapovijed da je 7. listopada preuzmem kao prvi zapovjednik nakon njezine pre-daje. U vojarni su bila i skladišta Republičkog štaba TO-a koja je trebalo isprazniti kako bismo se zaštitili od eventualnog zračnog napada JNA. Na toj sam dužnosti ostao do 8. listopada."

Bilo je to vrijeme u kojem je ne-prijatelj napadao i prijetio sa svih strana, situacija se mijenjala iz dana u dan i valjalo je donositi hitne odluke.

"Zapovjednik vojarne u Samoboru bio sam tek dan i pol jer već 8. listopada dobivam zapovijed GS-a da idem za zapovjednika Operativne grupe Posavina u Novsku. Odmah sam krenuo. Sa 8. na 9. listopada prenoćio sam u Laščini, gdje je bio Odred veze čiji sam bio zapovjednik, a 9. li-stopada bio sam u Kutini, gdje je

DOMOVINSKI RAT

vojnika. Drugi je problem bila neorganiziranost vojnika jer briga za čovjeka ne znači da zapovjednik satnije izvlači vojnika u pozadini i ostavlja satniju bez zapovijedanja. U vodu, u satniji, u bojni postoje sanitetske službe, bolničari koji su nadležni za izvlačenje ranjenika i pružanje prve pomoći. Osim toga, vojnici su trebali imati osjećaj da je zapovjednik s njima i zbog toga sam već 10. listopada zajedno s generalom Marekovićem obišao sve naše položaje – od sela Trebeža gdje je bio desni spoj sa Sunjom, uz i niz rijeku Savu, sve do Novog Grabovca iznad Lipovljana. Obišao sam sve vojnike, sa svima razgovarao. Prednji kraj obrane nalazio se u naseljenim mjestima tako da za neko fortifikacijsko uređenje nije bilo ni vremena, a ni uvjeta. Zidani objekti i kuće korišteni su kao zakloni. Samo su na pojedinim mjestima, recimo na uzvisini iznad Starog Grabovca, brdo Kremenduk se zove i nadvisuje dolinu rijeke Save, bili uređeni položaji za topništvo. Crta obrane bila je na liniji selo Bročice, željeznička stanica Novska, Stari Grabovac, ondje teče rječica Paklenica i Stari Grabovac je s njezine desne strane, a s lijeve selo Paklenica, tu je bila crta dodira, preko Pojića brda, Kurjakana, Kozarice i Novog Grabovca. Utvrđili smo da je

greben Novskih planina sloboden i mi smo ga zaposjeli. Na taj smo način dobili prostor koji je nadvisivao i sjevernu i južnu stranu tog grebena. Južnu, prema riječi Savi i sjevernu prema Lipiku, Pakracu. Tako smo stekli bolji operativno-taktički položaj za naše postrojbe. Odatile smo mogli djelovati. To je bila osnova koja je meni dala mogućnost planiranja napadne operacije."

Zadnji napadi koje je neprijatelj izvršio na Novsku bili su 13. i 16. listopada. "Te smo napade zaustavili i dalje pješačko-tenkovskih napada više nije bilo na pravcu Stari Grabovac – Novska. To nam je dalo do znanja da neprijatelj više nema snage za napadna djelovanja i da se stvara mogućnost da mi krenemo u napadna djelovanja. Izvršili smo procjenu, a ustro smo imali i odgovarajuće obavještajne podatke koje smo dobivali od Glavnog stožera i naših operativaca koji su se ubacivali u neprijateljsku pozadinu. Na taj smo način dobivali detaljne izvještaje o stanju neprijateljskih snaga, razmještaju njihova pješaštva, oklopa i artiljerije na prostoru od Starog Grabovca do Okučana. Na temelju toga procijenili smo da naše snage mogu početi napadna djelovanja i donio sam odluku da se krene u napad. Odluku sam 24. listopada iznio načelniku Glavnog stožera generalu Antonu Tusu. On je to odobrio i počeli smo pripremu i realizaciju."

NAPOKON SMO KRENULI: ORKAN-91

Napadna operacija Hrvatske vojske Orkan-91 počela je 29. listopada 1991. godine. Trajala je 86 dana i kao operacija u kojoj su vođena prva napadna djelovanja operativne razine u Domovinskom ratu značila je važnu prekretnicu.

"Tih 86 dana bili su najteži dani u mojoj životu. Imao sam odgovornost prema sebi, prema nadređenom i prema podređenima. Za svakog su vojnog zapovjednika ljudski gubici najstrašniji. Imate planirane

Izvor: R. Stipčić, Napokon smo krenuli

General Rudi Stipčić, zapovjednik OG-a Posavina, 26. listopada 1991. u Lipovljanim tijekom priprema uoči napadne operacije Orkan-91

gubitke i imate one koji su posljedica realizacije akcije ili operacije. U napadnim operacijama uzimate u obzir je li i kako je utvrđen protivnik kojeg napadate i kakav će biti efekt protupješačke borbe. U napadnim je operacijama na dobro utvrđenog neprijatelja procjena nepovratnih gubitaka 10 posto. To je puno, ujutro ne znate tko će od ljudi oko vas biti taj koji će se do večeri naći u tih 10 posto. No, svi su ti vojnici bili i nestraljivi, željni da se pomaknemo i odbijemo neprijatelja. Konačno, moja knjiga *Napokon smo krenuli* dobila je naslov po riječima koje je izgovorio tad ranjeni vojnik iz 1. gbr, vojnik kojeg su izvlačili iz Voćarice u Lipovljane."

Potpisivanjem Sarajevskog primirja 3. siječnja 1992. završila je i napadna operacija Orkan-91, prema čijem je

Od 29. listopada 1991. do 3. siječnja 1992. trajala je operacija Orkan-91, u kojoj su vođena prva napadna djelovanja operativne razine u povijesti HV-a. Operacija je trajala 86 ratnih dana tijekom kojih je neprijatelj 23 puta tražio primirje. Postrojbe Operativne grupe Posavina te pod zapovjedanjem generala Rudija Stipčića oslobođile su 22 naseljena mjesta, razbile brojna neprijateljska uporišta i oslobođile 750 km². Uspjeh napadne operacije Orkan-91 omogućio je uspješna borbena djelovanja sjeverne grupacije hrvatskih oružanih snaga te provedbu operacija Otkos 10 i Papuk.

Tijekom operacije Orkan-91 poginula su 253 branitelja, ranjeno ih je 557, a nestalo ih je 9.

Tijekom 68 dana napadnih djelovanja postrojbe Hrvatske vojske uništile su 20

neprijateljskih tenkova T-55, pet oklopnih transportera, 28 kamiona, četiri bestrzajna topa, tri protuzrakoplovna topa 20/3, dva protuzrakoplovna topa 30/2 Praga i dr.

Poginula su 224 neprijateljska vojnika, a više od 600 ih je ranjeno.

Izvor: R. Stipčić, Napokon smo krenuli

Zemljovid s prikazom tijeka napadnih djelovanja u prvoj etapi napadne operacije Orkan-91 od 14. do 20. studenog 1991.

planu kasnije, u svibnju 1995., osmišljena i operacija Bljesak. Početkom siječnja 1992. godine Rudi Stipčić postaje zapovjednik 3. operativne zone Zagreb. O tom vremenu i zadaćama s kojima se suočavao kaže:

"Jedan od vrlo važnih poslova početkom 1992. godine bila je demobilizacija dijela vojnika i vojnih obveznika. U četvrtom mjesecu 1992. počinju aktivnosti vezane uz Južno bojište i upućivanje postrojbi onamo. Niz postrojbi iz 3. OZ-a Zagreb upućen je na jug. Istodobno u BiH počinju sukobi između Bošnjaka i Srba, dio naoružanja i postrojbi upućuje se u pogranična područja, recimo u Sinj, gdje se vode pripreme za obranu od eventualne eskalacije sukoba."

Početkom srpnja 1992. general Stipčić provodi desetak dana u Operativnoj upravi Glavnog stožera kao operativac u Zapovjedništvu Slavonskog bojišta u Đakovu, uz tadašnjeg zapovjednika generala Petra Stipetića, nakon čega podnosi zahtjev za mirovinu.

Rudi Stipčić autor je knjige *Napokon smo krenuli* (1996.) o ratnim događanjima 1991. na području zapadne Slavonije i pod zapovjedanjem Zapovjedništva OG-a Posavina, te knjige *Zagrebački korpus Zbora narodne garde, 3. operativna zona Zagreb* (2018.) kojom obraduje obranu na bojištu Banovine i Korduna, području Pokuplja od Siska do Karlovca i obranu dijela Zapadnoslavonskog bojišta (Posavine i Moslavine) kojom je sprječen proboj JNA prema Zagrebu započet 4. listopada 1991. godine.

**REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO OBRANE
UPRAVA ZA LJUDSKE POTENCIJALE**

Na temelju članka 62. stavka 2. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 73/13, 75/15, 50/16, 30/18 i 125/19) i točke VIII. Odluke o osnivanju Povjerenstva Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, KLASA: 023-03/16-03/1, URBROJ: 512-01-16-169 od 13. travnja 2016., objavljuje

**INTERNI OGLAS
za popunu dužnosti vojnog izaslanika Republike Hrvatske**

1. vojni izaslanik Republike Hrvatske u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske sa sjedištem u Londonu

- ustrojeni čin: brigadir
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij
- znanje engleskog jezika: STANAG 3333 ili ALCPT 85 %
- treća razina slijedno rastuće časničke izobrazbe.

Poželjni uvjeti:

- vojnodiplomska izobrazba
- radno iskustvo na poslovima međunarodne obrambene suradnje.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: prva polovina 2022. na rok do četiri godine.

2. vojni izaslanik Republike Hrvatske u Ruskoj Federaciji sa sjedištem u Moskvici

- ustrojeni čin: brigadir
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij
- znanje engleskog jezika: STANAG 3333 ili ALCPT 85 %
- treća razina slijedno rastuće časničke izobrazbe.

Poželjni uvjeti:

- znanje ruskog jezika
- vojnodiplomska izobrazba
- radno iskustvo na poslovima međunarodne obrambene suradnje.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: druga polovina 2022. na rok do četiri godine.

3. pomoćnik vojnog izaslanika Republike Hrvatske u Sjedinjenim Američkim Državama sa sjedištem u Washingtonu

- ustrojeni čin: bojnik
- preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij

plomski i diplomski sveučilišni studij ili specijalistički diplomski stručni studij ili preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij u trajanju od najmanje tri godine

- znanje engleskog jezika: STANAG 3333 ili ALCPT 85 %
- druga razina slijedno rastuće časničke izobrazbe.

Poželjni uvjeti:

- vojnodiplomska izobrazba
- radno iskustvo na poslovima međunarodne obrambene suradnje.

Predviđeno vrijeme upućivanja na dužnost: srpanj 2022. na rok do četiri godine.

Osim propisanih uvjeta kandidati moraju ispunjavati uvjete iz članka 34. Zakona o službi u Oružanim snagama Republike Hrvatske.

Prijave s dokazima o ispunjavanju navedenih uvjeta zainteresirani kandidati dostavljaju na adresu: Ministarstvo obrane Republike Hrvatske, Uprava za ljudske potencijale, Sektor za razvoj i upravljanje ljudskim potencijalima, Stančićeva 6, 10 000 Zagreb.

Rok za podnošenje prijava je 14 dana od dana objave u Hrvatskom vojniku.

Kandidati koji ispunjavaju formalne uvjete bit će pozvani na razgovor pred Povjerenstvom Ministarstva obrane za utvrđivanje prijedloga kandidata za imenovanje odnosno upućivanje na dužnosti vojnog izaslanika i druge vojno-diplomatske dužnosti te dužnosti u međunarodnim organizacijama i vojnim predstavništvima, koji će se održati na hrvatskom i engleskom jeziku.

Napomena: zainteresirani kandidati moraju imati važeći rezultat testiranja znanje engleskog jezika (ALCPT test vrijedi godinu od testiranja, STANAG test vrijedi tri godine od testiranja). Ako traženo nemaju u trenutku podnošenja prijave, a ispunjavaju ostale uvjete, upućujemo kandidate da preko svojih ustrojstvenih cjelina organiziraju testiranje engleskog jezika te dostave rezultate najkasnije do trenutka objave poziva na razgovor pred Povjerenstvom.

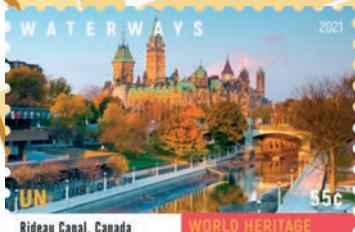
Kanadska mornarica osnovana
1910. ima sjedište u Ottawi, gradu
na vodenom putu u kontinentalnom
dijelu Kanade

FILATELIIJA

Ujedinjeni narodi krajem su kolovoza putem svojeg ureda u New Yorku pustili u promet marke s motivima vodenih putova iz serije svjetska baština. Jedna od maraka prikazuje kanal Rideau u Kanadi, koji je na UNESCO-ovu popisu svjetske kulturne baštine od 2007.

MARKE – KANADSKI VODENI PUTOVI

TEKST Ivo Aščić

Kanal Rideau u Kanadi izgrađen je za vojne potrebe, u vrijeme kad su se Velika Britanija i SAD borili za prevlast

Iako imao svega 37 milijuna stanovnika, Kanada je druga po veličini zemlja na svijetu. Unutarnje vode zauzimaju čak devet posto njezina teritorija, što je ekvivalent površine Francuske i Njemačke zajedno. Ova sjevernoamerička država ima više od tri tisuće kilometara plovnih rijeka i kanala. Tijekom zime plovidba se prekida zbog zaledenosti, obično od kraja prosinca do početka travnja. Kanali iz Velikih jezera izgrađeni od 1825. do 1855. omogućavaju međujezersku plovidbu, vezu s New Yorkom (Atlantski ocean), rijekom Hudson i plovnim sustavom Illinois – Mississippi – Ohio (Meksički zaljev). Sredinom prošlog stoljeća otvoren je jedan od svjetskih, trgovački

Kanal Rideau izgradila je britanska inženjerija kao siguran vodeni put nakon rata sa SAD-om 1812., prije svega za prijevoz vojske i opreme, od Ottawe do Kingstona

najvažnijih putova (sustav Saint Lawrence Seaway) kojim mogu ploviti oceanski brodovi do 15 međunarodnih i oko 50 regionalnih luka SAD-a i Kanade na obalama Velikih jezera. Kanal Rideau nalazi se na rijeci Rideau u jugoistočnoj kanadskoj pokrajini Ontario. Plovni kanal dug 202 kilometra

Zahvaljujući unutarnjim plovnim putovima nastali su brojni gradovi, poput Québeca, jedinog utvrđenog grada Sjeverne Amerike sa sačuvanim gradskim zidinama

Utvrda Henry na ulazu u kanal Rideau kod Kingstona na jezeru Ontario služila je za kontrolu prolaska brodova prema sjeveru Kanade

tra izgrađen je na više jezera u prvoj polovini XIX. stoljeća, povezujući grad Ottawu na istoimenoj rijeci s gradom Kingstonom na jezeru Ontario. Ideja o gradnji kanala započela je 1812. nakon Drugog rata za neovisnost. Izgradila ga je britanska inženjerija prije svega za vojne potrebe, u vrijeme kad su se Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države borile za prevlast u tom dijelu Kanade. Kanal je posebno projektiran za brodove na parni pogon, a na njemu se nalazi i niz utvrda. Ovaj kanal sa slatkom vodom najbolji je tadašnji primjer uporabe europske tehnologije u velikim razmjerima. Jedan je od rijetkih kanala na sjevernoameričkom kontinentu koji je ostao u funkciji po svojoj izvornosti s većinom očuvanih strukturalnih elemenata. Kanal je imao važnu ulogu u čuvanju kanadske granice jer je Kanada 1867. na temelju zakona britanskog Parlamenta dobila status dominiona odnosno određeni stupanj samouprave.

Ottawa, današnji glavni grad Kanade utemeljili su radnici zaposleni na izgradnji kanala Rideau 1826.

Praćite nas i na društvenim mrežama

Sve što vas zanima pišite nas:
hvojnik@moh.hr

